

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Rigorózní práce

Uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí

Konzultant: Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc.

Zpracovatel: Mgr. Ladislav Zvolský

leden, 2006

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil
prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci
obvyklým.

V Praze dne 26. ledna 2006

Mgr. Ladislav Zvolský

Děkuji paní prof. JUDr. Monice Pauknerové, Csc. za cenné připomínky, podporu tvůrčího odhodlání a čas, který mi věnovala při konzultacích této rigorózní práce.

Obsah

I.	Úvod	1
II.	Prameny práva uznání a výkonu cizích rozhodnutí	4
II. 1.	Mezinárodní smlouvy	4
II. 1. 1.	Srovnávací přehled	4
II. 1. 2.	Bruselská úmluva	9
II. 1. 3.	Luganská úmluva	12
II. 2.	Právo ES	17
II. 2. 1.	Nařízení Brusel I	23
II. 2. 2.	Nařízení zavádějící Evropský exekuční titul	27
II. 3.	Zákony	29
II. 4.	Soudní rozhodnutí (soudcovské právo)	30
II. 5.	Prameny úpravy v České republice	32
III.	Cizí rozhodnutí (předmět uznání)	38
III. 1.	Obecně, srovnávací přehled	38
III. 2.	Úprava v ZMPS	40
III. 3.	Úprava v Nařízení Brusel I a v Luganské úmluvě	41
IV.	Uznání cizích rozhodnutí	44
IV. 1.	Pojem, účinky uznání	44
IV. 2.	Způsob uznání	45
IV. 2. 1.	Přehled možných přístupů	45
IV. 2. 2.	Úprava v ZMPS	46
IV. 2. 3.	Nařízení Brusel I	47
IV. 2. 4.	Luganská úmluva	49

V.	Výkon cizích rozhodnutí	50
V. 1.	Obecně	50
V. 2.	Zákonná úprava v ČR	51
V. 3.	Úprava v Nařízení Brusel I	52
V. 4.	Úprava v Luganské úmluvě	56
VI.	Podmínky uznání (a výkonu) cizích rozhodnutí	57
VI. 1.	Úvod	57
VI. 2.	Mezinárodní pravomoc soudů	59
VI. 3.	Nepravidelnosti řízení	63
VI. 4.	Sřet neslučitelných rozhodnutí a řízení	70
VI. 5.	Veřejný pořádek	74
VI. 6.	Vzájemnost	81
VII.	Evropský exekuční titul pro nesporné nároky	84
VII. 1.	Účel a věcná působnost NEET	84
VII. 2.	Zrušení řízení o exequatur	88
VII. 3.	Podmínky pro vydání potvrzení EET	91
VII. 3. 1.	Minimální standardy řízení ve státě původu	92
VII. 3. 2.	Zvýšená ochrana spotřebitele	95
VII. 4.	Řízení o vydání potvrzení EET	96
VII. 5.	Výkon	98
VIII.	Závěr	101
IX.	Seznam literatury	103

Přehled použitých zkratek

AUB	Acta Universitatis Brunensis
AUC	Acta Universitatis Carolinae
AVAG	Anerkennungs- und Vollstreckungsausführungsgesetz z 30.5.1988 (Německo)
BA	Bulletin advokacie (časopis)
Bruselská úmluva (BÚ)	Úmluva o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z 27.9.1968
EET	Evropský exekuční titul
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
ESD	Evropský soudní dvůr
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
EuZW	Europäisches Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (časopis)
EÚLPS	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod sjednaná v Římě dne 4. listopadu 1950 ve znění pozdějších protokolů
ICLQ	International and Comparative Law Quarterly
IPRax	Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht (časopis)
Luganská úmluva (LÚ)	Úmluva o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z 16.9.1988
Nař.	Narizení
Narizení Brusel I (NB I)	Narizení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o soudní příslušnosti a

	uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Brusel II	Nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem
Nařízení Brusel II bis	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o soudní příslušnosti a uznání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti
Nařízení o doručování (ND)	Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. května 2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech EU
Nařízení o EET (NEET)	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004 zavádějící evropský exekuční titul pro nesporné nároky
NJW	Neue Juristische Wochenschrift (časopis)
ObZ	Obchodní zákoník
osř	Občanský soudní řád
OZ	Občanský zákoník
Právo ES	komunitární právo, právo evropských společenství či Evropského společenství
Protokol k BÚ	Protokol ze dne 27.9.1968 připojený k Úmluvě o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z téhož dne
RabelsZ	Rabel's Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht (časopis)

RIW	Recht der Internationalen Wirtschaft (časopis)
RHO	Regionální hospodářská organizace
Sb.	Sbírka zákonů
Sb. ESD	Sbírka rozhodnutí Evropského soudního dvora
Sb.m.s.	Sbírka mezinárodních smluv
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
Směr.	Směrnice
SR	Systematische Sammlung des Bundesrechts (Švýcarsko)
ÚV	Úřední věstník EU
YPIL	Yearbook of Private International Law
ZEuP	Zeitschrift für Europäisches Privatrecht (časopis)
ZMPS	Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním
ZPO	Zivilprozessordnung (Německo)

I. Úvod

Cílem této práce je podat rozbor právní úpravy uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí ve věcech soukromoprávních. Středem našeho zájmu jsou majetková rozhodnutí, která mohou následně být předmětem nuceného výkonu. Rozhodnutí v nemajetkových věcech jsou namnoze uznávána odlišným způsobem a jejich výkon je z povahy věci vyloučen.¹

Předkládaná práce nabízí srovnání autonomní úpravy klíčových otázek uznání a výkonu u vybraných států. V návaznosti na podaný přehled zkoumá odpovídající ustanovení naší národní úpravy. Následuje rozbor úpravy v komunitárním právu a v Luganské úmluvě. Nejvyšší ambicí autora bylo identifikovat problematická místa a nabídnout možná řešení; zabýváme se nejen současným stavem, ale i perspektivami vývoje práva na tomto poli.

Struktura práce odpovídá výše nastíněnému schématu. Nejprve jsou představeny jednotlivé prameny úpravy. Významným pramenem práva uznání a výkonu jsou mezinárodní smlouvy, zejm. tzv. *conventions doubles*. Nelze pominout dnes již téměř vytlačenou Bruselskou úmluvu², která zásadním způsobem ovlivnila současnou podobu režimu uznání a výkonu cizích rozhodnutí v Evropě. Následuje výklad stále aktuální Luganské úmluvy³. Dále se zabýváme rozbořem práva ES, které soustavně prochází rozsáhlým vývojem, a autonomní úpravou obsaženou v zákonech.

Mimořádnou úlohu pro správné pochopení pozitivní úpravy a jejího dopadu na praxi mají soudní rozhodnutí. Judikatura není sice tradičně v systému kontinentálního práva považována za pramen práva, nicméně současná literatura připouští, že soudní rozhodování, a to zejména tzv. konstantní judikatura vyšších soudů, která bývá publikována, působí, jako by

¹ K možnosti výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých v ČR srov. R 26/87, str. 249 a str. 255. Vaške, V.: Uznání a výkon cizích rozhodnutí ve věcech soukromoprávních podle českého a německého práva, *Právník*, 2000/4, str. 388. Kučera, Z., Tichý, L.: Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, *Panorama*, 1989, str. 308, 321. Kučera, Z., Tichý, L.: K některým otázkám uznání cizích rozhodnutí v ČSSR, *Právník* 1986, str. 722.

² Úmluva o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Brusel, 27.9.1968, ÚV č. L 299 z 31.12.1972, str. 32-42. Konsolidovaná verze ÚV č. C 27 z 26.1.1998, str. 1-27.

³ Úmluva o soudní příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Lugano, 16.9.1988, ÚV č. L 319 z 25.11.1988, str. 9-48.

byla pramenem práva. Mluví se o dotváření práva.⁴ Role judikatury v oblasti mezinárodního civilního procesu je proto rovněž rozebírána v úvodní části práce věnované pramenům práva uznání a výkonu.

Práce dále pokračuje kapitolou, která má za účel podat výklad pojmu cizí rozhodnutí. Popisuje, které typy exekučních titulů mohou být předmětem uznání, rozebírá požadavky, které jsou na ně kladeny, potřebné vlastnosti a náležitosti těchto aktů.

Čtvrtá kapitola se soustřeďuje na samotný institut uznání a jeho podstatu. Jsou zde mj. rozebírány účinky uznání a způsob uznání cizích rozhodnutí.

Následuje kapitola o výkonu cizích rozhodnutí. Jedná se o vymezení obsahu tohoto pojmu a zkoumání předpokladů nuceného výkonu. Z hlediska efektivnosti rozebíraného systému uznání a výkonu je mj. nutné se zamyslet nad nákladností a délkou trvání celé procedury.

Důležitou součástí této práce představuje šestá kapitola, která analyzuje jednotlivé podmínky uznání a výkonu cizích rozhodnutí. Podmínky, za nichž jsou rozhodnutí uznávána, odrážejí hodnoty a zájmy jednotlivých států. Otázkou je, do jaké míry se tyto shodují, anebo rozcházejí, zda jsou uplatňované podmínky opodstatněné, anebo zbytečné, resp. přežitě, zda-li skutečně chrání zájmy států a účastníků řízení, zda je další trvání jednotlivých podmínek ospravedlnitelné a žádoucí. Také zde nechybí rozbor řešení zastávaného v Nařízení Brusel I a v Luganské úmluvě.

V sedmé kapitole přinášíme rozbor Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004 zavádějící evropský exekuční titul pro nesporné nároky. Toto nařízení se stalo účinným teprve 21.10.2005 a přináší poměrně zásadní změny ve prospěch věřitelů. Zajímavé otázky se nabízejí zejména s jeho promítnutím do českého procesního práva.

V rámci jednotlivých kapitol jsou citována rozhodnutí ESD a dále také významná rozhodnutí některých národních evropských soudů, a to zejména soudů německých, která jsou našemu právnímu řádu nejen geograficky blízká a

⁴ Knapp, V.: Teorie práva, I. Vydání. Praha, C.H.Beck, 1995, str. 133 n.

mohou tak částečně suplovat nedostatek rozhodnutí českých soudů v této oblasti mezinárodního procesního práva.

Právní úprava uznání a výkonu cizích rozhodnutí nabrala v našem státě na významu zejména v souvislosti s otevřením naší ekonomiky zahraničním investorům, které přinesly zásadní společenské změny ve střední a východní Evropě po roce 1989. Otevírání hranic, liberalizace obchodu a mezinárodního styku vůbec přispěli k volnějšímu pohybu zboží, služeb, kapitálu a pracovních sil. Tento proces nabral dále na obrátkách v souvislosti se vstupem České republiky do EU.

Globalizace hospodářského a společenského života vyžaduje adekvátní režim soudnictví mezi státy a odpovídající přístup k uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí. Zdá se proto vhodné přehodnotit příliš restriktivní postoje k uznání cizích rozhodnutí, které dosud přetrvávají v právu mnohých zemí.

Velmi výrazně se potřeba překonání teritoriální omezenosti účinků soudních rozhodnutí projevuje v rámci Evropské unie. Tvůrci Bruselské (a později Luganské) úmluvy stanovili jednotné podmínky a v podstatě jednotnou proceduru pro uznání rozhodnutí soudů členských států (úmluvy). Osvědčený mechanismus byl bez větších změn převzat do Nařízení Brusel I. Další zjednodušení režimu uznání a výkonu soudních rozhodnutí v rámci EU nabízí zmíněné Nařízení zavádějící evropský exekuční titul pro nesporné nároky. To je ovšem pouze pilotní projekt. Na konci těchto snah stojí představa volného pohybu všech soudních rozhodnutí v majetkových věcech.⁵ Byl by tak v tomto směru naplněn požadavek pro vytvoření jednotného justičního prostoru, v jehož rámci by rozhodnutí byla vykonávána přímo, bez možnosti přezkumu ve státě uznání.

⁵ Srov. závěry přijaté na zvláštním zasedání Evropské rady v Tampere 15. - 16.10.1999. Viz http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en9.htm.

II. Prameny práva uznání a výkonu cizích rozhodnutí

II. 1. Mezinárodní smlouvy

II. 1. 1. Srovnávací přehled

V první řadě je překvapující závratný počet úmluv, které evropské státy za posledních 150 let uzavřely. Prvotně bylo sjednávání uznávacích úmluv nutné ke zmírnění účinků striktně teritoriálního postoje, který kontinentální evropské státy zastávaly vůči uznávání cizích rozhodnutí.

Zatímco anglické soudy dosahovaly uspokojivých výsledků svou relativně liberální uznávací praxí,⁶ země kontinentálního systému práva, které umožňovaly svým soudům neomezeně přezkoumávat cizí rozhodnutí, sjednávaly uznávací úmluvy, aby poskytly držitelům rozhodnutí lepší ochranu před novým projednáváním sporu v zahraničí.

Tak například Francie, tradiční zastávce „révision au fond“, uzavřela již v roce 1760 smlouvu se Sardinii (obnovená s Itálií v roce 1860), roku 1828 se Švýcarskem a roku 1846 s Velkovévodstvím Bádenským.⁷

V druhé polovině 19. století se stalo uzavírání uznávacích úmluv běžnou praxí mnohých evropských zemí. Stále více tyto úmluvy obsahovaly ustanovení o pravomoci soudů, a tak se vyvinuly skutečné „conventions doubles“ upravující jak problematiku soudní pravomoci, tak také uznávání soudních rozhodnutí.

Ve 20. století se uznání (a výkon) cizích rozhodnutí stalo předmětem mnohostranných úmluv Haagské konference a zejména také Bruselské a Luganské úmluvy. Bruselská úmluva byla s účinností od 1. 3. 2002 převedena do formy nařízení. Pouze ve vztahu k Dánsku je doposud třeba aplikovat Bruselskou úmluvu. Je však již zřejmě jen otázkou času, kdy bude nařízení

⁶ Srov. Juenger, F.K.: The Recognition of Money Judgments in Civil and Commercial Matters, American Journal of Comparative Law, 1988/1, str.9-11.

⁷ Walter, G., Baumgartner, S.P. (eds.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments Outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions, London, Kluwer Law International, 2000, str. 6.

Brusel I rozšířeno i na Dánsko, čímž bude Bruselská úmluva plně nahrazena (blíže sub II. 2. 1.).

V celosvětovém měřítku dosud není k dispozici účinná mezinárodní úmluva o uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Na návrhu takové „convention double“ pracovala Haagská konference mezinárodního soukromého práva od poloviny devadesátých let 20. stol.

Původní předběžný návrh „Haagské úmluvy o soudní příslušnosti a cizích rozhodnutích v občanských a obchodních věcech“ předložila za tím účelem zvlášť zřízená komise v říjnu roku 1999.⁸ Tento ambiciózní projekt směřoval k vytvoření tzv. „smíšené“ úmluvy (mixed convention), kde by důvody založení mezinárodní pravomoci soudu byly rozděleny do tří skupin. První skupina, tzv. „bílá listina“ by obsahovala souhrn výslovně uvedených důvodů mezinárodní pravomoci. V případě, že by pravomoc soudu byla založena na důvodu uvedeném v „bílé listině“, soud by byl oprávněn provést řízení a danou věc rozhodnout. Výsledné rozhodnutí by bylo uznáno a vykonáno v ostatních smluvních státech podle úmluvy. Na „černé listině“ (black list) by byly taxativně vypočteny nepřipustné důvody mezinárodní pravomoci soudu smluvního státu. Všechny ostatní důvody, které upravují zákony jednotlivých smluvních států, spadají do třetí skupiny, tzv. „šedé zóny“ (grey area). Soudy smluvních států by měly možnost založit na takovém důvodu svou pravomoc; vydané rozhodnutí by však nemohlo být uznáno a vykonáno v režimu předvídaném úmluvou.

V průběhu prací na takto pojatém návrhu se však nepodařilo překonat odlišná stanoviska delegací jednotlivých států a najít potřebný konsens. Nepřekonatelné překážky tvořily zejména rozdíly v úpravě mezinárodní pravomoci soudů v pozitivním právu jednotlivých států.

⁸ Grabau, F. R., Hennecka, J.: Entwicklung des weltweiten Zuständigkeits- und AnerkennungsÜbereinkommens – Aktueller Überblick, RIW, 8/2001, str. 569 n. Oficiální znění původního návrhu, následné návrhy, zprávy a komentáře na: http://hcch.e-vision.nl/index_en.php?act=progress.listing&cat=4.

Bylo proto rozhodnuto omezit dosah úmluvy pouze na jeden důvod pravomoci, a to volbu soudu ujednáním smluvních stran (tj. příslušníků různých smluvních států) obchodnězávazkových vztahů.

Následně dne 30. června 2005 byla na dvacátém zasedání Haagské konference podepsána Úmluva o smluvní volbě soudu (Convention on Choice of Court Agreements).⁹ Cílem nově uzavřené úmluvy je dosáhnout maximální účinnosti doložek o volbě soudu sjednávaných v mezinárodních obchodních smlouvách. Naděje tvůrců se upínají k představě, že nová úmluva bude mít na uznávání ujednání o volbě soudu obdobný dopad, jako má Newyorská úmluva z roku 1958¹⁰ na uznávání rozhodčích doložek obecnými soudy.¹¹ K dosažení vytyčeného cíle úmluva ukládá soudům smluvních států zejména tři povinnosti: zvolený soud musí provést předmětné nalézací řízení, všechny ostatní soudy musejí návrh na zahájení takového řízení odmítnout a rozhodnutí vydané zvoleným soudem musí být (za určitých podmínek) uznáno a vykonáno soudy ostatních smluvních států. Tyto klíčové povinnosti upravují čl. 5, 6, 8 a 9 úmluvy.¹² Navíc je státům ponechána možnost prohlásit, že jejich soudy budou uznávat a vykonávat i ta cizí rozhodnutí, která vydá soud smluvního státu na základně nevýlučné smluvní volby soudu, kdy účastníci smluvně založí pravomoc soudu či soudů jednoho či více smluvních států (čl. 22).

Složitě otázky významné nejen z hlediska nově uzavřené Haagské úmluvy sebou přináší postupující integrace uvnitř EU a přesun některých vnějších kompetencí členských států na ES/EU. Jde zejména také o odpověď na otázku, zda pravomoc uzavírat mezinárodní úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodnutí má náležet výlučně ES, či ES společně s jednotlivými členskými státy.¹³

⁹ Viz http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=98.

¹⁰ Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z 10. června 1958.

¹¹ Dogauchi, M., Hartley, T. C.: Preliminary Draft Convention on Exclusive Choice of Court Agreements – Draft Report, Preliminary Document No. 26, prosinec 2004. Viz http://hcch.evision.nl/index_en.php?act=progress.listing&cat=4.

¹² Srov. text úmluvy dostupný na http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=98.

¹³ Podrobný rozbor a četné odkazy na další literaturu viz Leisle, J. M.: Aussenkompetenzen und Konkurrenzen nach Vergemeinschaftung der Brüsseler Übereinkommen, ZEuP, 2/2002, str. 316 n.

Ať tak či onak, nově uzavřená Haagská úmluva umožňuje v čl. 29 regionálním hospodářským organizacím (např. ES) stát se smluvní stranou úmluvy, pokud jim náleží vnější kompetence alespoň v části věcí, jež jsou úmluvou upraveny. Regionální hospodářské organizace pak mají povinnost oznámit depozitáři, které z věcí, jež spadají do působnosti předmětné úmluvy, náležejí do jejich vnější pravomoci, stejně jako veškeré změny, které v tomto ohledu nastanou. Tam, kde by byla dána výlučná vnější pravomoc RHO, byla by stranou úmluvy pouze tato organizace (čl. 30). V případě konkurenční vnější pravomoci (resp. sdílené vnější pravomoci) RHO a jejich členských států nebo pokud by část věcí upravovaných předmětnou úmluvou spadala do vnější pravomoci takové organizace a část do vnější pravomoci členských států, staly by se stranou úmluvy RHO spolu s jednotlivými členskými státy.

Úmluva o smluvní volbě soudu je otevřena k podpisu či přistoupení všem státům a stane se účinnou poté, co bude do depozitáře uložen doklad o recepci alespoň dvěma smluvními státy (čl. 27 a 31). Pokud bude úmluva ratifikována vysokým počtem států bude to nesporně znamenat další liberalizaci mezinárodního procesního práva. Na tom nic nemění ani skutečnost, že ve srovnání s úpravou v rámci ES nepůsobí nová Haagská úmluva nijak oslnivě. Státy, které úmluvu přijmou, dají obchodníkům za zahraničí jasný signál, že jejich volba soudiště bude respektována a v konečném důsledku zvýší jejich šance na efektivní ochranu jejich nároků soudní cestou.

Velké množství různých pramenů (mnohostranné úmluvy, dvoustranné úmluvy, právo ES, zákony), které se vzájemně překrývají, citelně ztěžuje hledání příslušných pravidel uznání, jak dokazuje například rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci *Van den Boogaard v. Laumen*.¹⁴

Na druhou stranu intenzivní vyjednávací aktivita států měla a má působivý sjednocující efekt v oblasti práva mezinárodního civilního procesu. Nejedná se pouze o pokrok učiněný v úpravě od jedné úmluvy ke druhé; za

¹⁴ ESD 220/95 (Soud rozhodl, že uznání rozsudku, který ukládá jedné straně zaplatit druhé straně paušální částku jako součást rozhodnutí o rozvodu, spadá do působnosti Bruselské úmluvy a nikoli Haagské úmluvy o uznání s výkonu soudních rozhodnutí v manželských věcech.).

povšimnutí stojí rovněž pozoruhodná interakce mezi smluvním právem a národní zákonnou úpravou.

Pravidelně smluvní partneři liberalizují vzájemný uznávací režim na znamení sdílené důvěry. Následně, vzhledem ke kladné zkušenosti s aplikací obsahu úmluvy, jsou tato volnější pravidla, ať už v celku nebo částečně, adoptována pro uznávání rozhodnutí ze všech států. Obdobný pozitivní vliv na autonomní právo jednotlivých států by mohla v budoucnu prokázat také dále liberalizovaná úprava v rámci sekundárního práva ES.

Vzájemné ovlivňování úmluv a národní zákonné úpravy je velmi dobře patrné např. v Itálii a ve Švýcarsku, kde byl v posledních dvaceti letech přijat nový zákon o mezinárodním právu soukromém.¹⁵ V obou případech nový zákon napodobil smluvní úpravu, která byla k cizím rozhodnutím vstřícnější než původní zákonná úprava.¹⁶ Nový legislativní počín bezesporu pozitivně ovlivnila také zkušenost získaná sjednáváním a používáním Bruselské a Luganské úmluvy.

Nicméně ne všechny země evropského kontinentu se zúčastnily sjednávání uznávacích úmluv se stejným úsilím, což pomáhá objasnit jejich současnou restriktivní uznávací praxi.¹⁷ Holandsko dlouho doufalo, že bude schopno vyřešit problémy s uznáváním cizích rozhodnutí jednou mnohostrannou úmluvou, a proto se stavělo vyhybavě k uzavírání dvoustranných smluv. Podobný přístup je možné vypožorovat u skandinávských zemí, i když tyto země vyřešily problémy s uznáváním mezi sebou sérií Severských úmluv. Země východní Evropy zase v minulosti přednostně uzavíraly smlouvy mezi sebou a Sovětským svazem. I když Maďarsko začalo sjednávat uznávací úmluvy se zeměmi západní Evropy již

¹⁵ Itálie – zákon č. 218/95 ze dne 31.5.1995. Švýcarsko – Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht ze dne 18.12.1987 SR 291 (platné znění na <http://www.admin.ch/ch/d/sr/c291.html>).

¹⁶ Dvoustranné úmluvy obvykle zakotvují výhodnější podmínky a rychlejší postup pro uznání než zákon. Nicméně poté, co v Itálii vstoupil v účinnost nový zákon č. 218/95 ze dne 31.5.1995 a nahradil tak zákon o civilním řízení z roku 1942, může být starší smluvní úprava paradoxně přísnější. V mnohých případech vyvstala nutnost tyto smlouvy zrevidovat.

Ve Švýcarsku většina kantonů vyžadovala vzájemnost. Tuto podmínku uznání nový zákon o mezinárodním právu soukromém (Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht) zrušil.

¹⁷ Walter, G., Baumgartner, S.P. (eds.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments Outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions, London, Kluwer Law International, 2000, str. 8. Holandsko str. 412 – 413. Finsko str. 170. Norsko str. 425. Maďarsko str. 324-325.

koncem sedmdesátých let 20. století, což odpovídá všeobecnému ekonomickému otevření země v té době.

II. 1. 2. Bruselská úmluva

Bruselská úmluva byla podepsána dne 27.9.1968 a vstoupila v platnost 1.2.1973. Východiskem pro uzavření BÚ byl čl. 220 Smlouvy o založení EHS, ve kterém se členské státy zavázaly zjednodušit formality vzájemného uznávání a výkonu soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů. Původní text BÚ byl doplňován a měněn v souvislosti s přístupem dalších států.¹⁸

S platností ke dni 1.3.2002 byla Bruselská úmluva převedena do nařízení (Nařízení Brusel I¹⁹), které je přímo závazné nejen pro členské státy, ale i pro vnitrostátní subjekty práva těchto států. Pouze ve vztahu k Dánsku je doposud třeba aplikovat Bruselskou úmluvu. To by se však mělo v dohledné době změnit. Dne 19.10.2005 byly mezi ES a Dánským královstvím uzavřeny dvě smlouvy: Smlouva o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (ÚV č. L 299 z 16.11.2005, str. 62 – 70) a Smlouva o doručování soudních a mimosoudních písemností v občanských a obchodních věcech (ÚV č. L 300 ze 17.11.2005, str. 55 – 59). Pokud budou cit. smlouvy recipovány, bude Nařízení Brusel I a Nařízení o doručování použitelné i ve vztahu k Dánsku, a to s účinností od prvního dne šestého měsíce následujícího po oznámení smluvních stran, že příslušné recepční procedury byly dokončeny. Lze proto očekávat, že Nařízení Brusel I bude v dohledné budoucnosti rozšířeno i na Dánsko, čímž bude Bruselská úmluva plně nahrazena.

Nařízení Brusel I má automatický přímý účinek a primát před vnitrostátním právem. Pravomoc Evropského soudního dvora (ESD) k interpretaci nařízení je obligatorní (čl. 234 SES). To je v současnosti významné zejména pro země, které vstoupily do EU v květnu 2004 a

¹⁸ Soustava smluv navazujících na původní Bruselskou úmluvu viz Rozehnalová, N., Týč, V., Novotná, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, AUB Iuridica No 206, Brno, 1998, str. 162-164.

¹⁹ Blíže sub II. 2. 1.

v budoucnu zejména také pro země, které do EU teprve vstoupí. Původní členské státy přijaly potřebná legislativní opatření k zavedení vnitrostátní účinnosti BÚ. Mnohé k tomuto účelu vydaly prováděcí zákony (viz níže). Pravomoc ESD k rozhodování otázek interpretace BÚ založily vzájemnou dohodou.²⁰

Bruselská úmluva zavazovala členské státy Evropských společenství (ES) a platila výhradně na území těchto států. Režimu uznání podle úmluvy podléhala pouze ta rozhodnutí, která byla vydána soudy členských států ES.²¹

V mnoha členských státech byly k Bruselské úmluvě vydány doplňující národní zákony, jejichž působnost byla později rozšířena i na Luganskou úmluvu. Po vydání Nařízení Brusel I se proto v těchto státech (prozatím s výjimkou Dánska) projevila nutnost upravit znění těchto zákonů, odstranit případné nesoulady a rozšířit působnost těchto zákonů na Nař. Brusel I. Prováděcí zákon k BÚ byl přijat např. v Německu²² a v Holandsku²³. V Anglii byl v roce 1982 vydán zákon, kterým byla úmluva převedena do tuzemského zákonodárství, a obsahuje též velké množství prováděcích ustanovení.²⁴ Podstatně stručnější je irský zákon.²⁵ Oproti tomu dánský zákon k uvedení úmluvy obsahuje řadu prováděcích předpisů, které se týkají především výkonu rozhodnutí.²⁶

Právní povaha Bruselské úmluvy byla tradičně spornou otázkou. Různost názorů se v plné síle projevila v odborné literatuře. Někteří autoři dospěli ke stanovisku, že jde o primární právo ES, jiní byli toho názoru, že jde o sekundární pramen evropského práva, další obhajovali autonomní postavení

²⁰ Protokol o interpretaci Úmluvy Soudním dvorem z 3.6.1971 nabyl účinnosti 1.9.1975. Do roku 2002 vydal ESD na podkladě tohoto protokolu přes sto rozhodnutí.

²¹ Srov. rozsudek Evropského soudního dvora ve věci *Owens Bank* z 20.1.1994. Schockweiler, F.: Nová judikatura Soudního dvora v oblasti kolize soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí, EMP, 1998/5, str. 7-8.

²² Anerkennungs- und Vollstreckungsausführungsgesetz (AVAG) z 30.5.1988.

²³ Zákon ze dne 4.5.1972, Staatsblad 1972, 240.

²⁴ Civil Jurisdiction and Judgments Act (CJJA), 1982.

²⁵ Jurisdiction of Courts and Enforcement of Judgments (European Communities) Act, 1988 (1988, No. 3).

²⁶ Lov om EF-domskonventionen m. v. ze dne 4.6.1986, Lovtidende A 1986 Nr. 325.

úmluvy.²⁷ Bruselská úmluva je mezinárodní smlouvou, která byla uzavřena mezi členskými státy ES. Spadá tedy do skupiny tzv. komunitárních úmluv, které nepatří přísně vzato mezi primární či sekundární právo ES. Proto souhlasíme s tím, že je nejpříležitější považovat komunitární úmluvy za terciární právo ES.²⁸

Úmluva výslovně upravila svůj vztah k jiným smlouvám a poskytla tak pravidla pro řešení případů mezismluvní kolize. Jedná se o nanejvýš praktickou a velmi obtížnou otázku, jak dokládá výše citované rozhodnutí ESD ve věci *Van den Boogaard v. Laumen*.²⁹

Čl. 55 úmluvy vypočítává jednotlivé smlouvy uzavřené mezi smluvními státy navzájem, které jsou nahrazeny úmluvou v rozsahu její věcné působnosti. Jedná se, s výjimkou úmluvy Beneluxu z roku 1961, vždy o dvoustranné smlouvy o uznání a výkonu rozhodnutí různých členských států. Ve věcech, na které se úmluva nevztahuje, zůstaly uvedené smlouvy nadále účinné (čl. 56).

Úmluva se nedotýká (resp. nedotýkala) věcně specializovaných mnohostranných úmluv. Upravují-li obě úmluvy podmínky uznání a výkonu, použije se speciální úmluva (*lex specialis derogat generali*). I tak však mohou být použita ustanovení Bruselské úmluvy o postupu při uznání a výkonu rozhodnutí.

Efekt sjednání jednotného textu byl umocněn zavedením jednotného výkladu BÚ Soudním dvorem.³⁰ ESD provádí výklad úmluvy v průběhu řízení zahájeného v některém ze smluvních států, rozhoduje ve zvláštním řízení na základě písemností zaslaných národním soudem. Při interpretaci úmluvy dává přednost výkladu teleologickému a zároveň neustále zdůrazňuje, že výklad musí být autonomní, aby mohl být jednotný a nezávislý na výkladu užívaném v jednotlivých právních řádech členských států.³¹ Přestože BÚ již byla téměř

²⁷ Srov. Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVÜ und Lugano-Übereinkommen*, 6. Auflage, Heidelberg, 1998, str. 26-27. Rozehnalová, N., Týč, V., Novotná, M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, AUB Iuridica No 206, Brno, 1998, str. 63n.

²⁸ Srov. Pauknerová, M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé a české právo*, AUC Iuridica 1-2/2004, str. 133 n.

²⁹ Viz pozn. č. 14.

³⁰ Viz pozn. č. 20.

³¹ Bližší Rozehnalová, N., Týč, V., Novotná, M.: *Evropské mezinárodní právo soukromé*, AUB Iuridica No 206, Brno, 1998, str. 228 n.

úplně vytlačena novým Nařízením Brusel I, je stále předmětem výkladu ze strany ESD. Dále je zapotřebí na tomto místě uvést, že judikatura ESD (jakož i judikatura soudů jednotlivých členských států) vztahující se k BÚ je ve velké míře nadále aktuální i ve vztahu k Nařízením Brusel I.³² Mimoto je výklad BÚ významný také pro interpretaci LÚ (viz níže).

Úmluva byla a je významná především ve dvou ohledech. Za prvé, vytvořila režim přímé mezinárodní příslušnosti v majetkoprávních věcech, založené na bydlišti či sídle žalovaného ve smluvním státě bez ohledu na jeho státní příslušnost. Mezinárodní příslušnost soudu vydání rozhodnutí již nemůže být zásadně přezkoumávána ve státě uznání (čl. 28 odst. 3 BÚ). Za druhé, je to jednotný a autonomní výklad BÚ prostřednictvím vlastního, centrálního a stálého soudního orgánu, kterým je ESD. Tím se podařilo dosáhnout skutečně efektivní unifikace, která nezůstala jen „na papíře“. Navíc při zajišťování efektivního a smysluplného výkladu BÚ byl ESD nucen autonomně vyložit řadu dalších takřkajíc klasických právních pojmů jako např. soukromoprávní nárok, rozlišování smluvních a deliktních nároků, předmět sporu či neslučitelnost rozhodnutí. Tím posunul ESD Bruselskou úmluvu, která je ve své podstatě mnohostrannou mezinárodní úmluvou o otázkách mezinárodního civilního procesního práva, do roviny pramene sjednocování obecného občanského procesního práva v Evropě.³³

II. 1. 3. Luganská úmluva

Bruselská úmluva se stala vzorem pro národní zákonodárce členských států ES. Zdařilá smluvní úprava inspirovala i další státy. 16.9.1988 byla podepsána Luganská úmluva o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních zavazující navzájem členské státy ES a ESVO v podstatě stejným textem, jako má (resp. měla) Bruselská úmluva.

³² Micklitz, H. W., Rott, P.: *Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung (EG) Nr. 44/2001, EuZW*, 11/2001, str. 327. Srov. Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 38.

³³ Srov. Kerameus, K. D.: *Anleichung des Zivilprozessrechts in Europa*, *RabelsZ*, 1/2002 str. 12.

Luganská úmluva vstoupila v platnost 20.8.1990, poté co ratifikaci provedli Švédsko a Velká Británie. Úmluva převzala koncepci Bruselské úmluvy ohledně uznání a výkonu rozhodnutí. Na rozdíl od Bruselské úmluvy upravuje některé dodatečné důvody odepření uznání (čl. 28 odst. 2 LÚ) a je podmíněně otevřená třetím státům (čl. 62 LÚ).³⁴

Přístup států, které nejsou členy ES resp. ESVO je formálně neproblematický. Materiálním předpokladem je efektivní a nestranný systém soudnictví, který budí důvěru členských států ve spravedlivý proces.

Luganskou úmluvou je v současnosti vázáno 19 států. Vedle 16 států EU (dřívějších 15 členských států EU a Polska) jsou to na druhé straně zbylé státy ESVO: Švýcarsko, Norsko a Island. Význam LÚ poklesl v souvislosti se vstupem některých členských států ESVO (Finsko, Rakousko, Švédsko) do EU. Jsme nicméně přesvědčeni, že pouhé konstatování, že „Luganská úmluva ztrácí na významu“³⁵, jakkoli pravdivé, svádí k neodůvodněným závěrům, že další vývoj povede nevyhnutelně k zániku této úmluvy, či že její význam zůstane nadále pouze marginální. Domníváme se, že Luganská úmluva má před sebou potencionálně široké možnosti uplatnění, a to zejména ve vztahu ke státům, které se v nejbližší budoucnosti nestanou členy EU, se kterými však EU bude chtít udržovat úzkou hospodářskou spolupráci (např. některé východoevropské státy). Luganská úmluva se tak může i nadále uplatnit jako důležitý nástroj budování funkčního hospodářského prostoru přesahujícího hranice EU.

V rámci své působnosti vytlačuje Luganská úmluva autonomní (národní) úpravy členských států. Nicméně při uznání a výkonu není vyloučeno, aby se aplikovalo uznání příznivější národní (autonomní) právo členských států. Úmluva vychází ze zásady přednosti liberálnějšího a pro uznání příznivějšího práva.

Rovněž Luganská úmluva obsahuje výslovnou úpravu poměru k jiným mezinárodním smlouvám. Vztah k Bruselské úmluvě se řídí článkem 54 b LÚ. V rozsahu, v jakém BÚ nahrazuje Nařízení Brusel I, se jakýkoli odkaz na

³⁴ Srov. text v závěru kapitoly II. 4.

³⁵ Šmehlíková, R.: Evropské právo civilního procesu, BA, 3/2004, str. 45.

úmluvu považuje za odkaz na toto nařízení (čl. 68 odst. 2 NB I). Čl. 54 b LÚ proto dopadá i na vztah Luganské úmluvy k Nařízení Brusel I.

Úprava kolize LÚ s NB I (resp. BÚ) má význam zejména pro soudy členských států ES. Soudy států ESVO nejsou Bruselskou úmluvou resp. Nařízením Brusel I vázány a nemusejí proto řešit otázku, zda aplikovat LÚ či BÚ (resp. NB I).

Luganskou úmluvu aplikují soudy členských států ES, jestliže skutečnost rozhodná pro výběr příslušné normy vede mimo okruh členských států ES a odkazuje na některý ze smluvních států LÚ. Konkrétně uznání a výkon cizích rozhodnutí se podle čl. 54 b odst. 2 písm. c) řídí Luganskou úmluvou, pokud bylo rozhodnutí vydáno, či pokud má být uznáno (a vykonáno) v některém ze smluvních států Luganské úmluvy, který zároveň není členským státem ES.

V člancích 55 a násl. LÚ je vztah k dalším mezinárodním smlouvám upraven obdobně, jako je tomu v Bruselské úmluvě (viz výše).

Jak bylo řečeno sub II. 1. 2., skutečně efektivní unifikace je možné dosáhnout pouze při zajištění jednotného výkladu unifikované právní úpravy dotčenými soudy. Stejně tak paralelní úprava v Bruselské úmluvě (resp. v NB I) a Luganské úmluvě by neměla zásadní význam, pokud by nebyla přijata opatření k zajištění jednotného výkladu obou úprav.

Pro smluvní státy Luganské úmluvy bylo nepřijatelné svěřit ESD přímou pravomoc k rozhodování o interpretaci LÚ. K dosažení jednotného výkladu úmluvy byla nicméně přijata jiná opatření, která mj. umožňují využít některá rozhodnutí ESD vztahující se k BÚ či NB I také pro LÚ. Jedná se zejména o Protokol č. 2 o jednotném výkladu úmluvy, který doplňují dvě jednostranná prohlášení smluvních států LÚ.

Z preambule Protokolu č. 2 vyplývá, že ustanovení Luganské úmluvy, která byla převzata z Bruselské úmluvy, je třeba vykládat v souladu s rozhodnutími ESD, která ESD přijal při výkladu BÚ do okamžiku podpisu Luganské úmluvy (16.9.1988). Ani pozdější rozhodnutí ESD a rozhodnutí soudů smluvních států Luganské úmluvy ohledně paralelních ustanovení BÚ (resp. NB I) nejsou pro soudy aplikující Luganskou úmluvu úplně bez

významu. Podle jednostranného prohlášení států ESVO mají soudy těchto států při výkladu Luganské úmluvy přiznat náležitý význam zásadám, jež plynou z judikatury ESD a z judikatury soudů smluvních států vztahující se k paralelním ustanovením BÚ či NB I. Je třeba podotknout, že tato výzva je respektována nejen soudy států ESVO, ale že stejným způsobem postupují i soudy členských států ES, ačkoliv tyto státy žádné takové prohlášení nepřijaly.³⁶

Pro soudy smluvních států Luganské úmluvy jsou v omezené míře závazná také rozhodnutí soudů ostatních smluvních států LÚ přijatá přímo při aplikaci Luganské úmluvy. Podle ust. čl. 1 Protokolu č. 2 jsou soudy smluvních států LÚ povinny přiznat při výkladu LÚ náležitý význam zásadám, jež vyplývají z rozhodných rozhodnutí soudů ostatních smluvních států. Povinnost přiznat náležitý význam přitom znamená, že soudy se mají v rámci možností z úřední povinnosti s předmětnými rozhodnutími seznámit, vypořádat se s nimi a případná odchylení náležitě odůvodnit. Rozhodná rozhodnutí přitom tvoří rozhodnutí soudů poslední instance a jiná mimořádně významná pravomocná rozhodnutí (čl. 2 Protokolu č. 2).³⁷

V praxi se skutečně podařilo dosáhnout v zásadě jednotného výkladu shodných ustanovení Luganské a Bruselské úmluvy. Soudy při aplikaci Luganské úmluvy často citují rozhodnutí ESD vztahující se k Bruselské úmluvě. Objevují se rovněž odkazy na rozhodnutí soudů vyšších či nejvyšších instancí jednotlivých smluvních států. Ojedinele je dokonce možné objevit v rozhodnutí ESD k Bruselské úmluvě odkaz na rozhodnutí přijaté při aplikaci Luganské úmluvy.³⁸

Nařízení Brusel I přineslo oproti Bruselské úmluvě určité (byť nikoli zásadní) obsahové změny úpravy uznání a výkonu cizích rozhodnutí. Tyto změny však znatelně prohloubily do té doby pouze nepatrné rozdíly mezi úpravou uvnitř EU a úpravou obsaženou v Luganské úmluvě. Odstranění těchto rozporů revizí textu LÚ nepředstavuje po obsahové stránce výrazné problémy.

³⁶ Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 54.

³⁷ Kropholler, J., op. cit. sub 36, str. 53.

³⁸ Tebbens, H. D.: *Judicial Interpretation of the 1988 Lugano Convention*, YPIL, 3/2001, str. 24.

Větší překážkou se ukázal být spor mezi Komisí a členskými státy ES ohledně toho, zda kompetence k vedení jednání o revizi LÚ náleží ES pouze částečně či výlučně. Rada EU se proto obrátila na ESD s otázkou, zda pravomoc k uzavření nové Luganské úmluvy náleží výlučně ES či ES společně s jednotlivými členskými státy. Stanovisko ESD je již několik napjatě očekáváno.³⁹ Teprve pak budou moci proběhnout všechna potřebná jednání o revizi LÚ, aby tak byla obnovena paralela mezi úpravou uvnitř EU a úpravou v LÚ, která dopadá na vztahy mezi členskými státy EU na jedné straně a členskými státy ESVO (a dalšími případně přistoupiвшими státy) na straně druhé.

Paralelní vztah úpravy uvnitř EU a úpravy v rámci LÚ utrpěl ovšem podstatně zásadnější trhliny po té, co nabylo účinnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 805/2004 zavádějící v omezené míře tzv. "evropský exekuční titul" (viz níže). Pokud se v budoucnu podaří prosadit evropský exekuční titul na všechny občanské a obchodní věci, jež spadají dnes do věcné působnosti Nařízení Brusel I, a odstranit tak stávající překážky (či podmínky) výkonu předmětných cizích soudních rozhodnutí uvnitř EU, nebude již dle našeho názoru nadále únosné udržovat paralelní úpravu, jež by ve svém důsledku rozšiřovala jednotný justiční prostor na území vně členských států EU. Nelze zřejmě počítat s tím, že by důvěra smluvních států LÚ ve spravedlivé a plnohodnotné soudní řízení uvnitř ostatních smluvních států vzrostla v dohledné budoucnosti natolik, že by se smluvní státy LÚ úplně vzdaly přezkoumávání podmínek uznání (a výkonu) cizích rozhodnutí, a to zejména výhrady veřejného pořádku. Ani pak však nemusí být LÚ zcela bez významu, neboť i v situaci, kdy by Luganská úmluva zachovávala stávající režim uznání a výkonu cizích rozhodnutí, zatímco předmětná úprava uvnitř EU by se dále zásadním způsobem liberalizovala, bude jednotný systém uznání a výkonu cizích rozhodnutí vně EU zajišťovaný Luganskou úmluvou nadále žádoucí jako důležitý nástroj upevňování hospodářské spolupráce se státy za hranicemi EU. Přitom není zdaleka jisté, že se naznačené zásadní liberalizace

³⁹ Wagner, R.: Zur Vereinheitlichung des internationalen Zivilverfahrensrechts vier Jahre nach Inkraft-Treten des Amsterdamer Vertrags, NJW, 33/2003, str. 2348.

úpravy uznání a výkonu cizích rozhodnutí (vydaných v jiném členském státě EU) uvnitř EU podaří dosáhnout.

II. 2. Právo ES

Evropské civilní procesní právo prochází v současnosti bouřlivým vývojem, který právní teorii, a především praxi, jež ho sleduje, doslova bere dech.

Dne 2.10.1997 byla přijata tzv. Amsterodamská smlouva⁴⁰, která vyzvala k postupnému vybudování prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Ve Smlouvě o založení ES byla vytvořena nová Hlava IV (čl. 61 – 69), nazvaná „Vízová, azylová, imigrační politika a jiné politiky vztahující se k volnému pohybu osob“. Za účelem postupného vybudování prostoru svobody, bezpečnosti a práva, byl Radě mj. svěřen úkol přijmout opatření na poli justiční spolupráce v soukromoprávních věcech (čl. 61 písm. c) SES). Mezi tato opatření zahrnuje čl. 65 SES pod písm. a) také zlepšení a zjednodušení uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Podle čl. 67 odst. 2 SES se Rada v této oblasti usnáší na návrh Komise a Komise přezkoumává žádosti jednotlivých členských států k podání návrhu Radě. Rada dále může jednomyslně rozhodnout po konzultaci s Evropským parlamentem, že se na všechny oblasti či část oblastí, které jsou upraveny v hlavě IV SES, použije postup podle čl. 251 SES, tedy spolurozhodovací procedura. Kompetence jednotlivých orgánů ES a legislativní procedura v oblasti opatření justiční spolupráce byla upravena odlišně do skončení přechodného období zavedeného Amsterodamskou smlouvou, tj. do 31.4.2004. Po dobu přechodného období se Rada v oblasti opatření na poli justiční spolupráce usnášela jednomyslně k návrhu Komise nebo z iniciativy členského

⁴⁰ Smlouva o změně Smlouvy o Evropské unii, smluv o založení evropských společenství, jakož i dalších souvisejících právních aktů uzavřená 2.10.1997 v Amsterodamu.

státu a po konzultaci s Evropským parlamentem. Další přechodnou změnu čl. 67 SES přinesla Niceská smlouva.⁴¹

Dnes tedy již není třeba jednomyslnosti k přijetí rozhodnutí Rady v oblasti opatření justiční spolupráce, na druhou stranu však byla členskými státy odňata možnost obracet se svými podněty přímo na Radu a byl vytvořen prostor k posílení pozice Evropského parlamentu při přijímání předmětných právních aktů.

Ne všechny členské státy však byly v době uzavírání Amsterodamské smlouvy ochotny svěřit orgánům ES předmětné pravomoci v oblasti justiční spolupráce v rámci EU. Zvláštní pozici si v tomto ohledu vymínily Velká Británie, Irsko a Dánsko. Tuto skutečnost odráží ustanovení čl. 69 SES. Podle ustanovení tohoto článku je aplikace Hlavy IV ve vztahu k Velké Británii, Irsku a Dánsku závislá na protokolech o postavení těchto států. Zatímco Velká Británie a Irsko přistoupily k předpisům v oblasti prostředků justiční spolupráce v soukromoprávních věcech na základě zvláštních prohlášení, Dánsko doposud jako jediné ze všech současných členských států EU není těmito předpisy vázáno.⁴² K překonání tohoto neutěšeného stavu by měly vést rozhovory s Dánskem konané v Bruselu.⁴³

Konkrétní představy členských států o rozsahu, plánovaných účincích a časovém harmonogramu opatření v oblasti justiční spolupráce v rámci EU byly vtěleny do politických programů. Jedná se zejména o závěry přijaté na zvláštním zasedání Evropské rady v Tampere 15. - 16.10.1999⁴⁴ a detailní

⁴¹ Smlouva o změně Smlouvy o Evropské unii, smluv o založení evropských společenství, jakož i dalších souvisejících právních aktů uzavřená 26.2.2001 v Nice. Bližší Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní soukromé právo a české právo, AUC Iuridica, 1-2/2004, str. 136.

⁴² Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní soukromé právo a české právo, AUC Iuridica, 1-2/2004, str. 136.

⁴³ Nejnovější vývoj přináší pokrok alespoň ve vztahu k Nařízení Brusel I a k souvisejícímu Nařízení o doručování. Dne 19.10.2005 byly mezi ES a Dánským královstvím uzavřeny dvě smlouvy: Smlouva o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (ÚV č. L 299 z 16.11.2005, str. 62 – 70) a Smlouva o doručování soudních a mimosoudních písemností v občanských a obchodních věcech (ÚV č. L 300 ze 17.11.2005, str. 55 – 59). Pokud budou cit. smlouvy recipovány, bude Nařízení Brusel I a Nařízení o doručování použitelné i ve vztahu k Dánsku, a to s účinností od prvního dne šestého měsíce následujícího po oznámení smluvních stran, že příslušné recepční procedury byly dokončeny.

⁴⁴ Viz http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en9.htm.

Program opatření k prosazení zásad vzájemného uznávání soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z 30.11.2000⁴⁵.

V duchu přijatých politických programů a na základě nové Hlavy IV SES jsou v oblasti evropského procesního práva od roku 2000 vydávány akty sekundárního práva, a to zejména nařízení. Nařízení je vzhledem ke své obecné závaznosti a bezprostřední aplikovatelnosti uvnitř členských států ES považováno za nejefektivnější nástroj unifikace práva ES.⁴⁶ S ohledem na svou povahu a vzhledem k projevené politické vůli ze strany (naprosté většiny) členských států EU se nařízení stala dominantním pramenem evropského mezinárodního civilního procesního práva.

V oblasti opatření na poli justiční spolupráce podle čl. 65 SES byla doposud vydána tato nařízení⁴⁷:

- nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (tzv. Nařízení Brusel I);
- nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. května 2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech EU;
- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004 zavádějící evropský exekuční titul pro nesporné nároky;
- nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o soudní příslušnosti a uznání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (tzv. Nařízení Brusel II bis), které zrušilo nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem (tzv. Nařízení Brusel II);

⁴⁵ ÚV č. C 12 z 15.1.2001.

⁴⁶ Pauknerová, M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky, Právní rozhledy, 9/2004, str. 334.

⁴⁷ Viz <http://www.europa.eu.int/eur-lex/lex/cs/index.htm>.

- nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech;
- nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení.

Do předmětu této práce, jak byl vymezen v úvodu, spadají první tři z uvedených nařízení. Pouze těm (a zejména NB I a NEET) je proto dále v této práci věnována hlubší pozornost.

Vedle primárního a sekundárního práva ES je pro úplnost třeba uvést mezi prameny evropského práva uznání a výkonu cizích rozhodnutí také terciární právo ES, které tvoří tzv. komunitární úmluvy.

Komunitární úmluvou je Bruselská úmluva, která byla z pohledu pramene práva podrobněji rozebrána v části věnované mezinárodním smlouvám (viz sub II. 1. 2.). Bruselská úmluva by měla být v dohledné budoucnosti plně nahrazena Nařízením Brusel I. Ani do budoucna však není možné zcela vyloučit sjednání dalších komunitárních úmluv. Členskými státy EU byla totiž ponechána možnost, aby mezi sebou v případě potřeby zahájily jednání s cílem zajistit mj. zjednodušení formalit, kterým podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů (čl. 293 SES).⁴⁸

Forma nařízení (ES) má však oproti komunitárním úmlouvám nesporné výhody. Nařízení má automatický přímý účinek a primát před vnitrostátním právem. Legislativní proces při vytváření sekundárního práva ES je o mnoho rychlejší než sjednávání mezinárodních, potažmo komunitárních smluv. Odpadá komplikované ratifikační řízení. To se jeví jako téměř holá nutnost ve společenství, které má v současnosti 25 a v budoucnu možná až 30 členských států. Zkušenost ukazuje, že některé státy postupovaly při ratifikaci přístupových úmluv k Bruselské úmluvě velmi váhavě. Některé členské státy se k novému znění úmluv připojují až se značným zpožděním, což ve svém důsledku způsobuje tříštění unifikčních snah, neboť jednotlivé státy jsou pak

⁴⁸ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní soukromé právo a české právo, AUC Iuridica, 1-2/2004, str. 138.

vázány různými zněními novelizovaných úmluv.⁴⁹ Proces novelizace nařízení je naproti tomu velmi rychlý a platnost novelizace u něj nastává bez dalšího ke stejnému datu ve všech členských státech EU.⁵⁰

Pravomoc Evropského soudního dvora k interpretaci nařízení je obligatorní (čl. 234 SES). K výkladu nařízení nepotřebuje ESD, aby byly uzavřeny další mezinárodní úmluvy či protokoly, které by ESD, jakožto mezinárodní soudní instituci, právo výkladu založily. Tak tomu bylo právě u komunitárních úmluv (např. BÚ), které jsou ve své podstatě mezinárodními smlouvami mezi členskými státy ES a k jejichž výkladu byl ESD oprávněn až na základě sjednání zvláštních protokolů.⁵¹

Proces hlubokých systémových změn v rámci evropského procesního soukromého práva ještě není zdaleka dokončen. Jasným cílem, který byl vytyčen přijatými politickými programy (viz výše), je zavedení evropského exekučního titulu pro všechna majetková soudní rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Tato soudní rozhodnutí by měla být vykonávána přímo bez nutnosti zkoumání podmínek uznání a výkonu ve státě, kde je výkon rozhodnutí navrhován (popř. kde má být rozhodnutí pouze uznáno). Tím má být zajištěn volný pohyb těchto cizích rozhodnutí, což je jeden ze základních atributů evropského justičního prostoru.

Další vývoj v oblasti opatření na poli justiční spolupráce by mohl přinést sbližování právní úpravy občanského soudního řízení v jednotlivých členských státech (srov. čl. 65 písm. c) SES). Již v průběhu příprav Nařízení o EET bylo navrhováno, aby dalším bezprostředním krokem byla harmonizace procesních předpisů jednotlivých členských států, a to především úpravy vykonávacího

⁴⁹ Pauknerová, M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky, *Právní rozhledy*, 9/2004, str. 335.

⁵⁰ To ovšem neplatí ve výjimečné situaci, kdy některý z členských států není předmětným nařízením vůbec vázán, jako např. Dánsko ve vztahu k Nař. Brusel I.

⁵¹ Protokol o výkladu Úmluvy o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech Soudním dvorem ES z 3.6.1971. Protokol o výkladu Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní vztahy Soudním dvorem ES z r. 1988.

řízení.⁵² Objevují se rovněž teoretické představy vytvoření jednotného evropského kodexu civilního procesu.⁵³

V této souvislosti je tvůrcům změn v oblasti opatření na poli justiční spolupráce v rámci EU vytýkáno, že harmonizace procesních předpisů v členských státech měla předcházet vydání Nařízení o EET. Volný pohyb rozsudků před uzavřením procesu harmonizace je údajně totéž jako zapřahat koně od ocasu.⁵⁴ Taková výtky je jistě teoreticky opodstatněná. Harmonizace procesních předpisů významně přispěje k posílení důvěry členských států ve spravedlivé a plnohodnotné soudní řízení uvnitř ostatních členských států EU a povede jistě k oslabení stávajících obav spojených s volným pohybem rozsudků uvnitř EU. Je ovšem třeba vidět, že členské státy EU nejsou v současné době připraveny k této harmonizaci v potřebném rozsahu přistoupit. Je patrné, že členské státy spíše ustoupí ze své vlastní úpravy ve prospěch unifikace na úrovni EU v oblastech, kde je přímo dán mezinárodní resp. evropský prvek. Unifikační proces v oblasti uznání a výkonu cizích rozhodnutí uvnitř EU vychází z více jak stopadesátileté tradice sjednávání mezinárodních smluv. Mezi členskými státy EU nebyla doposud nalezena shoda ani v základních otázkách, jako např. jakým způsobem a v jakém rozsahu bude ve věci sbližování civilních procesních předpisů postupováno. Vzhledem k tomu, že ještě nepadla potřebná politická rozhodnutí, bylo nepochybně správné, vrhnout unifikační síly směrem, kde již bylo možné dosáhnout reálného pokroku a kde partikulární úprava mezinárodního procesního práva obsažená ve vnitrostátním právu a dvoustranných mezinárodních úmluvách jednotlivých členských států působila v praxi jako významná překážka náležitého fungování vnitřního trhu.

⁵² Srov. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu na Nařízení Rady (ES) zavádějícího evropský exekuční titul pro nesporné nároky, ÚV C 85, 8.4.2003, str. 1 – 7, zejm. sub 5.3.

⁵³ Srov. Chmelíček, P.: Vybrané aktuální otázky vývoje civilního procesu v Evropě. Právní rozhledy, 11/2003, příloha Evropské právo, str. 1 – 8.

⁵⁴ Stadler, A.: Das Europäische Zivilprozessrecht – Wie viel Beschleunigung verträgt Europa?, IPRax, 1/2004, str. 9.

II. 2. 1. Nařízení Brusel I

Nařízení Brusel I je výsledkem jednání, která započala již v polovině devadesátých let minulého století. Původním plánem bylo novelizovat Bruselskou úmluvu společně s Luganskou úmluvou a zachovat jejich paralelní obsah. Rada EU ustanovila k tomuto účelu pracovní skupinu ze zástupců členských států ES a ESVO. V dubnu roku 1999 předložila skupina návrh mírně revidovaného textu úmluvy. Mezitím se Rada EU rozhodla provést revizi BÚ formou nařízení. To bylo umožněno novelizací SES, kterou přinesla Amsterodamská smlouva (viz výše). Obsah návrhu pracovní skupiny k revizi BÚ byl nicméně velkou měrou převzat do návrhů nového nařízení předkládaných Komisí. Dne 22.12.2000 Rada EU konečně Nařízení Brusel I přijala. Platnost NB I nastala ke dni 1.3.2002.

Nařízení Brusel I nahradilo Bruselskou úmluvu ve všech členských státech EU s výjimkou Dánska, které čelí značnému tlaku ze strany EU a ostatních členských států, aby k Nař. Brusel I a souvisejícímu Nařízení o doručování rovněž přistoupilo. Tohoto cíle bude zřejmě již brzy dosaženo.⁵⁵

Přestože po obsahové stránce nejsou změny v NB I oproti BÚ nijak dramatické, podobnost obou úprav je do značné míry zastíněna provedenými strukturálními změnami. Při revizi došlo k přečíslování článků, záležitosti upravované dříve v Protokolu k úmluvě byly začleněny do hlavního textu nařízení. Další změny přineslo zjednodušení řízení o opravném prostředku. Národní pravidla pro určení příslušnosti (čl. 3 BÚ), soudy nebo příslušné orgány, u kterých se podává návrh na prohlášení vykonatelnosti (čl. 39 BÚ), a soudy, u nichž se podává opravný prostředek (čl. 43 a 44 BÚ), jsou vypočteny v přílohách k NB I.

⁵⁵ Dne 19.10.2005 byly mezi ES a Dánským královstvím uzavřeny dvě smlouvy: Smlouva o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (ÚV č. L 299 z 16.11.2005, str. 62 – 70) a Smlouva o doručování soudních a mimosoudních písemností v občanských a obchodních věcech (ÚV č. L 300 ze 17.11.2005, str. 55 – 59). Pokud budou cit. smlouvy recipovány, bude Nařízení Brusel I a Nařízení o doručování použitelné i ve vztahu k Dánsku, a to s účinností od prvního dne šestého měsíce následujícího po oznámení smluvních stran, že příslušné recepční procedury byly dokončeny.

Vzhledem k tomu, že ESD vykládal již Bruselskou úmluvu jako nástroj komunitárního práva, transformace úmluvy do nařízení jako taková nezpůsobila v tomto ohledu v přístupu Soudního dvora žádnou změnu. V důsledku transformace BÚ do formy nařízení však došlo k výraznému zúžení okruhu soudů, které se mohou s otázkou ohledně výkladu evropského práva uznání a výkonu na ESD obrátit.

Podle Protokolu o výkladu Bruselské úmluvy Soudním dvorem byly z možnosti obrátit se na ESD v rámci řízení o předběžné otázce vyloučeny pouze soudy první instance. Nyní se mohou na ESD ohledně výkladu NB I obracet pouze ty soudy členských států, proti jejichž rozhodnutí nepřipouští jejich vnitrostátní právo žádný opravný prostředek (čl. 68 odst. 1 SES).⁵⁶

Abychom mohli náležitě zhodnotit dopad omezení okruhu povolaných soudů, bude třeba vyčkat, jaké zkušenosti s sebou přinese tato změna v praxi. Srovnání bude možné v těch členských státech EU, které byly již v minulosti smluvními státy BÚ. Je známo, že soudy nižších instancí mají tendenci obracet se s dotazy k Soudnímu dvoru mnohem častěji, než soudy nejvyšších instancí. Např. v Německu je možné pozorovat určité obavy, aby u soudů (v dané věci) poslední instance nepřevážil příliš restriktivní postoj k možnosti dotazu na ESD.

Na druhou stranu se plně ztotožňujeme s názorem, že právem na soudní ochranu žalobce (resp. navrhovatele) může být v této souvislosti jen stěží argumentováno.⁵⁷ Řízení před vnitrostátním soudem je totiž přerušeno až do okamžiku, kdy ESD vydá své rozhodnutí k požadované výkladové otázce, a to trvá v průměru více než dva roky.⁵⁸ Navíc ESD se zdráhá podávat zcela jasný výklad, který by sloužil coby jednoduchý návod jak rozhodnout předmětný soudní spor. To se již vymyká jeho pravomoci. Vzhledem k tomu, že soudy v ČR v současnosti teprve získávají první zkušenosti s aplikací práva ES, je zde

⁵⁶ K výkladu pojmu „opravný prostředek“ a „soud poslední instance“ srov. Doležil, T.: Řízení o předběžné otázce z pohledu (českého) advokáta, BA, 2/2004, str. 58 – 62. Kropholler, J.: Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 35, 36.

⁵⁷ Geimer, R.: Salut für die Verordnung (EG) Nr. 44/2001 (Brüssel I-VO), IPRax, 1/2002, str. 72.

⁵⁸ V důsledku rozšíření EU lze spíše očekávat další prodloužení této doby. Srov. Doležil, T.: Řízení o předběžné otázce z pohledu (českého) advokáta, BA, 2/2004, str. 63.

odůvodněná obava, že až objeví možnost předběžné otázky, zahltí ESD svými dotazy. Řízení o předběžné otázce pak, v mnoha případech zbytečně, prodlouží již tak neúnosnou délku soudního řízení před českými soudy.

Soudnímu dvoru přísluší pouze výklad práva ES, nikoli výklad práva vnitrostátního původu. ESD není příslušný ani k výkladu těch částí vnitrostátního práva, na které Nařízení Brusel I odkazuje. Takový odkaz můžeme nalézt např. v čl. 43 odst. 1 NB I, kde je jmenovitě odkazováno na veřejný pořádek členského státu, v němž se žádá o uznání rozhodnutí. ESD může objasnit případnou pochybnost o rozsahu tohoto v NB I obsaženého odkazu, ale nemůže vyložit předmětné vnitrostátní právo či určit, co spadá v daném členském státě pod pojem veřejný pořádek.

Vnitrostátní soudy se mohou na ESD obrátit pouze před rozhodnutím předmětné věci, tj. v průběhu řízení (*in einem schwebendem Verfahren*, a *case pending before a court*), přičemž je bez významu, zda se jedná o řízení sporné či nesporné.

Další podmínkou předložení výkladové otázky ESD je (odůvodněné) přesvědčení vnitrostátního soudce, že rozhodnutí ESD o určité výkladové otázce je nezbytné pro rozhodnutí ve věci. Tato podmínka nebude splněna např. v situaci, kdy všechny přípustné varianty výkladu vedou ke stejnému výsledku v daném řízení před vnitrostátním soudem. Stejně tak je zbytečné, a tudíž nepřipustné, obracet se na Soudní dvůr, jestliže je předmětné ustanovení NB I jednoznačné (podle přesvědčení vnitrostátního soudce), nebo jestliže je možné použít výklad, který ESD k dané otázce provedl již dříve. Závěr o jednoznačnosti je odůvodněný tehdy, jestliže správnost zvoleného výkladu NB I je natolik zřejmá, že nepřipouští jakékoliv rozumné pochybnosti. Přičemž je zejména nutné brát v potaz nebezpečí, že budou uvnitř členských států EU vydána odchylná rozhodnutí. Přílišná volnost myšlenek zde proto není na místě.⁵⁹ Pokud jde o výklad provedený Soudním dvorem v minulosti, je třeba si uvědomit, že použitelná nejsou pouze rozhodnutí ESD k NB I, ale také výklad učiněný ve vztahu k Bruselské úmluvě, a to tam kde byla předmětná ustanovení

⁵⁹ Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 37.

BÚ beze změn převzata do NB I, pokud daný výklad BÚ neodporuje změnám provedeným na jiných místech NB I, či v jiných aktech komunitárního práva. Na druhou stranu mají vnitrostátní soudy vždy možnost a zároveň povinnost požádat ESD o nový výklad, pokud nabudou přesvědčení, že dřívější rozhodnutí ESD již nelze použít.

Jsou-li splněny výše uvedené předpoklady, je příslušný vnitrostátní soud nejen oprávněn, nýbrž povinen předběžnou otázku Soudnímu dvoru položit (srov. čl. 68 odst. 1 SES).

Vedle vnitrostátních soudů mají možnost obrátit se na ESD s otázkou ohledně výkladu NB I také Rada, Komise či jednotlivé členské státy. Tato možnost je zakotvena v čl. 68 odst. 3 SES pro výklad všech aktů sekundárního práva ES vydaných podle Hlavy IV SES (tedy i pro NB I).

Vztah k jiným právním instrumentům je upraven v Kapitole VII NB I. Vůdčím principem je tu zásada „*lex specialis derogat legi generali*“.

Nařízením není dotčeno uplatňování ustanovení jiných právních aktů Společenství nebo harmonizovaných vnitrostátních předpisů, kterými se upravuje pravomoc a uznání a výkon rozhodnutí ve zvláštních věcech (čl. 67 NB I). Nařízení Brusel I se proto nedotýká věcně specializovaného Nařízení Brusel II bis.

Poměr k Bruselské úmluvě je upraven v čl. 68 NB I. Ve vztazích mezi státy, které jsou vázány Bruselskou úmluvou i Nařízením Brusel I má přednost NB I s výjimkou případů, kdy se jedná o území členských států, která jsou z působnosti nařízení vyloučena podle čl. 299 SES (některá zámořská území členských států). Jediným státem EU, který není doposud vázán Nařízením Brusel I je Dánsko.⁶⁰

Podle čl. 69 NB I nahrazuje Nař. Brusel I v rozsahu své věcné působnosti mezinárodní smlouvy sjednané mezi členskými státy mimo rámec ES. Je zde uveden přehled dotčených smluv, který by bylo vhodné doplnit s ohledem na rozšíření EU k 1.5.2004. Mezinárodní úmluvy uvedené v čl. 69 se nadále použijí ve věcech, na něž se NB I nevztahuje (např. uznání a výkon

⁶⁰ Viz sub 2. II.

rozhodčích nálezů). Nařízením Brusel I nejsou dotčeny mezinárodní smlouvy, sjednané mezi členskými státy, jež obsahují úpravu ve zvláště vymezených věcech (čl. 71 NB I).⁶¹

Pro vztah k Luganské úmluvě je významný čl. 68 odst. 2 NB I. Podle tohoto ustanovení se v rozsahu, v jakém nařízení nahrazuje ustanovení Bruselské úmluvy, jakýkoli odkaz na úmluvu považuje za odkaz na toto nařízení. Čl. 54 b LÚ, který upravuje vztah Luganské úmluvy k Bruselské úmluvě, proto dopadá i na vztah Luganské úmluvy k Nařízením Brusel I.⁶²

II. 2. 2. Nařízení zavádějící Evropský exekuční titul

Evropským exekučním titulem se rozumí exekuční titul pocházející z jednoho ze členských států EU, který může být přímo vykonán v ostatních členských státech podle jejich platného procesního práva. Ve státě, kde je nucený výkon evropského exekučního titulu navrhován, odpadá ve velké míře kontrola tradičních předpokladů uznání věc. souladu s veřejným pořádkem. Cizí rozhodnutí, kterému bude ve státě původu vydáno osvědčení evropského exekučního titulu, má být v ostatních členských státech vykonáváno za stejných podmínek jako rozhodnutí vlastních soudů těchto členských států.

Myšlenka zavedení evropského exekučního titulu byla na mezinárodní úrovni diskutována již v první polovině devadesátých let minulého století.⁶³ Rada ve svém rozhodnutí ze dne 14.10.1996 zařadila zahájení diskuse o potřebě a možnosti zavedení evropského exekučního titulu k prioritám spolupráce v oblasti justice a vnitřních záležitostí.⁶⁴ Následně v průběhu roku 1997 ustanovila Rada za tímto účelem pracovní skupinu pro evropský exekuční titul.

Na zvláštním zasedání Evropské rady konaném 15. - 16.10.1999 v Tampere vyjádřila Evropská rada pevné odhodlání rozvinout EU jako prostor

⁶¹ Např. Haagské úmluvy o uznání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti (1958 a 1973). Bližze srov. Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor v civilních otázkách, AUB Iuridica No. 262, Masarykova univerzita v Brně, 2003, str. 338.

⁶² Podrobný rozbor viz sub II. 1. 3.

⁶³ Viz Wagner, R.: Vom Brüsseler Übereinkommen über die Brüssel I – Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel, IPRax, 2/2002, str. 75.

⁶⁴ ÚV č. C 319 z 26.10.1996, str. 1 – 6.

svobody, bezpečnosti a práva a plně využít možností, jež v tomto směru přinesla Amsterodamská smlouva. V přijatých závěrech vyzdvihla Evropská rada význam vzájemného uznávání soudních rozhodnutí a vyzvala Komisi k předložení návrhu, který by dále zredukoval požadavky kladené na rozhodnutí soudů členských států v procesu jejich uznání a výkonu v rámci EU. V prvním kroku měly být odstraněny uznávací procedury a důvody pro odepření výkonu u vybrané skupiny rozhodnutí.⁶⁵ Evropská rada požádala Radu a Komisi, aby do prosince 2000 přijaly program opatření k prosazení zásady vzájemného uznávání rozhodnutí. Do tohoto programu měly být zařazeny i práce na evropském exekučním titulu.

Požadovaný společný program Rady a Komise přijala Rada dne 30.11.2000.⁶⁶ Program obsahuje konkrétní a poměrně detailní plán, jehož cílem je úplné upuštění od řízení o exequatur při vzájemném uznávání a výkonu rozhodnutí v rámci EU. Členské státy EU se shodly, že v první fázi bude evropský exekuční titul zaveden pro tzv. nesporné nároky (uncontested claims, unbestrittene Forderungen).

Návrh nařízení zavádějícího evropský exekuční titul pro nesporné nároky přijala Komise v dubnu roku 2002; v červnu roku 2003 přijala pozměněný návrh. Konečně dne 21. 4. 2004 bylo Nařízení zavádějící EET pro nesporné nároky přijato.⁶⁷ Účinnost celého nařízení nastala dne 21.10.2005. Rovněž zde platí výjimečné postavení Dánska, které se na přijetí NEET nepodílelo; není jím proto vázáno, a nemůže být ve vztahu k němu aplikováno, pokud k němu samo nepřistoupí.

Projekt evropského exekučního titulu je výjimečný nejen po obsahové stránce, již se budeme podrobně věnovat v samostatné kapitole, ale také po stránce legislativní procedury, kterou bylo nové NEET přijato.

⁶⁵ Srov. text závěrů přijatých v Tampere 15. - 16.10.1999 sub B. VI. Viz http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en9.htm.

⁶⁶ Program opatření k prosazení zásad vzájemného uznávání soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. ÚV č. C 12 z 15.1.2001, str. 1 – 9.

⁶⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21.4.2004 zavádějící evropský exekuční titul pro nesporné nároky. ÚV č. L 143 z 30.4.2004, str. 15 – 39.

Do procesu přijímání NEET zasáhla Niceská smlouva, která přechodně zavedla pro všechna opatření v oblasti justiční spolupráce (vyjma záležitostí upravených rodinným právem) obligatorní spolutřídenní proceduru podle čl. 251 SES.⁶⁸ Přípravné práce uvnitř pracovní skupiny Rady byly již v poměrně pokročilém stádiu, když nastala účinnost Niceské smlouvy. Pozměňovací návrhy Evropského parlamentu přijaté v prvním čtení vycházely tak z textu návrhu, který byl v daném okamžiku částečně překonán, neboť v mezidobí v Radě vykrytalizovalo přesvědčení zástupců členských států, že návrh bude muset být v určitých bodech pozměněn. V zájmu rychlého a nekomplikovaného postupu nezpracovala Komise do svého pozměněného návrhu závěry diskuse v Radě, ale přijala stanovisko pouze ke konkrétním pozměňovacím návrhům Evropského parlamentu. Tak došlo k tomu, že přijaté Nařízení o EET obsahuje oproti pozměněnému návrhu, který přijala Komise v červnu 2003, značné změny doplněné do textu připravovaného nařízení až v únoru 2004 při přijímání společného postoje Radou. Takto doplněné změny nemohly být pro nedostatek času rozebrány v odborné literatuře před konečným přijetím NEET, což zřejmě umocnilo intenzivní kritiku, které bylo NEET např. v německé literatuře v roce 2004 podrobena.⁶⁹

II. 3. Zákony

Zaměříme – li se na autonomní právní úpravu jednotlivých států, je v Evropě na první pohled patrný tradiční rozdíl mezi zeměmi kontinentálního systému práva a zeměmi common law.

Ačkoli Anglie přijala dva zákony, které se použijí při uznávání rozhodnutí z některých zemí Commonwealthu (the Administration of Justice Act z roku 1920 a the Foreign Judgments (Reciprocal Enforcement) Act z roku

⁶⁸ Viz čl. 67 odst. 5 SES.

⁶⁹ Stein, A.: Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen tritt in Kraft – Aufruf zu einer nüchternen Betrachtung, IPRax, 3/2004, str. 182. Srov. Stadler, A.: Das Europäische Zivilprozessrecht – Wie viel Beschleunigung verträgt Europa?, IPRax, 1/2004, str. 2 - 11.

1933), její právo uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí tvoří jinak výhradně soudy (soudcovské právo).

Oproti tomu v zemích kontinentálního systému práva jsou pravidla uznání obsažena ve velké míře v zákonech. Zákonná pravidla o uznání cizích rozhodnutí jsou pravidelně součástí kodexu procesního práva (Španělsko, Portugalsko, Belgie). V některých zemích, jako např. ve Švýcarsku a v Itálii, byla zahrnuta do vyčerpávajícího kodexu mezinárodního práva soukromého. Podobně je tomu také např. v Maďarsku nebo v České republice.

Vedle autonomní úpravy uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí jsou v zákonech smluvních (členských) států obsažena rovněž pravidla k provedení BÚ a NB I, jejichž působnost byla rozšířena i na Luganskou úmluvu (viz sub II. 1. 2.).

II. 4. Soudní rozhodnutí (soudcovské právo)

Při bližším zkoumání se známá dělicí linie mezi systémem kontinentálního práva a systémem common law rozostřuje. V některých státech se rozpadla docela. Ukazuje se, že, ačkoli právo tvořené zákony může být výchozím bodem analýzy v zemích kontinentálního systému práva, judikatura hraje mimořádně důležitou roli. Jsou pro to dva důvody.

Za prvé, v zemích kde zákonná úprava obecně nedovolila nebo stále nedovoluje úplné uznání cizích rozhodnutí, soudy vynalezly způsoby jak uznávání umožnit a účinně vyložily podmínky uznání ve svých rozhodnutích.⁷⁰

Ve Francii to byl Cour de cassation, který nejprve interpretoval předmětná ustanovení Code civil a Code de procédure civil tak, že tyto umožňovaly francouzským soudům přezkoumávat cizí rozhodnutí, zda jsou prostá omylů skutkových i právních.⁷¹ Nakonec téměř o 150 let později dospěl

⁷⁰ Walter, G., Baumgartner, S.P. (eds.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments Outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions, London, Kluwer Law International, 2000, str. 9 n. Francie str. 186 n. Nizozemí str. 403 n. Finsko str. 165-170. Norsko str. 428-429. Švédsko str. 529 n.

⁷¹ Cass. civ., 19. 4. 1819. Srov. Juenger, F.K.: The Recognition of Money Judgments in Civil and Commercial Matters, American Journal of Comparative Law, 1988/1, str. 7.

k opačnému závěru v rozhodnutích Munzer a Bachir.⁷² Dokonce i v podmínkách nového kodexu civilního procesu je uznávací právo primárně ovládáno těmito dvěma a dalšími rozhodnutími Cour de cassation.

Podobně v Nizozemí soudy rozhodly, že článek 431 zákona o civilním řízení musí být vykládán doslova, tak aby bránil pouze výkonu, a nikoli uznání cizích rozhodnutí. Přestože článek 431 požaduje pro výkon cizího rozhodnutí zcela nové řízení, holandský nejvyšší soud rozhodl, že v rámci nového řízení cizí rozsudek musí být považován za nezvratný, pakliže je založen na platném ujednání o výběru fóra (prorogatio fori).

Také v severských státech soudy posílily pozici cizích rozhodnutí volným výkladem zákonného režimu.

Druhý důvod relativně vysokého významu judikatury v zemích kontinentálního systému práva spočívá v povaze některých podmínek uznání. Velmi obecné požadavky, jako spravedlivý proces (procesní veřejný pořádek) a slučitelnost s hmotně právním veřejným pořádkem, de facto delegují na soudy právotvornou moc. V praxi se soudci pokoušejí přesněji definovat obsah těchto obecných podmínek uznání, aby tak mohli zachovat jednotu v rozhodování, zaručit předvídatelnost a právní jistotu účastníků řízení.

Přes velkou snahu soudů a komentátorů vymezit přesněji výhradu veřejného pořádku je zřejmé, že hranice této podmínky zůstávají velmi nejasné. Výhrada veřejného pořádku představuje jakási „zadní vrátka“ - způsob, jak uniknout výsledkům, které jsou v hlubokém rozporu se základními zásadami právního řádu státu uznání. Jednoduše není možné přesně vymezit kontury, ohraničit dosah tohoto pravidla, pokud nevyjmenujeme všechny případy, ve kterých by veřejný pořádek byl narušen. Takový přístup by ale v praxi nejspíš neobstál.

Je možné spekulovat o tom, zda soudy na evropském kontinentu pouze vykládají zákony, dotvářejí právo anebo svými rozhodnutími právo nalézají či přímo tvoří. Důležitá role judikatury je nepopíratelná. Nicméně i v oblasti práva uznání, ve které soudní rozhodnutí podstatně ovlivňují výsledky budoucích

⁷² Srov. Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, AUC Iuridica 1995/1-2, str. 34 (Munzer Cass. civ. 7.1. 1964).

sporů, zůstávají učebnice a komentáře hlavní autoritou při výkladu ustanovení zákona.⁷³ To platí dvojnásob v situaci, kdy je soudních rozhodnutí v dané oblasti nemnoho, publikovaná je jen část rozhodnutí soudů nejvyšších instancí a praxe soudů nižších instancí zůstává fakticky nezmapována.

II. 5. Prameny úpravy v České republice

Od 1.5.2004, kdy se Česká republika stala členem EU, se rozšířil katalog pramenů práva, které je v ČR třeba aplikovat, o právo ES. Uznání a výkon cizích rozhodnutí jsou v rámci EU upraveny zejména v Nařízení Brusel I, Nařízení Brusel II bis a NEET (podrobně viz sub II. 2.). Nařízení jsou přímo aplikovatelná a mají přednost před autonomní úpravou obsaženou v ZMPS.

Česká republika je dále smluvní stranou řady zejména dvoustranných mezinárodních smluv (viz níže), které byly v minulosti uzavřeny mj. i se současnými členskými státy EU. Podle čl. 69 NB I nahrazuje Nař. Brusel I v rozsahu své věcné působnosti mezinárodní smlouvy sjednané mezi členskými státy mimo rámec ES. Ve vztahu k České republice se jedná o dvoustranné smlouvy s těmito státy: Francie (č. 83/1985 Sb.), Itálie (č. 508/1990 Sb.), Kypr (č. 96/1983 Sb.), Maďarsko (č. 63/1990 Sb.), Polsko (č. 42/1989 Sb.), Řecko (č. 102/1983 Sb.), Slovensko (č. 209/1993 Sb.), Slovinsko (č. 207/1964 Sb.), Španělsko (č. 6/1989 Sb.), Portugalsko (č. 23/1931 Sb.).

Autonomní úprava uznání a výkonu cizích rozhodnutí je obsažena v ust. § 63 a n. zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů. Nevyžaduje se existence mezinárodní smlouvy, která by signatářské státy zavazovala ke vzájemnému uznávání svých rozhodnutí. Cizí titul lze vykonat přímo na základě zákona, jsou-li splněny podmínky, které stanovuje.

⁷³ „The average practitioner in a civil law country can quickly obtain information in a systematic form on any subject of the law through monographs and commentaries... When a lawyer in a civil law country has a legal problem which is not definitely settled in a statute he may be satisfied to solve it without reference to decisions, but never without the literature.“ Schlesinger, R.B. et al.: *Comparative Law*, 5th ed., Mineola, N.Y.: Foundation Press, 1988, str. 644.

Vzhledem k potřebě vnitrostátního provedení NB I a NB II bis a s ohledem na budoucí možný přístup k LÚ došlo zákonem č. 361/2004 Sb. k novelizaci ZMPS v části týkající se uznání a výkonu cizích rozhodnutí. Do ZMPS byl nově vložen oddíl 4, nazvaný „Zvláštní ustanovení o uznání a výkonu některých cizích rozhodnutí“ (§§ 68a-68c). Ustanovení tohoto oddílu se použijí pouze v řízeních o uznání a výkonu cizích rozhodnutí, v nichž se postupuje podle předpisu ES nebo podle mezinárodní smlouvy. Požádá-li strana, aby o uznání bylo rozhodnuto ve zvláštním řízení, rozhodne soud o uznání (o prohlášení vykonatelnosti) zvláštním rozsudkem. Současně s návrhem na prohlášení vykonatelnosti může být podán i návrh na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce. V takovém případě rozhodne soud v jediném usnesení o obou návrzích samostatnými výroky, které musí být odůvodněny.

V literatuře panuje shoda, že výše uvedená novelizace, je v podmínkách českého práva krokem zpět.⁷⁴ Zavedením institutu „řízení o exequatur“ dochází k formálnímu zkomplikování celého procesu uznání a výkonu cizích rozhodnutí. To se však týká pouze rozhodnutí z členských (příp. smluvních) států. Režim uznání a případného výkonu podle NB I či NB II bis je tak z hlediska vlastního řízení složitější než režim platný pro rozhodnutí z nečlenských států EU. Tento paradox bude snad v budoucnu odstraněn zavedením Evropského exekučního titulu pro všechna rozhodnutí členských států EU.

Pro úplnost je třeba uvést, že ZMPS čeká mnohem rozsáhlejší změna, pokud bude úspěšně završen proces rekonstrukce českého soukromého práva. V současnosti je již připravena nová, komplexní úprava mezinárodního práva soukromého a procesního, jejíž účinnost by měla nastat současně s nabytím účinnosti připravovaného občanského zákoníku a obchodního zákoníku.⁷⁵

⁷⁴ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní soukromé právo a české právo, AUC Iuridica, 1-2/2004, str. 141. Bělohávek, A. J.: Zavedení tzv. exequatur do českého právního řádu, Právní zpravodaj, 5/2004, str. 16-17.

⁷⁵ Kučera, Z.: K rekonstrukci mezinárodního práva soukromého, AUC Iuridica, 1-2/2004, str. 167-174. Pauknerová, M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky, Právní rozhledy, 9/2004, str. 338.

Podle § 2 ZMPS, resp. čl. 10 Ústavy ČR⁷⁶ se ustanovení zákona použijí potud, pokud mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána nestanoví jinak. Někdy může být sporné, zda smlouva stanoví či nestanoví něco jiného. V takových případech je možné rozlišovat na základě následujících úvah:⁷⁷

- problém nevzniká, jestliže smlouva i zákon obsahují pro danou otázku odchylná řešení;
- jestliže se aplikací obou právních norem dospěje v konkrétním případě k rozdílnému výsledku, ať již z důvodu odlišného znění obou norem anebo proto, že se při sice stejném znění k rozdílnému výsledku dospívá účelovou interpretací, přihlížející popřípadě i k systematickému postavení rozhodné normy, má přednost smlouva a zákon se neuplatní;
- jestliže smlouva danou otázku výslovně upravuje, zatímco zákon o ní nemá žádné ustanovení, stanoví smlouva něco jiného a bude mít přednost;
- jestliže mezinárodní smlouva (na rozdíl od zákona) určitou otázku neupravuje, bude záležet na celkové souvislosti norem obsažených ve smlouvě a účelu úpravy, zda se účelovou a systematickou interpretací bude moci dospět k závěru, že jde o právní úpravu celistvou a uzavřenou, která v mezích své působnosti daný institut vylučuje (např. neobsahuje-li smlouva o právní pomoci mající normy o uznání ustanovení o výhradě veřejného pořádku, znamená to, že se výhrada nepřipouští).

Kromě konkurence norem vnitrostátního původu a norem obsažených v mezinárodních smlouvách je třeba řešit také vztah mezi jednotlivými mezinárodními smlouvami upravujícími otázky uznání (a výkonu) cizích rozhodnutí. Jestliže smlouvy nebo alespoň jedna z nich má ustanovení upravující vztah k jiným mezinárodním smlouvám, popř. i konkrétní smlouvě, postupuje se podle takového ustanovení. Není-li takového ustanovení, jehož by se na řešení vztahu mezi oběma smlouvami dalo použít, je třeba vycházet z ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu. Česká republika je touto

⁷⁶ S účinností od 1. 6. 2002 je rozhodná úprava obsažená v článku 10 Ústavy ČR, která dopadá na ty mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dává souhlas Parlament (čl. 49 Ústavy ČR).

⁷⁷ Kučera, Z., Tichý, L.: Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, Panorama, 1989, str. 29-30.

smlouvou vázána (vyhl. č. 15/1988 Sb.). Mají li obě smlouvy tentýž předmět, je třeba dát přednost smlouvě pozdější (lex posterior derogat priori). Nepůjde o tentýž předmět úpravy, jestliže předměty úpravy obou smluv se jen částečně překrývají. Např. jedna smlouva upravuje uznání a výkon rozhodnutí ve věcech občanských a rodinných, druhá uznání a výkon rozhodnutí ve věcech vyživovací povinnosti. V těchto případech je třeba použít místo zásady lex posterior derogat priori zásadu lex specialis derogat generali.

Považují za správný názor autorů citovaného komentáře, kteří odmítají stanovisko Nejvyššího soudu (R 26/1987, str. 485) dávající obecně „zpravidla“ přednost úpravě podle dvoustranných smluv před smlouvami mnohostrannými s odůvodněním, že dvoustranné smlouvy řeší obvykle širší okruh právních vztahů mezi subjekty smluvních stran.⁷⁸

V období tzv. první republiky uzavřelo Československo několik dvoustranných smluv. Jejich předmětem byla však pouze rozhodnutí ve věci nákladů řízení. Předpoklady uznání byly relativně přísné, odpovídající tehdejšímu stupni rozvoje uznávacího práva ve světě. Nevyžadovalo se žádné zvláštní řízení o uznání.⁷⁹

Po druhé světové válce, za období existence Československé republiky bylo v oblasti uznání uzavřeno množství dvoustranných a mnohostranných smluv. Zatímco mnohostranné úmluvy⁸⁰ jsou specializované, mají svůj režim

⁷⁸ Kučera, Z., Tichý, L.: Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, Panorama, 1989, str. 33.

⁷⁹ Jedná se o následující mezistátní smlouvy: Úmluva o vykonatelnosti rozsudků ve věcech občanských a obchodních s Italskou republikou z 6.4.1922, č. 127/1926 Sb., s doplňkem (č. 128/1948 Sb.), Úmluva o uznání a výkonu soudních rozhodnutí se Švýcarskou konfederací z 21.12.1926, č. 23/1929 Sb., Úmluva o uznání a výkonu soudních rozhodnutí se Španělským královstvím z 26.2.1927, č. 19/1931 Sb., Úmluva o uznání a výkonu soudních rozhodnutí s Portugalskou republikou z 23.11.1927, č. 23/1931 Sb.

⁸⁰ Uznání a výkon soudních rozhodnutí upravují tyto mnohostranné úmluvy:

- Úmluva o civilním řízení, Haag 1954, č. 72/1966 Sb. (Čl. 18 upravuje uznání a výkon rozhodnutí o nákladech řízení přiznaných proti účastníkovi osvobozenému od jistoty či depozita.)
- Úmluva o uznání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovací povinnosti k dětem z 15.4.1958, č. 14/1974 Sb.
- Úmluva o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití z 1.6.1970, č. 131/1976 Sb. (Československo si nevyhradilo právo neuznávat zrušení manželského soužití. K Úmluvě srov. R 26/87, str. 248.)
- Úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti z 2.10.1973, č. 132/1976 Sb.
- Evropská úmluva o uznání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí z 20.5.1980, č. 66/2000 Sb.m.s.

a nepochybný důvod další existence, dvoustranné smlouvy⁸¹ upravují uznání rozhodnutí ve věcech velmi širokého rozsahu, stanovují poměrně striktní předpoklady uznání⁸² a kladou důraz na ochranu veřejného zájmu, resp. bezpečnosti státu.

Absolutní většina dvoustranných smluv byla uzavřena se „zeměmi socialistického tábora“. Podstatnou výjimku představuje úmluva uzavřená s Francií (10.5.1984), která již bezmála dvacet let před vstupem ČR do EU umožňovala uznávat i rozhodnutí v majetkových věcech ve vztahu k tomuto hospodářsky vyspělému státu západní Evropy.

Po rozdělení společného státu byla sjednána smlouva o právní pomoci mezi Českou republikou a Slovenskou republikou.⁸³ Vzhledem k podobnosti právních řádů, v zájmu pokračující obchodní a jiné spolupráce bylo lze doufat v zavedení vstřícného uznávacího režimu. Bohužel okolnosti rozdělení Federace převládly nad společnými zájmy a vzniklá úprava se vyznačuje výrazně antiliberálním charakterem. Tak např. smlouva zná jako důvod odepření uznání nejen veřejný pořádek, ale navíc ještě obranu spočívající ve veřejnoprávních prerogativách státu, kterými jsou svrchovanost a bezpečnost státu.⁸⁴ V tomto ohledu je tedy zavedení režimu uznání a výkonu podle práva ES ve vztahu ke Slovensku znatelným pokrokem.

V důsledku změn ve státoprávním uspořádání země, s níž měl náš stát uzavřenou dvoustrannou mezinárodní smlouvu, která se rovněž týkala

- Úmluva o mezinárodní železniční přepravě (COTIF) z 9.5.1980, č. 8/1985 Sb. poslední změna č. 29/1998 Sb.

- Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR) z 19.5.1956, č. 11/1975 Sb.

- Úmluva o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody z 21.5.1963, č. 133/1994 Sb.

⁸¹ Uznání a výkon upravují dvoustranné smlouvy s těmito státy:

Afghánistán (č. 44/1983 Sb.), Albánie (č. 97/1960 Sb.), Alžírsko (č. 17/1984 Sb.), Bulharsko (č. 3/1978 Sb.), Francie (č. 83/1985 Sb.), Itálie (č. 508/1990 Sb.), Jemen (č. 76/1990 Sb.), Jugoslávie (č. 207/1964 Sb.), KLDK (č. 93/1989), Kuba (č. 80/1981 Sb.), Kypr (č. 96/1983 Sb.), Maďarsko (č. 63/1990 Sb.), Mongolsko (č. 106/1978 Sb.), Polsko (č. 42/1989 Sb.), Rumunsko (č. 1/1996 Sb.), Řecko (č. 102/1983 Sb.), Slovensko (č. 209/1993 Sb.), SSSR (č. 95/1983 Sb.), Sýrie (č. 8/1986 Sb.), Španělsko (č. 6/1989 Sb.), Tunisko (č. 40/1981 Sb.), Vietnam (č. 98/1984 Sb.).

⁸² Opačně Bajcura, A.: Zmluvná úprava uznania a výkonu cudzích rozhodnutí, Socialistické súdnictvo, 1982/5 str. 28.

⁸³ Viz smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech č. 209/1993 Sb.

⁸⁴ Blíže Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, AUC Iuridica, 1995/1-2, str. 22-23.

vzájemného uznávání rozhodnutí orgánů smluvních států, dochází také k tomu, že se tato smlouva stává neúčinnou a nastupuje účinnost právní úpravy obsažené v ZMPS. Tak tomu bylo do 1.5.2004, pokud jde o účinnost smlouvy uzavřené s někdejší NDR (vyhlášena byla v původním znění pod č. 38/1957 Sb. a v pozdějším znění pod č. 147/1990 Sb.), jejíž účinnost skončila dnem 3.10.1990, jak je souhlasně uznáváno ze strany České republiky i Spolkové republiky Německo. Oproti tomu smlouvou uzavřenou s bývalým Sovětským svazem se nadále cítí být vázáno zejména Bělorusko, Rusko a Ukrajina, stejně tak smlouva s bývalou Jugoslávií je dosud účinná jak na našem území, tak i na převážné části území bývalé Jugoslávie.⁸⁵

Celkový přínos dvoustranných smluv je těžké hodnotit, nicméně jejich důležitý význam spočívá v tom, že ve vztazích mezi smluvními státy odstraňují požadavek vzájemnosti.

V současnosti neexistuje žádná obecná mezinárodní úprava uznání a výkonu cizích rozhodnutí postavená na mnohostranné úmluvě, kterou by byla ČR vázána. Nicméně na základě žádosti Rakouska adresované deponitáři a tzv. pozvání deponitáře byly v České republice zahájeny práce na přistoupení k Luganské úmluvě.⁸⁶ I pro Českou republiku je tak aktuální otázka, zda kompetence k jednání o LÚ náleží výhradně ES či ES společně se členskými státy (viz sub II. 1. 3.). Vedle toho se České republice nabízí také možnost recipovat nově uzavřenou Úmluvu o smluvní volbě soudu (viz sub II. 1. 1.)

⁸⁵ Tak Pokorný, M.: K otázce uznávání cizích rozhodnutí na území ČR, *Právní rozhledy*, 1994/6, str. 187-188. Srov. přehled dvoustranných smluv na: <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=386&d=11319>.

Ve vztahu ke Slovinsku je však nutno upřednostnit aplikaci NB I, jak bylo již uvedeno výše.

⁸⁶ Tak Bělohávek, A. J.: *Nové perspektivy pro výkon zahraničních rozhodnutí a tzv. Luganská úmluva*, *Právní praxe v podnikání*, 1999/1, str. 39-40. Kučera, Z.: *Mezinárodní právo soukromé*, 5. Vydání, Brno, Doplněk, 2001, str. 386. Rozehnalová, N.: *Mezinárodní právo obchodní II. díl Řešení sporů*, MU Brno, 1999, str. 168.

III. Cizí rozhodnutí (předmět uznání)

III. 1. Obecně, srovnávací přehled

Předmět uznání bývá vymezen různě. Některé pozitivní úpravy se pokoušejí podat úplný výčet uznávaných (exekučních) titulů, popř. vyčerpávající definici. Dochází mnohdy k nejasnostem, neboť s ohledem na mezinárodní dosah těchto úprav je těžké zahrnout do definice všechny možné případy. Pravidelně bývá text úpravy extenzivně vykládán tak, aby lépe odpovídal potřebám praxe.⁸⁷

Způsobilé uznání jsou cizí rozsudky jakožto akty aplikace práva. Uznání rozhodnutí ve věci samé se vztahuje i na výrok o nákladech řízení. Mnohé státy uznávají také soudní smíry. Některé státy uznávají a vykonávají notářské listiny, vykonatelné ve státě, kde byly sepsány.

Podle většiny právních řádů jsou způsobilá uznání především všechna rozhodnutí, která s konečnou platností rozhodla v daném řízení o určité otázce a jsou závazná. Požadovaný stupeň konečnosti rozhodnutí definuje právo státu uznání, zatímco právo státu, kde bylo rozhodnutí vydáno, určuje, zda v daném případě byly tyto podmínky naplněny.

Některé pozitivní úpravy vyžadují, aby rozhodnutí nabylo právní moci (např. v Rakousku, Švýcarsku, Belgii, Itálii). Podle francouzského pojetí musí zahraniční rozhodnutí být ve státě vydání účinné a vykonatelné. Právní moc se nevyžaduje. V Anglii může být cizí rozhodnutí zásadně uznáno a vykonáno, jestliže je konečné (final) a závazné (conclusive), tzn. nemůže již být napadeno řádnými opravnými prostředky. Formální právní moc však není podmínkou.⁸⁸

Předběžná rozhodnutí v zásadě nejsou způsobilá uznání, stejně jako rozhodnutí mezitimní. Uznána nemohou být též rozhodnutí s výhradou.

⁸⁷ Srov. např. Vaške, V.: Uznání a výkon cizích rozhodnutí ve věcech soukromoprávních podle českého a německého práva, *Právník*, 2000/4, str. 395.

⁸⁸ Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, *AUC Iuridica*, 1995/1-2, str. 41.

Je nepodstatné, jak zahraniční soud označuje své rozhodnutí. Důležité je, že uznávané rozhodnutí odpovídá ve státě uznání tuzemskému rozhodnutí ve věci samé. Narozdíl od rozhodnutí ve věci samé, procesní rozhodnutí, která jsou vydávána v průběhu řízení, nejsou většinou právních řádů uznávána.

Předmětem uznání a výkonu jsou především rozhodnutí ve věcech soukromoprávních. Ve většině zemí kontinentálního systému práva nemohou být uznána a vykonána rozhodnutí ve veřejnoprávních věcech. Není mnoho úmluv, které by zavazovaly k opaku. Výjimku tvoří rozhodnutí ve věcech trestních, kde se všeobecně prosazuje potřeba mezinárodní spolupráce. Tato situace je založena na obecně sdíleném přesvědčení, že soudy jednoho státu nemají prosazovat vládní linii (governmental policies) jiného státu.

Cizí veřejné právo může na věc dopadat nepřímě. Fakt, že došlo v určitém případě na aplikaci veřejnoprávního předpisu, nemusí nutně znamenat, že dané rozhodnutí nemá soukromoprávní charakter. Pokud rozhodnutí vychází primárně ze soukromého práva, neztrácí povahu rozhodnutí v soukromoprávní věci a může být zásadně předmětem uznání a výkonu. Je ovšem méně jasné, jak by bylo posuzováno rozhodnutí, jehož výkon by znamenal nepřímé prosazování daňových nároků cizího státu.⁸⁹

Povaha věci, jako soukromoprávní nebo veřejnoprávní, může být sporná. Rozhodující je, jak na danou věc pohlíží právo státu uznání. Naopak není směrodatné, který státní orgán rozhodnutí vydal. Uznána, jakožto soukromoprávní rozhodnutí, mohou být i některá rozhodnutí správních úřadů a trestních soudů. V mnoha státech jsou takto uznatelná rozhodnutí vydaná v adhezním řízení. Velmi těžké bude určit povahu některých protimonopolních rozhodnutí. Zvážíme-li obtíže, které mohou nastat při určování povahy věci, nabízí se otázka, zda je vhodné trvat na vyloučení věci veřejného práva a zda

⁸⁹ Srov. tento německý případ: Belgický dědic zaplatil v Belgii dědickou daň z celého dědictví. Následně zažaloval u belgického soudu německé spoludědice o částku odpovídající poměrné části daně a obdržel rozsudek pro zmeškání. Německý soud (LG Dortmund) považoval tento rozsudek za vykonatelný. Postoj německého soudu byl následně předmětem určité kritiky v literatuře. Viz: Walter, G., Baumgartner, S.P. (eds.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments Outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions*, London, Kluwer Law International, 2000, str. 13, pozn. č. 100.

by nebylo vhodnější vyloučit případné nežádoucí důsledky např. pomocí výhrady veřejného pořádku.

III. 2. Úprava v ZMPS

Předmět uznání je vymezen v § 63 ZMPS. Systematicky spadá cizí rozhodnutí mezi exekuční tituly uvedené v § 274 písm. i) osř. Rozhodnutí se musí týkat věcí soukromoprávních (§ 1 ZMPS). Pro určení, zda jde o věc uvedenou v § 1 ZMPS, rozhoduje její kvalifikace podle českého práva. Rozhodnutím o takové věci je i rozhodnutí, které bylo o ní vydáno v adhezním řízení v souvislosti s řízením trestním. Nelze uznat rozhodnutí procesní povahy. Není podstatné, jak cizí procesní právo rozhodnutí nazývá.

V literatuře je diskutována otázka, zda lze uznat cizí rozhodnutí zakládající hmotněprávní stav, který nemá obdobu v tuzemském právu (např. rozhodnutí o rozluce či rozvodu od stolu a lože). Postupně se prosazuje názor, že taková rozhodnutí je třeba posuzovat podle jejich hmotněprávních následků a podle možnosti je uznávat obdobně jako jim nejbližší instituty tuzemského práva.⁹⁰

Zákon uvádí tři typy exekučních titulů, které jsou způsobilé uznání.

Na prvním místě jsou to rozhodnutí cizích justičních orgánů. Literatura vykládá pojem „cizí justiční orgány“ velmi široce a zařazuje sem i jiné orgány cizího státu, které rozhodují o právních poměrech, o nichž by podle jejich povahy rozhodovaly v ČR soudy. Zákon by bylo vhodné v tomto smyslu novelizovat a vrátit se tak k formulaci, kterou obsahoval § 636 o.s.ř. z roku 1950.⁹¹ Musí jít o rozhodnutí cizích státních orgánů. Za státní orgány nejsou považovány zejména rozhodci, církevní orgány a mezinárodní soudy.⁹²

⁹⁰ Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, AUC Iuridica, 1995/1-2, str. 30. Srov.: Kučera, Z., Tichý, L.: K některým otázkám uznání cizích rozhodnutí v ČSSR, Právník 1986, str. 726.

⁹¹ Viz např.: Kučera, Z.: K otázkám úpravy mezinárodního práva soukromého, Právník, 1999/7 str. 610-611. Kučera, Z.: Návrh zákona o mezinárodním právu soukromém, Právní praxe v podnikání, 1998/11, str. 31.

⁹² Nejvyšší soud ČSR nevyhověl návrhu, aby rozhodnutí rabinátů v Haifě, týkající se čs. občanů, uznalo i Československo. Rozhodnutí rabinátních soudů v Izraeli není možné považovat za rozhodnutí cizího státu, které může uznat ČSSR. Rabinátní soudy mají pravomoc rozhodovat výhradně ve věcech

Dále je možné uznat a vykonat cizí soudní smír, který je soudně vykonatelný podle předpisů státu, kde byl uzavřen.

Konečně může být předmětem uznání a výkonu také notářská listina vystavená cizím notářem. Jedině ve formě notářské listiny lze dosáhnout uznání popř. i výkonu právního úkonu, který je v zemi svého původu sám o sobě exekučním titulem.⁹³

Cizí rozhodnutí může být v tuzemsku uznáno pouze za předpokladu, že nabylo právní moci (ust. § 63 ZMPS). Zda cizí rozhodnutí nabylo právní moci, je třeba posoudit podle procesních předpisů státu, kde bylo rozhodnutí vydáno. Cizí právo také určuje, který orgán je příslušný k vydání potvrzení o právní moci rozhodnutí. Zřejmě to bude nejčastěji orgán, který rozhodnutí vydal.

Jak rozhodnutí samotné, tak potvrzení o právní moci jsou cizími veřejnými listinami. Listiny vydané soudy a úřady v cizině mají důkazní moc veřejných listin v ČR, jestliže jsou opatřeny předepsanými ověřeními (ust. § 52 ZMPS). V praxi se vyžaduje vyšší ověření ministerstva zahraničí příslušného cizího státu a vyšší ověření českého diplomatického orgánu v tomto státě. Haagská úmluva o zrušení požadavku vyššího ověření cizích veřejných listin (č. 45/1999 Sb.) tento postup zjednodušuje.

III. 3. Úprava v Nařízení Brusel I a v Luganské úmluvě

Kapitola III NB I (uznání a výkon) se vztahuje pouze na taková rozhodnutí z členských států, která spadají podle kapitoly I (čl. 1) do věcné působnosti a podle kapitoly VI (čl. 66) do časové působnosti nařízení. Oproti Bruselské úmluvě obsahuje čl. 1 NB I odstavec 3., který odráží výjimečné postavení Dánska a stanoví, že členským státem se pro účely tohoto nařízení rozumějí všechny členské státy s výjimkou Dánska. Obdobně Část III Luganské úmluvy (uznání a výkon) se vztahuje pouze na taková rozhodnutí ze smluvních

izraelských státních občanů židovského vyznání (rozhodnutí ve věci Fischl z 25.5.1951). Cit. dle Bajcura, A.: Uznanie a výkon cudzích rozhodnutí, Socialistické súdnictvo, 1982/4, str. 19.

⁹³ Kučera, Z., Tichý, L.: K některým otázkám uznání cizích rozhodnutí v ČSSR, Právník 1986, str. 733.

států, která spadají podle části I (čl. 1) do věcné působnosti a podle části VI (čl. 54) do časové působnosti úmluvy.

Musí se tedy jednat o rozhodnutí v občanských a obchodních věcech stanovená v čl. 1 NB I (resp. LÚ), která byla vydána v řízení zahájeném po nabytí účinnosti nařízení (resp. úmluvy) ve státě uznání. Nařízení Brusel I i Luganská úmluva se vztahují i na rozhodnutí vydaná po datu účinnosti v řízeních, která byla zahájena před tímto datem, pokud jsou splněny stanovené podmínky (srov. čl. 66 odst. 2. NB I a čl. 54 LÚ). Spadá-li rozhodnutí podle svého předmětu pouze částečně do věcné působnosti nařízení (resp. úmluvy), je možné provést dílčí uznání a výkon rozhodnutí (čl. 48 NB I, čl. 42 LÚ).⁹⁴

Rozhodnutím se rozumí rozhodnutí vydané soudem členského (resp. smluvního) státu bez ohledu na jeho označení jako rozsudek, usnesení nebo nařízení výkonu rozhodnutí, včetně rozhodnutí o úhradě nákladů vydané soudním úředníkem (čl. 32 NB I, čl. 25 LÚ).

Rozhodnutí musí být zásadně projevem státní soudní moci, vydané justičním orgánem členského (smluvního) státu.⁹⁵ Občanské a obchodní věci jsou pravidelně rozhodovány civilními, obchodními nebo pracovními soudy. Nicméně také soukromoprávní rozhodnutí vydaná výjimečně trestním soudem (adhezní řízení) nebo správním soudem členského (smluvního) státu musejí být uznána a vykonána ve zbylých členských (resp. smluvních) státech.

Rozhodnutí správních úřadů, i když se týkají občanskoprávních věcí, zásadně nejsou způsobilá uznání a výkonu v režimu podle NB I či LÚ. V této souvislosti je třeba upozornit na výjimku, kterou tvoří u Bruselské úmluvy rozhodnutí o výživném vydávaná dánskými správními úřady.⁹⁶ Stejná výjimka platí podle čl. V a Protokolu č. 1 k Luganské úmluvě také pro islandské a

⁹⁴ K věcné působnosti NB I blíže: Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 79 n. Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor v civilních otázkách*, AUB Iuridica No. 262, Masarykova univerzita v Brně, 2003, str. 181 n.

⁹⁵ ESD 414/92, Solo Kleinmotoren/Boch.

⁹⁶ Podle čl. V a Protokolu z 27.9.1968, ve znění Lucemburské úmluvy o přístupu Dánska, Irska a Spojeného království z roku 1978, zahrnuje výraz soud ve věcech týkajících se výživného rovněž dánské administrativní orgány.

norské správní orgány. Jakmile Dánsko přistoupí k Nařízení Brusel I, bude mu stejná výjimka svědčit i podle tohoto nařízení.⁹⁷

Nařízení Brusel I i Luganská úmluva dopadají svou úpravou pouze na rozhodnutí státních orgánů. Nevztahují se na rozhodčí nálezy,⁹⁸ rozhodnutí církevních soudů, stejně jako nadnárodních a mezinárodních soudů. Nelze uznat (a vykonat) rozhodnutí Evropského soudního dvora či Ústřední komise pro záležitosti plavby na Rýně ve Štrasburku.

Nevyžaduje se, aby rozhodnutí nabylo právní moci. Označení a forma rozhodnutí nejsou rozhodné. Je běžné uznávat rozhodnutí vyhotovená ve zkrácené formě, zejména rozhodnutí pro zmeškání nebo rozhodnutí bez odůvodnění. NB I i LÚ umožňují uznat a vykonat platební rozkazy, předběžně vykonatelná rozhodnutí a v určitém rozsahu také předběžná opatření.

Možnost uplatnění cizích předběžných opatření značně omezil Evropský soudní dvůr, když rozhodl, že není možné uznat a vykonat předběžné opatření, které bylo vydáno bez řádného slyšení žalovaného.⁹⁹ Tím se ovšem vytrácí kýžený moment překvapení a smysl celého předběžného opatření. Je tedy na žalobci, aby zvážil, zda má takový krok význam a zda nebude výhodnější podat návrh na vydání předběžného opatření v zemi, kde má být provedeno.¹⁰⁰

Soudní smíry nejsou rozhodnutími ve smyslu čl. 32 nařízení (čl. 25 LÚ), ale jsou uznatelné spolu s notářskými listinami podle kapitoly IV NB I (části IV LÚ). Ryze procesní rozhodnutí jsou v zásadě vyloučena z uznání.

⁹⁷ Viz čl. 2 bod 2 písm. c) Smlouvy mezi ES a Dánskem o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (ÚV č. L 299 z 16.11.2005, str. 64).

⁹⁸ Srov. Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, New York 10.6.1958 (č. 74/1959 Sb.) a Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži, Ženeva 21.4.1961 (č. 176/1964 Sb.).

⁹⁹ ESD 125/79, Denilauler/Couchet Freres.

¹⁰⁰ Srov. Kropholler, J.: Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 377.

IV. Uznání cizích rozhodnutí

IV. 1. Pojem, účinky uznání

Rozhodnutí státních orgánů působí především ve státě svého vydání. Rozhodnutí jakožto právní akt je projevem státní suverenity. Ze zásady svrchované rovnosti států vyplývá, že akty orgánů určitého státu jsou omezeny jen na jeho území. *Extra territorium ius dicendi impune non paretur*. Mají-li rozhodnutí působit i na území jiného státu, je nutné získat souhlas tohoto státu. Uznání je tedy tímto souhlasem, kdy stát akceptuje cizí rozhodnutí a jeho účinky na svém území. Uznání cizího rozhodnutí je proto předpokladem jeho výkonu v zahraničí.

Mezi státy panuje určitá neshoda ohledně účinků uznání. Některé státy přiznávají uznávaným rozhodnutím právní následky (účinky), které mají podle právního řádu státu rozhodnutí (tzv. přenášení účinků). Jinde státy propůjčují cizím rozhodnutím stejné účinky, jako mají obdobné akty vydané tuzemským orgánem (tzv. přizpůsobení účinků). Zahraniční rozhodnutí je jakoby přeměněno v rozhodnutí tuzemského orgánu. Někdy dochází ke kumulaci obou právních řádů v tom smyslu, že na jedné straně právní akt nemůže mít ve státě uznání účinky, které jdou dál než zamýšlel soud rozhodnutí, na druhé straně jsou cizímu rozhodnutí přiznány nanejvýš takové právní následky, jaké vyvolává tuzemské rozhodnutí.

Přístup spočívající v přenášení účinků ve světě převládá a podle převažujícího názoru je platný také pro režim Nařízení Brusel I.¹⁰¹ Naše pozitivní právo vychází z teorie přizpůsobení účinků (srov. ust. § 65 a § 68 ZMPS). To je ovšem mezi pozitivními úpravami, názory v nauce, jakož i v soudní praxi jednotlivých států výjimečné. Zahraniční rozhodnutí je vydáváno v souladu s procesními prostředky státu rozhodnutí. Proto je protismyslné

¹⁰¹ ESD 145/86, Hoffman/Krieg.

přikládat takovému rozhodnutí později jiné právní následky, nežli v původním řízení.¹⁰²

IV. 2. Způsob uznání

IV. 2. 1. Přehled možných přístupů

Stát uznání má několik základních možností. Předně může připustit neformální způsob uznání bez jakýchkoli předpokladů. Druhá možnost spočívá v tom, že stát uznání stanoví určité předpoklady, ale nevyžaduje formální řízení o uznání. Třetí možnost představuje uznání za určitých předpokladů a dodržení určitého zvláštního řízení. Konečně čtvrtá možnost je negativní: stát se může rozhodnout neuznávat cizí rozhodnutí vůbec. Jednotlivé národní úpravy se vyvinuly v rámci těchto možností.

První možnosti odpovídá vzájemná praxe některých arabských států. Rozhodnutí jsou uznávána automaticky, aniž by byla jakkoli přezkoumávána. Ve státech, jejichž úprava spadá do druhé a třetí kategorie popsaných přístupů, je rozhodující, v jakém rozsahu je cizí rozhodnutí přezkoumáváno. Některé státy, jako např. Francie, Belgie, Lucembursko vyžadovaly tradičně věcné přezkoumávání každého rozhodnutí, tzv. *révision au fond*. Tato koncepce je dnes již překonána.

Absolutní většina národních úprav v současné době uznává cizí rozhodnutí, zejména v majetkových věcech, v rámci neformálního postupu. Uznání se uskutečňuje ze zákona. Účinky cizího rozhodnutí nastávají *ipso iure*. Uznání se neprohlašuje ve zvláštním výroku. Naproti tomu ve věcech statusových, zejména ve věcech manželských, vyžadují mnohé státy formální řízení, které je zakončeno formálním rozhodnutím.

Jak již bylo řečeno výše, uznání je předpokladem výkonu rozhodnutí. V jednotlivých případech, kdy nebude uznání cizího rozhodnutí umožněno, je

¹⁰² Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, AUC Iuridica, 1995/1-2, str. 51.

třeba podat ve státě výkonu nový návrh na zahájení nalézacího řízení a cizí rozhodnutí použít jako důkaz.

IV. 2. 2. Úprava v ZMPS

Autonomní režim uznávání, který upravuje ZMPS, se liší podle toho, zda jde o rozhodnutí v majetkových nebo jiných věcech.¹⁰³

Uznání cizího rozhodnutí v majetkových věcech se nevyslovuje zvláštním výrokem (§ 65 ZMPS). K uznání dojde prostě tím, že tuzemský orgán k němu přihlédne při rozhodování o záležitosti, ve které má cizí rozhodnutí určitý význam, např. nařizuje-li jeho výkon. K uznání je třeba, aby rozhodnutí splňovalo podmínky stanovené v §§ 63 a 64 ZMPS. Než přikročí k uznání, musí tuzemský orgán splnění těchto podmínek přezkoumat.

Uznání samo se objeví pouze v odůvodnění předmětného rozhodnutí, nikoli ve výroku.¹⁰⁴ To vede k určité nejistotě. Lze se domnívat, že v případě odeprání uznání lze o uznání téhož rozhodnutí žádat znovu. Vzniká tak určitá nebezpečí nejednotného rozhodování a právní jistota stran je ohrožena.

Vzhledem k tomu, že se řízení o uznání cizího rozhodnutí v majetkových věcech nezahajuje samostatným návrhem,¹⁰⁵ není zákonem ani stanovena zvláštní příslušnost k projednání uznání cizího rozhodnutí v majetkových věcech.

Zákon konkrétně upravuje způsob uznání pouze pro dvě kategorie rozhodnutí v nemajetkových věcech.¹⁰⁶ Jedná se o rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech určení otcovství (srov. §§ 67 a 68 ZMPS). Způsob uznání cizích rozhodnutí v ostatních nemajetkových věcech není v zákoně

¹⁰³ K pojmu „majetkové věci“ srov.: Tichý, L.: K otázce zákonem neupraveného uznání cizích soudních rozhodnutí, *Socialistická zákonnost*, 1984, str. 39.

¹⁰⁴ R 26/87, str. 249 odst. 3.

¹⁰⁵ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7.4.1999 sp. zn. Ncu 88/99 – Nejvyšší soud České republiky: K otázce uznání a výkonu cizích rozhodnutí, *Právní rozhledy*, 1999/7, str. 387-389.

¹⁰⁶ Ke způsobu uznání cizích rozhodnutí v nemajetkových věcech srov. např.: Vaške, V.: Uznání a výkon cizích rozhodnutí ve věcech soukromoprávních podle českého a německého práva, *Právník*, 2000/4, str. 385-387, Pokorný, M.: K otázce uznávání cizích rozhodnutí na území ČR, *Právní rozhledy*, 1994/6, str. 186-188, Tichý, L.: K otázce zákonem neupraveného uznání cizích soudních rozhodnutí, *Socialistická zákonnost*, 1984, str. 37 n.

stanoven. Z úpravy obsažené v ZMPS nevyplývá, že by neformální způsob uznání upravený v § 65 měl mít obecný význam pro všechna cizí rozhodnutí, pokud pro ně nemá zvláštní úpravu. Vzniká zde opět určitá nejistota, kterou lze jen obtížně překonat rozšiřujícím výkladem uvedeného ustanovení. Tato známá mezera v zákoně by mohla být odstraněna přijetím nové komplexní zákonné úpravy připravované v souvislosti s rekodifikací českého soukromého práva.

IV. 2. 3. Nařízení Brusel I

Přínosem Bruselské úmluvy, na kterou Nařízení Brusel I a Luganská úmluva navazují, je jednotná úprava formální stránky uznání a povolení výkonu. BÚ jednotně upravila základy řízení o uznání a povolení výkonu cizích rozhodnutí. Pro povolení výkonu rozhodnutí byl zaveden nový typ řízení (viz následující kapitola). Uznání se děje neformální cestou.

Nařízení Brusel I zásadně ukládá uznat cizí rozhodnutí ve smyslu čl. 32 automaticky, bez zvláštního řízení (čl. 33 odst. 1). V případě sporu mají účastníci řízení možnost požadovat, aby bylo stanoveno, že rozhodnutí musí být uznáno (čl. 33 odst. 2). Dále je možné domáhat se uznání v rámci jiného řízení, jehož výsledek je na uznání rozhodnutí závislý (čl. 33 odst. 3). Ani zde se nevyžaduje žádný formalizovaný postup. Soud nemůže přerušit hlavní řízení a vyzvat strany k zahájení uznávacího řízení.

Jestliže otázka uznání byla rozhodnuta např. ve sporu ohledně smluvních nároků pouze jako otázka předběžná, nebude zřejmě soud ve státě uznání při příštím rozhodování např. ohledně prohlášení výkonu stejného cizího rozhodnutí vázán rozsudkem, který se týká předběžného uznání. Pro vykonávacího soudce platí tytéž předpisy, teoreticky by proto neměl dospět k jiným výsledkům než soudce, který o uznání rozhodoval v předběžném řízení. Máme však za to, že určení této věci v předběžném řízení váže soud pouze pro zahájený spor a není rozhodné pro později zahájená řízení. Uznání cizího rozhodnutí není stanoveno ve výroku rozhodnutí soudu uznávajícího státu.

Nelze se proto proti němu odvolat a také nejde o rozhodnutí, které by zakládalo překážku věci rozsouzené.¹⁰⁷

Je otázkou, zda je soud ve státě uznání podle NB I povinen zkoumat splnění podmínek uznání cizího rozhodnutí (čl. 34 a 35 NB I) z úřední povinnosti, jak tomu bylo zásadně u Bruselské úmluvy. V řízení o prohlášení vykonatelnosti je podle čl. 41 NB I přezkum těchto podmínek výslovně zakázán. Nařízení výslovně neukládá přezkum podmínek uznání z úřední povinnosti ani v řízení o opravném prostředku podle čl. 45 NB I. Již u Bruselské úmluvy se přitom prosazoval názor, že soud se tam, kde úmluva mlčí, může omezit na přezkum podmínek uznání podle svého *lex fori*. Úřední povinnost k přezkumu splnění podmínek uznání byla tak v NB I přinejmenším silně oslabena.

Rozhodnutí nelze přezkoumávat věcně (čl. 36). Soudce, který rozhoduje o uznání rozhodnutí nemůže zásadně zkoumat, zda došlo k chybám v řízení před soudem rozhodnutí, zda byly správně zjištěny a posouzeny rozhodné skutečnosti a zda byly správně použity předpisy mezinárodního práva soukromého a hmotné právo státu rozhodnutí.

Vzhledem k tomu, že předmětem uznání může být i rozhodnutí, které není pravomocné, může dojít během jeho uznávání k jeho napadení ve státě vydání řádným opravným prostředkem. Soud, u něhož je požadováno uznání rozhodnutí, může řízení přerušit (čl. 37), aby se zabránilo protikladným rozhodnutím, která by mohla vzniknout v důsledku pozdějšího zrušení či změny uznaného rozhodnutí. Řízení pak musí být přerušeno až do nabytí právní moci uznávaného rozhodnutí v zahraničí. Obdobnou úpravu obsahuje nařízení v čl. 46 ohledně výkonu rozhodnutí. O přerušení rozhoduje úvaha soudu. Jestliže soud odmítne řízení přerušit, může být i vzdor opravnému prostředku v cizině definitivně o uznání (vykonatelnosti) rozhodnuto.

Nařízení nedopadá na řízení, které by bylo zahájeno negativním určovacím návrhem. Toto omezení bylo záměrně zvoleno již u Bruselské

¹⁰⁷ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor v civilních otázkách, AUB Iuridica No. 262, Masarykova univerzita v Brně, 2003, str. 304. Srov. také Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, AUC Iuridica, 1995/1-2, str. 96.

úmluvy a v nezměněné podobě převzato i do NB I. Nicméně i negativní zjištění nemožnosti uznání může mít značný právní význam a ochrannou hodnotu pro účastníky právního vztahu. Nařízení takový druh řízení výslovně nevylučuje. Máme tedy za to, že takový návrh možný je a řídí se národním právem státu, v němž má být o uznání rozhodnuto.¹⁰⁸

IV. 2. 4. Luganská úmluva

Pro Luganskou úmluvu platí to, co bylo řečeno výše v oddíle věnovaném Nařízení Brusel I (IV. 2. 3.) s jednou zásadní výhradou. Splnění podmínek uznání (čl. 27 a 28 LÚ) je soud ve státě uznání zásadně povinen zkoumat z úřední povinnosti. Další rozdíly oproti textu sub IV. 2. 3. jsou pouze formální. Neodpovídají čísla článků. LÚ se dělí na části, zatímco NB I na kapitoly.

Nejpodstatnější rozdíl v úpravě uznání cizích rozhodnutí oproti NB I však spočívá v širším katalogu překážek uznání.¹⁰⁹ Již v porovnání s Bruselskou úmluvou obsahuje Luganská úmluva některé další důvody odepření uznání rozhodnutí (čl. 28 odst. 2 LÚ). Do Nařízení Brusel I nebyl převzat čl. 27 odst. 4 BÚ, který stanovil odepření uznání pro určité případy rozporu s mezinárodním právem soukromým státu uznání.¹¹⁰ V Luganské úmluvě je tato překážka uznání doposud obsažena.

¹⁰⁸ Srov. Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 387.

¹⁰⁹ Podmínkám uznání je věnována samostatná kapitola VI.

¹¹⁰ Blíže Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor v civilních otázkách*, AUB Iuridica No. 262, Masarykova univerzita v Brně, 2003, str. 303.

V. Výkon cizích rozhodnutí

V. 1. Obecně

Výkonem rozhodnutí se rozumí přinucení osoby, které je rozhodnutím uložena určitá povinnost, ke splnění této povinnosti státní mocí, jestliže tuto povinnost na základě rozhodnutí sama nesplnila.

Aby mohlo být cizí rozhodnutí vykonáno v jiném státě, je třeba, aby splňovalo určité předpoklady. Předpokladem výkonu cizího rozhodnutí je zejména jeho uznání ve státě výkonu (viz kapitola IV). Ve většině států musí být zahraničnímu rozhodnutí přiznána vykonatelnost pro tuzemsko.

Ve všech evropských zemích může být cizí rozhodnutí, které bylo prohlášeno vykonatelným, následně vykonáno jako rozhodnutí vydané ve státě uznání. Není bez zajímavosti, že anglické soudy doposud omezují výkon pouze na peněžité rozhodnutí. Rozhodnutí, která ukládají plnění jiného druhu mohou být pouze uznána, nikoliv však vykonána.¹¹¹ Ve Velké Británii navíc nedochází k výkonu cizích rozhodnutí na základě prohlášení nebo nařízení vykonatelnosti, nýbrž na základě registrace cizího rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že Anglie, Wales, Skotsko a Severní Irsko mají vlastní, samostatnou soustavu soudů, působí taková registrace pouze v příslušné části Spojeného království.¹¹²

Z praktického hlediska je velmi důležitá odpověď na otázku, jak dlouho celá procedura uznání a výkonu trvá a jak je nákladná. Náklady řízení jsou zpravidla hrazeny stranou, která prohrála spor. Mnohé země obsahují úpravu maximální výše odměny advokáta. Nicméně tato úprava bývá často velmi pružná a je těžké odhadnout správně výši nákladů v konkrétním případě. Navíc soudy některých zemí se mohou na základě vlastní úvahy podstatně odchýlit

¹¹¹ Toto omezení se zjevně promítlo do přístupu uplatňovaného soudy v USA, kde je rovněž patrná určitá neochota vykonávat cizí „soudní zákazy a příkazy“ (injunctions). Srov. mj.: Restatement (Second) of Conflict of Laws § 102 comment g : „ It can therefore be assumed that a decree rendered in a foreign nation which orders or enjoins the doing of an act will be enforced in this country provided that such enforcement is necessary to effectuate the decree and will not impose an undue burden upon the American court and provided further that in the view of the American court the decree is consistent with fundamental principles of justice and of good morals.“

¹¹² Srov. čl. 38 odst. 2 Nařízení Brusel I a čl. 31. odst. 2 Bruselské a Luganské úmluvy.

od obecného pravidla, že náklady soudního řízení následují výsledek sporu. Dále není mnohdy jasné, jak je pravděpodobné, že úspěšný navrhovatel výkonu rozhodnutí vymůže od protistrany zpět zaplacené palné. Konečně právní zástupce může za své služby účtovat částku přesahující výši odměny, kterou mu v dané věci přiznal soud a kterou úspěšné straně podle rozhodnutí soudu proplatí protistrana.

Obdobně může být velmi obtížné určit správně dobu potřebnou k uznání a výkonu rozhodnutí. Empirické studie, statistiky, které by mohly odpovědět na tyto otázky nejsou zpravidla k dispozici.¹¹³

V. 2. Zákonná úprava v ČR

ZMPS obsahuje pouze rámcovou úpravu výkonu cizího rozhodnutí, na kterou navazuje úprava obsažená v osř.¹¹⁴ Při výkonu cizího rozhodnutí bude tuzemský soud postupovat zásadně podle tuzemských procesních předpisů (srov. § 48 ZMPS), které jsou považovány za *leges fori*.

Ustanovení § 66 ZMPS se omezuje pouze na cizí rozhodnutí o majetkových právech. Z toho vyplývá, že jiná rozhodnutí, pro jejichž výkon zde není zákonný podklad, nemohou být vykonána.¹¹⁵ Pouze mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, či komunitární právo by mohly stanovit něco jiného.

Výkon cizího rozhodnutí o majetkových právech musí být nařízen tuzemským soudem (§ 66 ZMPS).¹¹⁶ Toto samozřejmé pravidlo má zabránit pochybnostem, zda by nebylo možné realizovat v tuzemsku výkon cizího rozhodnutí nařízený soudem, který toto rozhodnutí vydal.

¹¹³ Tak např. v Německu popisuje tuto situaci Reinhold Geimer: „Statistisches Material ist mir nicht bekannt. Zeitraubend ist vor allem die Einholung von Gutachten zum ausländischen Recht (§ 293 ZPO) wegen der (angeblichen) permanenten Überlastung der Gutachter. Während die AVAG-Verfahren – vor allem im Anwendungsbereich des EuGVÜ und des LugÜ – idR sehr zügig ablaufen, ist das Klageverfahren (§§ 256 bzw. 722 ZPO) oft weniger schnell.“ Walter, G., Baumgartner, S.P. (eds.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments Outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions*, London, Kluwer Law International, 2000, str. 263.

¹¹⁴ Občanský soudní řád, zák. č. 99/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Jedná se zejména o část VI - výkon rozhodnutí, § 25 In.

¹¹⁵ Srov. pozn. č. 1.

¹¹⁶ Viz pozn. č. 103.

Nařízení výkonu rozhodnutí má formu usnesení. Protože usnesení, jímž se nařizuje výkon rozhodnutí tuzemského soudu, nemusí vždy obsahovat odůvodnění (srov. § 169 odst. 2 osř), stanoví ZMPS výslovně, že nařízení výkonu cizího rozhodnutí je třeba vždy odůvodnit. Z odůvodnění musí být zejména patrné, že soud zkoumal podmínky pro uznání a jak dospěl k závěru, že jsou naplněny.¹¹⁷ Jedině tak má účastník řízení možnost poukázat v případě nesprávného posouzení podmínek na nesprávnosti v případném opravném prostředku.

Návrh na výkon cizího rozhodnutí v majetkových věcech je zpoplatněn podle pol. 16 sazebníku zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Je-li navrhovatel cizinec, je možné mu taktéž uložit povinnost složit jistotu za náklady, které řízením o výkon vzniknou povinnému (§ 51 ZMPS), nebude-li nakonec výkon nařízen. Cizinec má právo na osvobození od soudních poplatků a záloh a na ustanovení bezplatného zástupce jen, je-li dána vzájemnost (§ 50 ZMPS). Postavení cizince v řízení tak může být podle okolností horší než postavení tuzemského účastníka.¹¹⁸

V rámci soudního výkonu rozhodnutí nelze měnit částku stanovenou vykonávaným rozhodnutím v cizí měně. Pro vyčíslení vymáhané částky v Kč při výkonu cizího rozhodnutí, ukládajícího povinnému bydlícímu v ČR platit částku (částky opětujícího se plnění) v cizí měně, je rozhodný stav podle kursovního lístku v době provádění výkonu rozhodnutí (např. v době provádění srážek ze mzdy).¹¹⁹

V. 3. Úprava v Nařízení Brusel I

Nařízení upravuje řízení o vykonatelnosti rozhodnutí, nikoli samotný výkon, který se řídí právem *lex fori*. Vykonáno může být cizí rozhodnutí, které

¹¹⁷ Srov. R 26/87, str. 250.

¹¹⁸ Vaške, V.: Uznání a výkon cizích rozhodnutí ve věcech soukromoprávních podle českého a německého práva, Právník, 2000/4, str. 391.

¹¹⁹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Cz 55/86.

je ve státě vydání vykonatelné a které je prohlášeno za vykonatelné ve státě, kde má být vykonáno, a to na návrh kterékoli zúčastněné strany (čl. 38 NB I).

Strana, která žádá o prohlášení vykonatelnosti, musí předložit autentický výtisk rozhodnutí a osvědčení podle přílohy V nařízení vystavené ve státě původu rozhodnutí. Předpokladem vykonatelnosti je uznání rozhodnutí. Přezkum podmínek uznání (čl. 34 a 35 NB I) v řízení o prohlášení vykonatelnosti je však podle čl. 41 NB I výslovně zakázán.

Soud (resp. příslušný orgán) členského státu, který o prohlášení vykonatelnosti rozhoduje, může namísto osvědčení podle přílohy V nařízení přijmout rovnocennou písemnost nebo předložení osvědčení prominout (čl. 55 NB I). Vykonatelnost v takovém případě vyplyne buď z rozhodnutí samého nebo z předpisů práva státu, který rozhodnutí vydal (určující je zpravidla datum doručení ve spojení s lhůtou k podání opravného prostředku) nebo z úředního potvrzení vykonatelnosti. Vykonatelnost nemusí být stanovena s konečnou platností. Dostatečná je předběžná vykonatelnost. Nicméně pokud právo státu, kde bylo rozhodnutí vydáno, neumožňuje rozhodnutí předběžně vykonat, nemůže být takto vykonáno ani v jiném státě.

Záleží na navrhovateli, ve kterém ze členských států si přeje rozhodnutí vykonat. Prohlášení vykonatelnosti nemůže být odepřeno s odůvodněním, že rozhodnutí by mohlo být snáze nebo výhodněji vykonáno v jiném státě. Nařízení samo výslovně nevylučuje souběžný výkon v několika státech, neboť dlužník je proti nebezpečí násobného výkonu dostatečně chráněn opravnými prostředky národního práva členských států.

Podání návrhu na prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí se řídí právem státu, kde má být výkon proveden (čl. 40 odst. 1 NB I). To ovšem neplatí absolutně, neboť nařízení samo některá pravidla rovněž obsahuje. Článek 39 NB I ve spojení s přílohou II zcela konkrétně upravuje, kdo o návrhu na prohlášení vykonatelnosti rozhoduje. Nařízení určuje vedle místní příslušnosti také věcnou a funkční příslušnost. Úprava v nařízení je v tomto ohledu natolik podrobná, že vytváří dojem úplnosti. Výčet orgánů příslušných k podání návrhu v příloze II je formulován jako by byl taxativní. Ve skutečnosti může národní

právo členských států určovat další místa, která jsou příslušná k podání návrhu a pravomocná o návrhu rozhodnout. Tak např. v Německu jsou k prohlášení vykonatelnosti notářských zápisů (čl. 57 NB I) příslušní notáři (§ 55 odst. 3 AVAG).¹²⁰

Navrhovatel musí určit svou adresu v obvodu soudu, k němuž je návrh na výkon podáván (čl. 40 odst. 2 NB I). Smyslem určení adresy je usnadnění komunikace soudu a povinného s navrhovatelem, který má zásadně bydliště resp. sídlo v jiném státě. Doba a způsob určení adresy se řídí právem státu, kde je návrh na výkon podáván. Neobsahuje-li toto právo ustanovení o tom, kdy má být adresa stanovena, je třeba vycházet z toho, že se tak musí stát nejpozději při doručení rozhodnutí o výkonu odpůrci.¹²¹

Rozhodnutí je vykonatelné, jakmile jsou splněny formální náležitosti uvedené v čl. 53 NB I, aniž by bylo přezkoumáváno podle článků 34 a 35 NB I. Povinný není v této fázi řízení oprávněn činit k návrhu jakákoli podání. Nařízení Brusel I jde v citovaném ustanovení dále než Bruselská úmluva, která sice zapověděla povinnému v tomto stadiu řízení uplatňovat své námitky, soudu však ponechala možnost návrh na prohlášení vykonatelnosti pro nesplnění podmínek uznání zamítnout (čl. 34 BÚ).

Věcný přezkum cizího rozhodnutí nepřipadá v úvahu. Soud nesmí rozhodnutí v řízení o výkonu obsahově měnit. Naproti tomu je možné rozhodnutí konkretizovat nezpochybnitelným výkladem tak, aby odpovídalo požadavkům na určitost rozhodnutí ve státě výkonu. Například je možné konkretizovat označení účastníků. Lze takto postupovat ohledně úroků a vedlejších nákladů, pokud jejich výše bez dalšího vyplývá z dotčených cizích právních předpisů. Obdobně pokud cizí rozhodnutí předvídá přírážku pro případ propadu měny a k jejímu vyčíslení odkazuje na cizí právo nebo statistické podklady, je nutné tuto konkretizaci provést, aby mohlo být rozhodnutí vykonáno.¹²² Nařízení rovněž nevylučuje přepočítání měny u

¹²⁰ Geimer, R.: Das EuGVVO-Beschwerdeverfahren an der Schnittstelle von europäischem Gemeinschaftsrecht und nationalem Recht, IPRax, 2003/4, str. 337, pzn. č. 3.

¹²¹ ESD 198/85, Caron/Spolková republika Německo.

¹²² Srov. Kropholler, J.: Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 434-435.

rozhodnutí znějících na plnění v cizí měně. Posledně uvedené případy jsou vzhledem k pokračujícímu rozšiřování počtu členských států EU nadále aktuální, přestože je postupně zaváděna jednotná měna.

Opravný prostředek proti rozhodnutí o prohlášení vykonatelnosti může podat kterýkoli účastník (čl. 43 NB I). Lhůta pro podání řádného opravného prostředku činí zásadně jeden měsíc, nejvýše dva měsíce. Proti rozhodnutí o tomto opravném prostředku je možné uplatnit opravné prostředky uvedené taxativně pro jednotlivé členské státy v příloze IV. Soudy, které rozhodují o výše uvedených opravných prostředcích, zruší rozhodnutí o prohlášení vykonatelnosti pouze z důvodů uvedených v člancích 34 a 35 nařízení. Soud je povinen rozhodnout neprodleně. Ani v řízení o opravném prostředku nesmí být cizí rozhodnutí věcně přezkoumáváno (čl. 45 NB I).

Soud, u něhož byl podán opravný prostředek, může k návrhu povinného přerušit řízení, je-li cizí rozhodnutí napadeno řádným opravným prostředkem ve státě vydání nebo dokud lhůta k jeho podání neuplynula. Soud může rovněž podmínit výkon rozhodnutí složením jistoty, kterou určí (čl. 46 NB I). Jistota může být uložena jedině zároveň s rozhodnutím o opravném prostředku.¹²³

V průběhu lhůty stanovené pro podání opravného prostředku proti prohlášení vykonatelnosti, a je-li podán, do vydání rozhodnutí nesmí být přijata žádná jiná opatření týkající se majetku povinného než zajišťovací opatření (čl. 47 odst. 3 NB I).

Do čl. 52 NB I bylo převzato jedno ustanovení ohledně poplatků ve státě výkonu, původně obsažené v čl. III Protokolu k Bruselské úmluvě. V řízení o prohlášení vykonatelnosti nemohou být ve státech, kde je výkon požadován, vybírány poplatky stanovené podle hodnoty věci. Tímto zákazem má být zamezeno nerovnostem, které by vznikali v důsledku toho, že v některých státech by byl ve spojitosti s vydáním exequaturu vybírán pevně stanovený poplatek, zatímco v jiných státech by se pro určení výše tohoto poplatku vycházelo z hodnoty věci. Toto ustanovení se nicméně nevztahuje na honoráře právních zástupců účastníků řízení.

¹²³ ESD 258/83, Brennero/Wendel.

V. 4. Úprava v Luganské úmluvě

Luganská úmluva obsahuje prakticky shodnou úpravu vykonatelnosti jako Bruselská úmluva. Nařízená Brusel I však přineslo oproti těmto úmluvám některé dílčí obsahové změny.

Nejdůležitější rozdíl spatřujeme v ustanovení článku 34 LÚ. Návrh na prohlášení vykonatelnosti je podle úmluvy možno zamítnout, a to z důvodů uvedených v člancích 27 a 28 úmluvy. Podle NB I to možné není a přezkum splnění podmínek uznání, jež jsou uvedeny v člancích 34 a 35 nařízení, přichází v úvahu až v případném řízení o opravném prostředku (viz výše sub V. 3.).

Úmluva na rozdíl od Nařízení Brusel I upravuje řízení o opravném prostředku po každého z účastníků řízení zvlášť.

Další obsahové rozdíly v textu předmětných úprav nejsou nikterak zásadní a mají převážně technický charakter.

VI. Podmínky uznání (a výkonu) cizích rozhodnutí

VI. 1. Úvod

Státy vytvořily určitý režim podmínek uznání a výkonu cizích rozhodnutí. Každý stát si vyhrazuje neuznat určitá rozhodnutí, která nemají potřebné vlastnosti, nesplňují požadavky jeho práva. Podmínky, za nichž jsou rozhodnutí uznávána, reflektují do značné míry základní hodnoty a zájmy jednotlivých států. Tyto podmínky mají různou povahu, jsou rozdílně formulovány a různě používány.

Jednotlivé státy mohou stanovit libovolné podmínky resp. předpoklady uznání, nicméně mnohé z používaných podmínek mají velmi podobný charakter a formu, některé jsou dokonce totožné. Podmínky mohou být v zásadě formulovány pozitivně jako předpoklady uznání, anebo negativně jako překážky uznání.

Pro správné pochopení režimu uznání je rozhodující nejen samotný text předmětné právní normy, ale také způsob jakým je pozitivní právo aplikováno v praxi. Důležité je zejména, jakým způsobem vykládají stanovené podmínky uznání soudy (srov. kap. II. 4.).

Některé státy, mezi nimi i ČR, považují za základní podmínku uznání potažmo výkonu cizího rozhodnutí skutečnost, že uznávané rozhodnutí nabylo právní moci. O tomto požadavku bylo pojednáno výše (viz kap. III) v rámci analýzy cizích rozhodnutí, která jsou způsobilá být předmětem uznání.

Většina států včetně České republiky přistupuje ke zkoumání podmínek z úřední povinnosti. Vzdání se přezkoumávání předpokladů uznání či zhojení některých nedostatků ze strany účastníka řízení nepřichází podle většiny autonomních národních úprav v úvahu.¹²⁴ Někdy se však objevují proti tomuto striktnímu postoji námitky. Uvádí se, že takovýto postup je třeba dodržet pouze

¹²⁴ Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, AUC Iuridica, 1995/1-2, str. 101.

v těch případech, kdy jde o bezprostřední zájem státu.¹²⁵ Také u nás je možné pozorovat názory, že k některým překážkám uznání by se mělo přihlížet jen na návrh stran.¹²⁶

V rámci Bruselské úmluvy a Luganské úmluvy se tradičně vychází z názoru, že podmínky uznání jsou přezkoumávány zásadně z úřední povinnosti. Uvádí se, že povinný přezkum odpovídá významu použitých překážek uznání a vyplývá ze znění úmluvy, i když úmluva o tom nemá žádné výslovné ustanovení. Postupně se nicméně prosazuje stanovisko, že soud se tam, kde úmluva mlčí, může omezit na přezkum podmínek uznání podle svého *lex fori*.¹²⁷

V Nařízení Brusel I byla povinnost přezkumu z úřední povinnosti přinejmenším významně oslabena, jak o tom byl pojednáno výše (viz sub IV. 2. 3.). Přezkum podmínek uznání je v první fázi řízení o prohlášení vykonatelnosti podle čl. 41 NB I výslovně zakázán a přichází v úvahu až v řízení o opravném prostředku.

Podmínky uznání a výkonu cizích rozhodnutí stanoví v České republice ZMPS v § 64. Jsou formulovány negativně tak, že lze uznat zásadně každé rozhodnutí splňující obecné náležitosti, které nevykazuje žádnou z vad vyjmenovaných v uvedeném ustanovení zákona. Podmínky uznání a výkonu mají převážně formální charakter. Cizí rozhodnutí nemůže být zásadně věcně přezkoumáváno.

Bruselská úmluva a Luganská úmluva obsahují výčet podmínek uznání cizího rozhodnutí v člancích 27 a 28. Na rozdíl od Bruselské úmluvy upravuje Luganská úmluva některé dodatečné důvody odepření uznání v čl. 28 odst. 2. Jak již bylo řečeno výše (viz kap. IV. 2. 3.), rozhodnutí cizího soudu nemůže být v žádném případě věcně přezkoumáváno. Toto ustanovení ve svém důsledku zdůrazňuje výjimečný charakter uvedených důvodů odepření uznání.

¹²⁵ Geimer, R. (Walter, G., Baumgartner, S.P. eds.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments Outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions*, London, Kluwer Law International, 2000, str. 246.

¹²⁶ Viz. Kučera, Z.: *K otázkám úpravy mezinárodního práva soukromého*, Právník, 1999/7, str. 611.

¹²⁷ Srov. Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 380-381.

Nařízení Brusel I vypočítává podmínky uznání v člancích 34 a 35. Do nařízení nebyl převzat čl. 27 odst. 4 BÚ, který stanovil odepření uznání pro určité případy rozporu s mezinárodním právem soukromým státu uznání.¹²⁸

VI. 2. Mezinárodní pravomoc soudů

Soudní pravomoc je oprávnění soudu svěřené mu zákonem rozhodovat a provádět řízení jako orgán určitého státu. Předpokládá určité vymezení vůči pravomoci jiných státních orgánů a též vůči pravomoci orgánů cizích států. Ve druhém případě se jedná o mezinárodní soudní pravomoc (příslušnost).¹²⁹

Autonomní úpravy a bilaterální úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodnutí vyžadují přezkoumávání mezinárodní příslušnosti soudu, který vydal cizí rozhodnutí. Zásadně se přezkoumává pouze mezinárodní pravomoc soudu státu rozhodnutí. Rozsah přezkumné činnosti soudu státu uznání se řídí jeho *lex fori*. Soud státu uznání je zpravidla povinen přezkoumat z úřední povinnosti tuzemskou výlučnou příslušnost, nikoliv však nevýlučnou zahraniční příslušnost.

Soudy používají pro účely přezkoumání mezinárodní pravomoci vlastní právní normy o soudní pravomoci a příslušnosti (tzv. zrcadlový princip). V řadě států jsou proto pravidla o příslušnosti používaná takto pro účely uznání v zásadě stejná, jako pravidla používaná pro určení příslušnosti soudů státu uznání. Některé státy nicméně netrvají na dodržení vlastních pravidel o přímé pravomoci. Tak např. ve Francii stačí pro určení nepřímé pravomoci zahraničního soudu, že cizí stát má k dané věci dostatečně silný vztah, bez ohledu na francouzská pravidla o přímé pravomoci.¹³⁰

¹²⁸ Blíže Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor v civilních otázkách, AUB Iuridica No. 262, Masarykova univerzita v Brně, 2003, str. 303.

¹²⁹ Tato práce používá pojmy „mezinárodní soudní pravomoc“ a „mezinárodní soudní příslušnost“ promiskue. V odborné literatuře je možné nalézt oba výše uvedené pojmy. Teoreticky nebylo doposud jednoznačně vyřešeno, který z těchto pojmů je vhodnější. Dle našeho názoru lze ovšem přisvědčit prof. M. Pauknerové, že mj. vzhledem ke znění ZMPS je na místě použití pojmu „pravomoc“. Viz Pauknerová, M.: Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky, Právní rozhledy, 9/2004, str. 335, pzn. 13.

¹³⁰ Walter, G., Baumgartner, S.P. (eds.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments Outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions, London, Kluwer Law International, 2000, str. 193-195.

K omezení možnosti uznání jsou také používána zvláštní pravidla o nepřímé pravomoci. Tak některé státy (Francie, Belgie) neuznávají rozhodnutí proti svým příslušníkům či rezidentům (Švýcarsko), jestliže žalovaný nesouhlasil s pravomocí soudu.

Většina států považuje souhlas žalovaného za dostatečný základ pravomoci soudu státu rozhodnutí. Řada států nepřímo vynucuje ujednání o výběru fóra či rozhodčí doložku tím, že odmítá uznat cizí rozhodnutí v případě, kdy cizí soud ignoroval takové ujednání, přestože bylo platné podle práva státu uznání.¹³¹

Státy se rozcházejí v představě o povaze okolností, ze kterých lze odvodit, že žalovaný souhlasil s pravomocí soudu mlčky. Tak např. v Anglii se má za to, že takový souhlas je dán, jestliže se žalovaný zúčastnil projednávání podstaty věci poté, co neúspěšně namítnul nedostatek pravomoci cizího soudu.¹³² Naproti tomu v jiných státech (Německo, Švýcarsko) takové jednání nijak neomezí možnost žalovaného napadnout pravomoc soudu státu rozhodnutí v rámci řízení o uznání.¹³³ V těchto státech se na souhlas usuzuje pouze tehdy, jestliže se žalovaný zúčastnil projednávání sporu bez jakýchkoli námitek ohledně soudní pravomoci.

Státy nezkoumají pouze nepřímou pravomoc cizího soudu ale také, zda soudním jednáním a rozhodnutím v cizině nebyla porušena pravidla o výlučné pravomoci jejich vlastních soudů. V některých státech je výlučná pravomoc jediným důvodem přezkumu pravomoci soudu rozhodnutí. Cizí rozhodnutí může být uznáno, jakmile spor nespadá do výlučné pravomoci orgánů státu uznání. Výlučná pravomoc může být omezena pouze na lokalizované spory. Někdy ovšem státy prosazují výlučnou pravomoc svých orgánů k rozhodování všech sporů vedených proti jejich příslušníkům (Francie, Belgie).

¹³¹ Tak je tomu např. v Německu, kde rozhodnutí vydané v soudním řízení vzdor platné rozhodčí smlouvě nebude s nejvyšší pravděpodobností uznáno, a to na základě analogické aplikace ust. § 328 ZPO. To však neplatí pro uznávání v režimu podle NB I, neboť opomenutí platné rozhodčí smlouvy není podle NB I překážkou uznání. Viz Bälz, K., Marienfeld, S.: *Missachtung einer Schiedsklausel als Anerkennungshindernis i.S.v. Art. 34-35 EuGVVO und § 328 ZPO?*, RIW, 1/2003, str. 51-55.

¹³² Walter, G., Baumgartner, S.P. (eds.): *op. cit.* sub 130, str. 24.

¹³³ Německo: § 328 ve spojení s § 39 ZPO, Švýcarsko: čl. 26 písm. c) Spolkového zákona o mezinárodním právu soukromém.

Zákonná úprava v ČR

Také náš ZMPS obsahuje ustanovení o mezinárodní pravomoci soudu státu rozhodnutí (§ 64 písm. a)). K posouzení pravomoci cizozemského orgánu se použijí ustanovení osř o příslušnosti tuzemských soudů (tzv. zrcadlový princip). Není třeba, aby o věci v cizím státě rozhodoval přesně ten orgán, který je příslušný podle osř. Stačí, že se v dotyčném státě takový orgán nachází, byť o věci rozhodl jiný orgán tohoto státu.

Není-li v daném cizím státě žádný orgán příslušný podle tuzemských předpisů a pravomoc orgánu, který rozhodnutí vydal, je založena prorogační úmluvou, použije se na náležitosti této prorogace ustanovení § 37 odst. 3 ZMPS. Podle tohoto ustanovení může pravomoc cizozemského soudu sjednat písemně pouze tuzemská právnická osoba. Absolutní vyloučení tuzemských fyzických osob je dle našeho názoru obsoletní. Zákon by bylo vhodné novelizovat v tom smyslu, aby umožňoval tuzemským fyzickým osobám, zejména podnikatelům, dohodnout pravomoc cizího soudu alespoň pro již vzniklé spory.

Cizí rozhodnutí nemůže být uznáno a vykonáno, týká-li se rozhodnutí záležitosti, o které mohou podle tuzemských předpisů rozhodovat pouze tuzemské orgány. Zákon neobsahuje taxativní výčet věcí spadajících do výlučné pravomoci tuzemských orgánů. Výslovně tak stanoví pouze v případě prohlášení tuzemského občana za mrtvého (§ 43 odst. 1 ZMPS). Výlučná pravomoc je ale zřejmě dána i v jiných věcech. Výklad dotčených ustanovení zákona však činí značné potíže.¹³⁴

Nařízení Brusel I

Nařízení upravuje po vzoru Bruselské úmluvy vedle uznání a výkonu cizích rozhodnutí také přímou mezinárodní pravomoc v majetkoprávních věcech. Jednotná úprava přímé pravomoci je nezbytným předpokladem pro odstranění následného přezkumu pravomoci soudu rozhodnutí v rámci procesu uznávání vydaného rozhodnutí.

¹³⁴ Vaške, V.: Uznání a výkon cizích rozhodnutí ve věcech soukromoprávních podle českého a německého práva, Právník, 2000/4, str. 392. K případům výlučné pravomoci srov. R 26/87, str. 199.

Podle nařízení se otázka pravomoci zásadně nepřezkoumává (čl. 35 odst. 3). Nezkoumá se ani forma příslušnosti. To vyplývá mj. z taxativního výčtu důvodů odepření uznání v člancích 34 a 35 NB I. Soud jednoho členského státu nemůže odmítnout uznání rozhodnutí soudu jiného členského státu proto, že v daném případě byl příslušný jiný soud v jeho státě.

Předpisy o pravomoci nepatří k veřejnému pořádku ve smyslu článku 34 NB I, a proto ani při zcela jasných porušeních nesmí být pravomoc soudu státu rozhodnutí s odvoláním na veřejný pořádek přezkoumávána.

V článku 35 odst. 1 jsou vypočteny výjimky ze zákazu přezkoumávání mezinárodní pravomoci. Další výjimku představuje přechodné ustanovení článku 66 odst. 2.

Výjimky ve prospěch ustanovení o pravomoci třetí, čtvrté a šesté kapitoly nařízení se odůvodňují tím, že tyto pravomoci náležejí podle práva šesti původních členů ES ke kogentním předpisům nebo dokonce k jejich veřejnému pořádku. Přesto však existují pochybnosti ohledně oprávněnosti výjimky ve prospěch zájmů pojišťoven a spotřebitelů.

V důsledku zvláštního významu výlučných pravomocí, u nichž jsou mnohdy dotčeny veřejné zájmy, musí soud uznání přezkoumávat, zda soudce při vydání rozhodnutí přihlížel k článku 22 nařízení. Soudce ve státě uznání se musí zcela jednoznačně postavit za výlučnou pravomoc soudu svého státu a nebo jiného členského státu zakotvenou v článku 22 NB I.

V rámci výlučné pravomoci podle článku 22 bod 2. NB I, která se vztahuje na některá řízení a rozhodnutí ohledně právnických osob, může vzniknout konflikt proto, že sídlo či bydliště se určuje jinak ve státě rozhodnutí a ve státě uznání. Jestliže se skutečné sídlo na straně jedné a „právní“ sídlo na straně druhé liší, rozhoduje místo skutečného sídla. Proti tomu se ovšem namítá, že porušení článku 22 bod 2. NB I není dáno, protože soudce státu rozhodnutí souhlasil s mezinárodní pravomocí na základě svého odlišného pojetí sídla. Konflikt může být podle článku 27 NB I řešen též tak, že se prosadí

nejprve vydané rozhodnutí, a druhý stát je musí uznat i vzdor vlastní mezinárodní pravomoci.¹³⁵

Luganská úmluva

Také podle Luganské úmluvy se otázka pravomoci zásadně nepřezkoumává (čl. 28 odst. 3). I zde platí, že předpisy o pravomoci nepatří k veřejnému pořádku ve smyslu článku 27 odst. 1, a proto ani při zcela jasných porušeních nesmí být pravomoc soudu státu rozhodnutí s odvoláním na veřejný pořádek přezkoumávána.

Luganská úmluva stanovuje širší katalog výjimek ze zákazu přezkoumávání mezinárodní pravomoci než Bruselská úmluva a Nařízení Brusel I. Totožné či obdobné výjimky obsahuje článek 28 odst. 1 a přechodné ustanovení článku 54 odst. 2. Vedle toho však umožňuje Luganská úmluva výjimečný přezkum mezinárodní pravomoci také podle svého článku 28 odst. 2.¹³⁶ Jinak platí vše, co bylo výše řečeno pro NB I.

VI. 3. Nepravidelnosti řízení

Nepravidelnosti řízení představují další univerzální překážku uznání. Tento důvod odepření uznání cizích rozhodnutí nalezneme téměř ve všech úpravách, autonomních či unifikovaných. Účelem je ochrana žalovaného, resp. druhé strany. Musí být respektováno právo žalovaného být slyšen. Soudy státu uznání zjišťují, zda byla druhá (žalovaná) strana řádně vyrozuměna o zahájení soudního sporu, o projednávání a obsahu podání (žaloby) a zda měla dostatek času na přípravu účinné obrany.

Ochrana před základními nedostatky resp. nepravidelnostmi řízení se může překrývat s ochranou, kterou sleduje veřejný pořádek. Rozdíl spočívá v tom, že ochrana proti nepravidelnostem řízení primárně sleduje toliko zájmy

¹³⁵ Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, AUC Iuridica, 1995/1-2, str. 58.

¹³⁶ Tato úprava bere zřetel na články 54B odst. 3 a 57 odst. 4. Blíže Kropholler, J.: Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 420 n.

jedné strany; za určitých předpokladů se lze této ochrany vzdát a nedostatky, na něž tato ochrana cílí, zhojit.

Státy se citelně rozcházejí v názoru, co lze považovat za řádné doručení. Nepochybným přínosem je v tomto smyslu mnohostranná smluvní úprava doručování, kterou představuje Haagská úmluva o doručování.¹³⁷ Nejednotný výklad ustanovení úmluvy soudy jednotlivých smluvních států však vede k zachovávaní či vytváření rozporů. Tyto rozpory minimalizuje alespoň v rámci EU relativně nové Nařízení Rady o doručování, jež je předmětem autoritativního výkladu ESD.

Mimo působnost uvedené sjednocené úpravy panují nadále značné rozdíly. Tak například je v řadě států přijatelná domněnka (resp. fikce) doručení žalovanému, jehož místo pobytu není známo. Naproti tomu v Německu pravděpodobně nebude rozsudek pro zmeškání vydaný na jejím základě v autonomním režimu uznán.

Podle některých právních řádů řádné doručení znamená, že rozhodná písemnost musí být přeložena z úředního jazyka soudu do mateřského jazyka žalovaného. Ve Francii je na uvážení soudu uznání, zda v daném případě považuje překlad za nutný. Zmíněná Haagská úmluva požaduje překlad do úředního jazyka dožádaného státu doručení, pokud příjemce nepřevzme cizí listinu dobrovolně bez překladu.

Dále je třeba vzít v úvahu, že doručování je většinou zemí kontinentálního právního systému považováno za akt státní moci, který, pokud prováděn na cizím území, je zásadně v rozporu s požadavkem respektování suverenity daného státu, a může tak vést k doručení, které není přijatelné pro účely uznání.¹³⁸

Často je výhrada vadného doručení přípustná pouze u rozsudků pro zmeškání. Má se za to, že žalovaný, který se podrobil řízení ve státě rozhodnutí, měl dostatečnou informaci o soudním sporu. Podrobením se řízení se rozumí

¹³⁷ Convention on Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil and Commercial Matters, Haag, 15. 11. 1965. Úmluvou je vázána také ČR (viz vyhl. č. 85/1982 Sb.).

¹³⁸ Srov. Born, G. B.: *International Civil Litigation in United States Courts*, Kluwer Law International, 3rd edition, 1996, str. 774-779.

jednání, které směřuje k obraně. O podrobení se ale jedná i tehdy, jestliže zástupce žalovaného sdělí soudu nebo žalobci, že se žalovaný nehodlá bránit a spokojí se s vydáním rozhodnutí pro zmeškání. Podstatné je zjistit, zda z objektivního jednání žalovaného vyplývá, že se mohl vzdor vadnému doručení hájit a zda měl možnost řádného slyšení.

Stejně tak vadné doručení nemusí vést k odepření uznání, jestliže žalovaný i tak obdržel včasnou a adekvátní zprávu.¹³⁹ Je ale nutné připomenout, že doručení, které je provedeno v rozporu s požadavky ohledně teritoriální suverenity státu uznání (např. přímou poštou), může vést k odmítnutí uznání, i když se žalovaný podrobil řízení a doručená zpráva je jinak bez vady.

Podle převažující většiny právních řádů chrání zjišťování nepravdivosti řízení žalovaného. Proto tato překážka uznání není zkoumána soudem z úřední povinnosti, nýbrž pouze na námitku žalovaného. Žalovaný se může své ochrany vzdát. Zpravidla tak činí tím, že požádá o uznání cizího rozhodnutí.

Zákonná úprava v ČR

Podle ustanovení § 64 písm. c) ZMPS nemůže být v ČR uznáno cizí rozhodnutí, jestliže cizí orgán neumožnil účastníku, vůči kterému má být rozhodnutí uznáno, řádně se účastnit řízení, zejména nebyl-li mu doručen do vlastních rukou návrh na zahájení řízení nebo předvolání.

Při určování, zda byla účastníku odňata možnost řádně se účastnit řízení, je třeba posoudit, zda postup cizího soudu a jeho zacházení s účastníkem mělo za následek, že byl omezen v možnosti řádně uplatnit svá práva. Nezkoumá se, zda by za předpokladu řádného postupu mohl dosáhnout opačného rozhodnutí. To by znamenalo nepřípustné přezkoumávání rozhodnutí ve věci samé. Možnost řádně se účastnit řízení bude účastníku odňata zejména tehdy, jestliže cizí orgán poruší své vlastní procesní předpisy.¹⁴⁰

¹³⁹ Juenger, F.K.: The Recognition of Money Judgments in Civil and Commercial Matters, *American Journal of Comparative Law*, 1988/1, str. 20.

¹⁴⁰ Srov. Kučera, Z., Tichý, L.: Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, *Panorama*, 1989, str. 310-311.

Překážka zřejmě není dána, pokud byly výše uvedené písemnosti doručeny náhradním způsobem podle procesních předpisů cizího státu, jestliže se doručení do vlastních rukou nepodařilo. Jestliže se účastník řízení podrobil a měl možnost plně využít svých procesních práv, nemůže být uznání odepřeno s odůvodněním, že nebylo řádně doručeno předvolání či návrh na zahájení řízení. Cizí rozsudek pro zmeškání však bude možné uznat jen tehdy, pokud byly přesně splněny podmínky doručování stanovené cizím právním řádem a tyto podmínky se podstatně neliší od podmínek tuzemských.¹⁴¹

V závěru písmena c) se opakuje podmínka, že odpůrci musí být návrh na zahájení řízení doručen do vlastních rukou. Opakující se formulace je zbytečná a nijak nepřispívá k jasnosti ustanovení.

Skutečnost, zda byla účastníku postupem cizího orgánu odňata možnost řádně uplatnit svá práva, je tuzemskými soudy zkoumána z úřední povinnosti. To ovšem neodpovídá povaze této podmínky uznání a bylo by vhodné zákon upravit tak, aby se k nepravidłnostem řízení přihlíželo pouze na námitku účastníka. Zvláště závažné procesní nedostatky soud přezkoumá i bez návrhu účastníka v rámci ochrany, kterou představuje výhrada veřejného pořádku.

Nařízení Brusel I

Bod č. 2 článku 34 nařízení stanoví, že rozhodnutí nemůže být uznáno, jestliže žalovanému, který se nepodrobil řízení, nebyla písemnost, kterou se řízení zahajuje, nebo jiná rovnocenná písemnost doručena v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, aby si mohl zajistit obranu. Na rozdíl od BÚ a LÚ je zde dále výslovně uvedeno, že pozdní či nezpůsobilé doručení není překážkou uznání rozhodnutí, pokud měl žalovaný možnost napadnout vydané rozhodnutí řádným opravným prostředkem, kterého však nevyužil.

Uvedené ustanovení se vztahuje na doručení návrhu na zahájení řízení nebo rovnocenné písemnosti. Půjde typicky o žalobu. V některých právních

¹⁴¹ Vaške, V.: Uznání a výkon cizích rozhodnutí ve věcech soukromoprávních podle českého a německého práva, Právník, 2000/4, str. 393.

řádech je řízení zahájeno tzv. výzvou podrobit se řízení. Soudní dvůr uznal, že takovýmto dokumentem může být také platební rozkaz.¹⁴²

V rámci nařízení znamená podrobení se řízení (resp. účast na řízení) totéž, co podle Haagské konvence o doručování. Tento pojem je nicméně nutné vykládat autonomně. Za podrobení se považuje každý projev vůle, z něhož je patrné, že žalovaný nabyt vědomost o písemnosti zahajující řízení a získal tak možnost obrany proti žalobě, ledaže se jeho podání omezuje na to, aby protestoval proti dalšímu průběhu řízení, protože doručení neproběhlo řádně nebo bylo doručeno pozdě.¹⁴³

Doručení musí být provedeno s takovým časovým předstihem a takovým způsobem, aby si žalovaný mohl zajistit obranu. Jedná se o dvě samostatné podmínky, které musejí být splněny kumulativně. Nedodržení jen jedné z nich je za předpokladu, že žalovaný neměl možnost vydané rozhodnutí napadnout řádným opravným prostředkem, dostatečným důvodem k odeprání uznání cizího rozhodnutí.¹⁴⁴

Otázku včasnosti doručení návrhu na zahájení řízení je třeba hodnotit podle okolností konkrétního případu. Jedná se o posouzení věci faktické, nikoli právní. Doručení musí být provedeno s dostatečným předstihem, který umožňuje žalovanému zajistit si obranu. Není rozhodující, zda bylo formálně doručeno včas podle procesního práva státu rozhodnutí, či podle práva státu, kde má být rozhodnutí uznáno.

Soudní dvůr rozhodl, že dobou nezbytnou k zajištění obrany, je třeba rozumět dobu, kterou žalovaný potřebuje k vypracování a podání příslušného podání.¹⁴⁵ Tato doba pravidelně počíná běžet řádným doručením v bydlišti žalovaného nebo jinde. Právní řád rozhodný pro určení dne doručení stanovuje čl. 10 Nařízení o doručování (viz níže).

¹⁴² ESD 166/80, Klomps/Michel.

¹⁴³ Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 402.

¹⁴⁴ Srov. např. ESD 305/88, Lancray S.A./Peters und Sickert KG.

¹⁴⁵ ESD 166/80, Klomps/Michel.

Překážkou uznání může být dále nedostatečný způsob doručení. Vyžaduje se takový způsob doručení, který zajistí žalovanému možnost obrany (dass er sich verteidigen konnte, as to enable him to arrange for his defence).

Požadovaný způsob doručení je dán zejména v případě řádného doručení, tj. takového doručení, které bylo provedeno v souladu s příslušnými procesními předpisy. V rámci EU jde zejména o Nařízení Rady o doručování soudních a mimosoudních písemností v občanských a obchodních věcech mezi členskými státy.¹⁴⁶ Tato úprava má v členských státech přednost před jejich národním právem a před ustanoveními dvoustranných a mnohostranných úmluv přijatých členskými státy, včetně Haagské úmluvy o doručování (čl. 20 ND).

Pokud jsou ve způsobu doručení zjištěny nedostatky, je nutno posoudit, zda tyto skutečně omezily žalovaného v možnosti obrany ve sporu. Jen takový nedostatek ve způsobu doručení založí překážku uznání. Čistě formální vady doručení tím pádem nezabrání uznání a výkonu cizího rozhodnutí.

Luganská úmluva

Podle Luganské úmluvy se rozhodnutí neuzná, jestliže žalovanému, který se nepodrobil řízení, nebyla řádně a včas doručena písemnost, kterou bylo řízení zahájeno, takže si nemohl zajistit obranu (čl. 27 bod 2. LÚ). Ustanovení bylo převzato z Bruselské úmluvy beze změn.

Oproti NB I není v LÚ výslovně uvedeno, že vadné či opožděné doručení není překážkou uznání, pokud žalovaný nevyužil žádný opravný prostředek proti rozhodnutí, i když k tomu měl možnost. Máme nicméně za to,

¹⁴⁶ Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. května 2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech EU, ÚV L 160/2000.

Toto nařízení upravuje doručování prostřednictvím určených „odesílajících subjektů“ (transmitting agency) a „přijímajících subjektů“ (receiving agency). Každý členský stát může také soudní písemnosti určené osobám s bydlištěm v jiném členském státě doručovat přímo poštou (čl. 14 ND). Účastník řízení má rovněž možnost provést doručení soudních písemností přímo skrze příslušné činitele státu, na jehož území má být písemnost doručena. Přímé doručení může být nicméně předmětem výhrady ze strany členského státu (čl. 15 ND). Adresát má v souladu s ustanovením čl. 8 ND právo odmítnout převzetí doručované písemnosti, pokud není vyhotovena v (příslušném) úředním jazyce přijímajícího členského státu a nebo v jazyce odesílajícího státu, kterému adresát rozumí.

Státům je ponechána možnost vyhradit si, že soud může vydat rozhodnutí, přestože chybí doklad o úředním či skutečném doručení žalovanému. Domněnku (resp. fikci) doručení je možné uplatnit pouze při zachování podmínek uvedených v odstavci 2 článku 19 ND.

Nařízení se stalo účinným dne 31. května 2001.

že i přes opožděné či vadné doručení předmětné písemnosti může být v režimu Luganské úmluvy rozhodnutí uznáno, pokud žalovaný nevyužije opravné prostředky, které se mu nabízejí ve státě rozhodnutí. Ztotožňujeme se s názorem, že odepření uznání rozhodnutí by mohlo být za daných okolností v rozporu se základním právem žalobce na soudní ochranu ve smyslu ust. čl. 6 odst. 1 EÚLPS.¹⁴⁷ *Vigilantibus iura scripta sunt*. Žalovaný, který měl možnost napadnout vydané rozhodnutí opravným prostředkem ve státě rozhodnutí a nebyl do té míry „bdělý“, aby tak učinil, by již neměl mít možnost zabránit nucenému výkonu rozhodnutí v řízení o vykonatelnosti rozhodnutí. Zcela neodůvodněně by jinak žalovaný dlužník byl duplicitně chráněn, a to na úkor věřitele, který musel včas podat žalobu, dosáhnout vydání rozhodnutí, zjistit, kde je šance úspěšného výkonu rozhodnutí, a podat návrh na prohlášení vykonatelnosti.

Doručení musí být provedeno řádně a včas. Jedná se o dvě samostatné podmínky, které musejí být splněny kumulativně. Nedodržení jen jedné z nich je dostatečným důvodem k odepření uznání cizího rozhodnutí.¹⁴⁸

Řádné doručení znamená, že písemnost byla doručena v souladu s příslušnými procesními předpisy. V rámci režimu uznání podle Luganské úmluvy půjde o právní předpisy státu rozhodnutí, které se uplatní tam, kde nemá vlastní úpravu Haagská úmluva o doručování. Podle Haagské úmluvy lze za řádné doručení považovat i fiktivní doručení, jestliže mezi dotčenými státy není takovýto způsob výslovně dohodou vyloučen.

V ostatním se Luganská úmluva významně neliší od Nařízení Brusel I, jež bylo rozebráno v předchozím pododdíle.

¹⁴⁷ Srov. Geimer, R.: *Präklusion von Zustellungsmängeln: Die Ausstrahlung der EuGVVO auf die Auslegung des Art. 27 Nr. 2 EuGVÜ/LugÜ* (zu OLG Köln, 6.12.2002 – 16 W 12/02), *IPRax*, 2004/2, str. 97 n. Úsnesení Vrchního zemského soudu v Kolíně (SRN) ze dne 6.12.2002, sp. zn. 16 W 12/02, publikované tamtéž, str. 115 n.

¹⁴⁸ Srov. např. ESD 305/88, *Lancray S.A./Peters und Sickert KG*.

VI. 4. Střet neslučitelných rozhodnutí a řízení

Právní řády většiny států obsahují ustanovení, která dopadají na situaci, kdy cizí rozhodnutí je neslučitelné s jiným rozhodnutím, cizím nebo tuzemským, nebo s řízením probíhajícím ve státě uznání. Jedná se o překážku věci rozhodnuté (*res iudicata*) a překážku věci zahájené (*res litis*). Uplatnění těchto překážek uznání cizích rozhodnutí je v zájmu zachování právní jistoty účastníků právních vztahů.

Možnost paralelního vedení sporu má mnohdy za následek, že každý z účastníků se snaží urychlit řízení ve svém státě a brzdit průběh sporu u soudu v cizině. K obdobné situaci může dojít i u soudů jediného státu, kde současně probíhá řízení o uznání (a výkonu) cizího rozhodnutí a nalézací řízení ve stejné věci. Takovýto jev je mj. v rozporu se zásadou účelnosti, a je proto nežádoucí. V důsledku nerespektování zahraniční litispendence mohou vznikat odlišná, vzájemně neuznatelná rozhodnutí, což může vést ke vzniku tzv. kulhajících právních poměrů.¹⁴⁹

Řešení uvedených konfliktů, obsažená v právu jednotlivých států, jsou značně různorodá.¹⁵⁰ Tak např. v Anglii dřívější rozhodnutí, bez ohledu na to, zda anglické či cizí, převládne nad pozdějším rozhodnutím či doposud probíhajícím řízením. Naproti tomu některé státy jsou více předpojaté ve prospěch svých vlastních řízení a rozhodnutí. Tak v některých státech soudy vždy upřednostní tuzemské rozhodnutí před rozhodnutím zahraničního soudu, zatímco v jiných státech je rozhodující, kdy byla zahájena dotčená řízení. Ve Španělsku i pouhé probíhající řízení ve stejné věci před tuzemským soudem vždy převládne nad rozhodnutím cizího soudu. V některých dalších státech se tak stane pouze, pokud řízení vedené v tuzemsku bylo zahájeno jako první.

Pokud jde o konflikt dvou cizích rozhodnutí, z nichž ani jedno nebylo dosud v daném státě uznáno, uplatní se zpravidla rozhodnutí dřívější.

¹⁴⁹ Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, AUC Iuridica, 1995/1-2, str. 72.

¹⁵⁰ Srov. Walter, G., Baumgartner, S.P. (eds.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments Outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions, London, Kluwer Law International, 2000, str. 33n. Anglie str. 145. Španělsko str. 515.

Zákonná úprava v ČR

Podle ustanovení § 64 písm. b) ZMPS nemůže být cizí rozhodnutí uznáno ani vykonáno, pokud bylo o témže právním poměru vydáno pravomocné rozhodnutí tuzemským orgánem nebo bylo-li v tuzemsku uznáno pravomocné rozhodnutí orgánu třetího státu. V obou případech brání uznání, stejně jako novému projednání věci, překážka věci pravomocně rozhoduté.

O stejný právní poměr půjde v případě stejných účastníků řízení (resp. jejich právních nástupců), jde-li o tentýž nárok vyplývající z téhož skutkového základu. Z hlediska uznání cizího rozhodnutí není určující, které rozhodnutí bylo vydáno dříve.

Také k této překážce uznání přihlédne tuzemský soud z úřední povinnosti. Určité potíže může působit skutečnost, že uznání cizího rozhodnutí se zpravidla neděje zvláštním výrokem. Je otázkou, jak se soud (či jiný orgán), před nímž se vede později řízení, dozví o existenci uznání pravomocného rozhodnutí orgánu třetího státu, jestliže mu tato skutečnost nebude patrna z obsahu spisu. V takové situaci se překážka uplatní *de facto* pouze k námitce účastníka řízení.

Probíhá-li u tuzemského a zahraničního soudu řízení ve stejné věci, lze existenci řízení v cizině považovat za prejudiciální otázku. Dojde-li soud k závěru, že s ohledem na ustanovení § 64 ZMPS nebude možné uznat a vykonat rozhodnutí cizího orgánu, k řízení v zahraničí nepřihlédne a vlastní řízení nepřeruší. Stejně tak, zjistí-li se bezpečně, že v řízení před cizím soudem jde o šikanózní jednání žalobce nebo o obcházení zákona, soud k tomuto řízení nepřihlédne. Dojde-li naopak český soud k závěru, že řízení před ním bylo zahájeno na návrh, který má šikanózní povahu, anebo že řízení před českým soudem brání výlučná pravomoc cizozemského soudu, pak řízení zastaví. Pokud nemůže soud o prejudiciální otázce jednoznačně rozhodnout, může řízení přerušit podle ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) osř. Záleží na úvaze soudu.¹⁵¹

¹⁵¹ Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, AUC Iuridica, 1995/1-2, str. 72.

Nařízení Brusel I

Podle ustanovení bodu 3 článku 34 nařízení nelze uznat rozhodnutí, je-li neslučitelné s rozhodnutím, které bylo vydáno v řízení mezi týmiž účastníky ve státě, v němž je uznání požadováno.

Praktický význam této překážky uznání není velký. Ustanovení článku 27 n. nařízení, která dopadají na litispendenci a související řízení, by měla zabránit vydání neslučitelných rozhodnutí ve dvou členských státech. Výjimky jsou ovšem myslitelné, neboť soud se o probíhajícím paralelním řízení v jiném členském státě nemusí dovědět.

Pojem rozhodnutí je definován článkem 32 nařízení (viz výše). Podle této definice se pojem „rozhodnutí vydané soudem členského státu“ vztahuje pouze na rozhodnutí orgánu státu, jenž rozhodoval ve sporu mezi stranami z titulu své vlastní pravomoci. Tzv. soudní transakce je převážně smluvní povahy v tom smyslu, že její obsah je závislý především na vůli smluvních stran. Vykonatelný soudní smír proto nepředstavuje neslučitelné rozhodnutí a nemůže založit překážku uznání podle bodu 3 čl. 27.¹⁵²

Rozhodnutí jsou neslučitelná, pokud mají právní následky, které se vzájemně vylučují.¹⁵³ Nemusí se ale jednat o tentýž předmět sporu. O neslučitelnost jde také tehdy, jestliže zahraniční rozhodnutí spočívá na posouzení právního poměru či právní otázky, které jsou v rozporu s tuzemským rozhodnutím. Tak např. nemůže být uznáno cizí rozhodnutí, které ukládá náhradu škody kvůli nesplnění povinnosti ze smlouvy, pokud tuzemské rozhodnutí mezi týmiž stranami prohlásilo tuto smlouvu za nicotnou.¹⁵⁴ Jako neslučitelná nejsou naopak chápána rozhodnutí o témže nároku mezi týmiž účastníky, pokud jeden soud zamítne či odmítne žalobu jednoho účastníka jako bezdůvodnou či nepřipustnou (např. z důvodu místní nepříslušnosti).¹⁵⁵

¹⁵² ESD 414/92, Solo Kleinmotoren/Boch.

¹⁵³ ESD 145/86, Hoffmann/Krieg.

¹⁵⁴ Srov. Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 411.

¹⁵⁵ Dietze, J., Schnichels, D.: *Die aktuelle Rechtsprechung des EuGH zum EuGVÜ, Übersicht über das Jahr 2002*, EuZW, 2003/19, str. 587.

Otázka, zda rozhodnutí vydané ve státě uznání musí být pravomocné nebo zda postačuje pro danou instanci konečné rozhodnutí, není v nařízení výslovně upravena a je ponechána k posouzení soudu státu uznání.

Pořadí v čase, v jakém byla konkurující si rozhodnutí vydána, je nerozhodné. Tuzemské rozhodnutí dostane proto přednost také tehdy, jestliže bylo vydáno později než rozhodnutí cizozemského soudu.

Bod 4 článku 34 NB I stanoví, že rozhodnutí se neuznává, jestliže je neslučitelné s dřívějším rozhodnutím, které bylo vydáno v jiném členském státě nebo ve třetí zemi v řízení mezi týmiž účastníky a pro tentýž nárok, pokud toto dřívější rozhodnutí splňuje předpoklady nutné pro uznání v členském státě, kde je uznání požadováno.

Nově je v Nařízení Brusel I výslovně upraven konflikt dvou protichůdných rozhodnutí, která byla vydána ve dvou různých členských státech. Citované ustanovení má dále vyloučit komplikace, které by mohly vzniknout, jestliže je rozhodnutí z třetího (nečlenského) státu nutné uznat v důsledku národního práva nebo uzavřené mezinárodní smlouvy.

Pro určení časové priority je rozhodný okamžik vydání rozhodnutí. Není podstatné, kdy byla řízení zahájena. Určující je nabytí účinnosti rozhodnutí ve státě rozhodnutí.

Luganská úmluva

Úmluva obsahuje téměř identickou úpravu jako Nařízení Brusel I (body 3 a 5 článku 27 úmluvy).

Určitý rozdíl lze spatřit v tom, že úmluva neřeší výslovně případy neslučitelnosti s rozhodnutím z jiného smluvního státu. Konflikt dvou protichůdných rozhodnutí, která byla vydána ve dvou různých smluvních státech, je nejrozumnější řešit pomocí pravidla časové priority. Rozhodný by měl i zde být okamžik, ke kterému bylo první rozhodnutí vydáno, nikoliv okamžik, ke kterému bylo zahájeno první řízení. I když výkladem docházíme ke stejným závěrům jako u Nařízení Brusel I, je nepochybné, že jde o mezeru

v úpravě, která bude pravděpodobně odstraněna, pokud dojde k plánované revizi úmluvy (viz sub II. 1. 3.).

VI. 5. Veřejný pořádek

Také překážka rozporu s veřejným pořádkem je institut upravený téměř všemi právními řády jako součást podmínek uznání cizích rozhodnutí. Předpisy o veřejném pořádku zasahují tam, kde by uznání vážně narušovalo vnitrostátní pořádek státu uznání nebo by znamenalo neúnosný odklon od představ spravedlnosti nejen materiálního, ale i procesního práva. Jedná se o výjimečné ustanovení, které je záhodno používat jen velmi úsporným způsobem, neboť je zřejmé, že narušuje kýžený mezinárodní soulad v rozhodování.¹⁵⁶

Výhrada veřejného pořádku předpokládá do jisté míry obsahové přezkoumávání zahraničního rozhodnutí a znamená tak určitou výjimku ze zákazu věcného přezkoumávání cizích rozhodnutí. Je nanejvýš žádoucí vymezit co možná nejpresněji hranice této přezkumné činnosti. Předmětem zkoumání soudu státu uznání by mělo být v první řadě uznání resp. jeho účinky pro právní poměry státu uznání a až v druhém sledu, pokud je to v daném případě nezbytně nutné, rozhodnutí samo.

Veřejný pořádek jako překážka uznání by měl být aplikován pouze v omezeném rozsahu a pouze podpůrně ve vztahu k jiným speciálním ustanovením o uznání. Především u této podmínky uznání se názorně ukazuje, jak mnoho záleží na přístupu soudů, které vykládají obecně formulované požadavky pozitivního práva (srov. kap. II. 4.).

Je možné rozlišovat hmotněprávní a procesní veřejný pořádek. Rozpor s hmotněprávním veřejným pořádkem je dán tehdy, jestliže právní vztahy zakládáné cizím rozhodnutím jsou v tuzemsku nepřípustné, anebo jestliže jinak přípustný právní následek spočívá na nemravném základu (např. na lichvě).

Součástí procesního veřejného pořádku tvoří požadavky, které jsou z hlediska soudu uznání nezbytné k tomu, aby bylo možné považovat řízení

¹⁵⁶ Tak Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, AUC Iuridica, 1995/1-2, str. 74.

provedené před soudem rozhodnutí za spravedlivé. Jedná se zejména o: právo na nezávislý soud a nestranného soudce, požadavek svobodného přístupu k soudům, rovnost stran před soudem, právo vznášet důkazy ve svůj prospěch a jiné.

Také tyto požadavky jsou velmi obecné a ponechávají značný prostor pro úvahu soudu. Vzniká tak určité nebezpečí, že soudy ve snaze vymezit konkrétněji tyto požadavky budou spoléhat především na svá procedurální pravidla a ponechají malý prostor pro uplatnění zahraniční úpravy řízení. Jinými slovy vzniká riziko, že soudy státu znáni se svým postupem přiblíží všeobecně odmítané *révision au fond*.

Za součást procesního veřejného pořádku lze považovat také podmínku, že bylo cizího rozhodnutí dosaženo bez použití podvodných praktik. Zkoumá se, zda nebyla podvodně založena pravomoc soudu rozhodnutí, zda se účastník nepokusil obejít kolizní pravidla státu uznání a zejména, zda samotné řízení provedené u cizozemského soudu nebylo poskvrněno podvodem.

Některé státy jsou překvapivě vstřícné vůči neúspěšné straně, která se snaží znovu otevřít spor tvrzením podvodu.¹⁵⁷ Tak například v Anglii bude možné zahájit nové řízení, i když strana, která prohrála původní spor, o tvrzených nepravostech věděla již v době řízení v zahraničí, a přesto je v původním řízení nenamítla. Naproti tomu v Německu bude procesní podvod relevantní pouze tehdy, jestliže tato námitka nemohla být uplatněna přímo v cizím řízení anebo v řádném opravném prostředku. Podvodu se může dovolat pouze „poškozená“ strana. Podvodník nemůže poukazem na vlastní závadné jednání dosáhnout neuznání rozhodnutí, aby tak mohl žalovat v tuzemsku nově a s větší nadějí na úspěch.

Otázky spojené s veřejným pořádkem zkoumá soud z úřední povinnosti. V případě, kdy rozpor s veřejným pořádkem spočívá v řízení před soudem rozhodnutí, bude nicméně zpravidla možné se touto otázkou zabývat fakticky

¹⁵⁷ Srov. Walter, G., Baumgartner, S.P. (eds.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments Outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions*, London, Kluwer Law International, 2000, Anglie str. 144 n., Německo str. 243 n.

až k námitce stran, ledaže by se soud o existenci této překážky uznání dozvěděl jinak.

Pro posouzení existence rozporu s veřejným pořádkem je rozhodný okamžik uznání.

Zákonná úprava v ČR

Rozpor s veřejným pořádkem jako překážku uznání obsahuje ustanovení § 64 písm. d) ZMPS. Pojem veřejného pořádku je definován v § 36 ZMPS jako „zásady společenského a státního zřízení České republiky a jejího právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat“. Tyto zásady se týkají zejména rovnosti před zákonem bez ohledu na národnost, rasu, pohlaví apod.; v zásadě vyplývají z ústavních předpisů. Mezi tyto zásady nelze počítat ustanovení občanského zákoníku o promlčení, které lze užít jen tehdy, když se jich účastník dovolá.¹⁵⁸

Za rozpor s veřejným pořádkem se považuje, jestliže v předcházejícím řízení bylo doručeno účastníkovi v ČR přímo poštou bez zachování postupu stanoveného pro právní pomoc s cizinou.¹⁵⁹ Rozebíraná překážka uznání rozhodnutí by byla zřejmě dána také tehdy, jestliže by žalovaný neměl možnost opravného prostředku. Neobstál by pravděpodobně ani takový rozsudek, který byl vydán po té, kdy byl účastník řízení vyloučen z dalšího projednávání sporu pro tzv. pohrdání soudem. Naproti tomu fakt, že rozhodnutí není odůvodněno, není důvodem k odepření uznání – i tuzemská procesní úprava (osř) zná možnost vydávání rozhodnutí, která se neodůvodňují (např. platební rozkaz).¹⁶⁰

Uplatnění výhrady veřejného pořádku je na místě i v těch případech uznání a výkonu cizích rozhodnutí, kdy bude zjištěno obcházení tuzemského zákona, tj. kdy ve snaze vyhnout se českým kogentním předpisům, na nichž je třeba trvat, byla věc protiprávním způsobem podřízena cizímu právnímu řádu

¹⁵⁸ Sborník III. Nejvyššího soudu, SEVT, Praha 1980, str. 357.

¹⁵⁹ Kučera, Z., Tichý, L.: Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním, Panorama, 1989, str. 311.

¹⁶⁰ Kučera, Z., Tichý, L.: K některým otázkám uznání cizích rozhodnutí v ČSSR, Právník 1986, str. 731.

anebo došlo stejným způsobem k založení pravomoci justičního orgánu cizího státu.¹⁶¹

Také státní zásahy do vlastnictví jako např. vyvlastnění budou v rozporu s českým veřejným pořádkem, pokud jde o vyvlastnění bez náhrady anebo je dané rozhodnutí zřetelně ve svém základu nepřiměřené.

Domníváme se, že český soud by pro rozpor s tuzemským veřejným pořádkem nejspíše odmítl uznat cizí rozhodnutí v rozsahu, ve kterém by českému subjektu ukládalo uhradit tzv. „punitive damages“. Rozhodnutí by tak nebylo zřejmě uznáno v tom v rozsahu, ve kterém výrazně přesahuje rámeček náhrady způsobených škod.

„Punitive damages“ je institut typický pro právní řád USA. Jedná se o pokutu, kterou je škůdce povinen zaplatit zpravidla poškozenému jako trest za hrubě závadné jednání. Podstatný je zde sankční charakter. Škůdce je nucen zaplatit mnohem více, než kolik činí skutečně vzniklá a prokázaná škoda. „Punitive damages“ ukládá soud (porota) k návrhu žalobce zejména v případech úmyslného protiprávního jednání žalovaného např. při škodě z odpovědnosti za vady výrobku, ve sporech z pojištění, pracovních smluv či u nekalé soutěže.¹⁶² Český právní řád tento institut nezná.

Nejblíže se nám v rámci českého právního řádu zdá být institut smluvní pokuty (§ 544 n. OZ, § 300 n. ObZ) a zadostiučinění (§ 12 ObZ, § 53 n. ObZ aj.). Smluvní pokuta však narozdíl od „punitive damages“ předpokládá odpovídající smluvní ujednání. Sankční charakter může mít nicméně také zadostiučinění. Je navíc zřejmé, že např. peněžní zadostiučinění, ke kterému může být odsouzen nekalý soutěžitel v ČR, se svým účelem a mechanismem působení podobá „punitive damages“, které zaplatí rušitel za stejný poklesek podle práva některého ze států USA. Je sice pravdou, že české soudy přistupují k zadostiučinění v peněžní formě jen zřídka, ale ani „punitive damages“ nejsou ve skutečnosti nijak častým jevem. Podle nedávných šetření jsou „punitive

¹⁶¹ R 26/87, str. 492.

¹⁶² Miller, E., Pace, N. M., Carroll S. J.: Punitive damages in Financial Injury Verdicts, publikováno na internetové stránce http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR889/MR889.text.html.

damages“ přiznávány pouze ve 4% rozhodnutí ve věci o náhradu škody.¹⁶³ Zdálo by se tedy, že institut „punitive damages“ není českému právu natolik vzdálený, aby odůvodňoval použití výhrady veřejného pořádku. Kamenem úrazu je však zřejmě výše přiznávaných „punitive damages“ a tuzemské pojetí přiměřenosti peněžního zadostiučinění, či smluvní pokuty (§ 301 ObZ). Výše ukládaných „punitive damages“ přesahuje v průměru částku 1,000.000,- USD a může několikanásobně překročit částku přiznanou na náhradě škody. Přímou v USA se nezdá argumentuje, že „punitive damages“ zatěžují podnikatele nesnesitelným břemenem a jsou zcela nepřiměřené. Některé státy USA stanovily jejich maximální možnou výši.¹⁶⁴

Je proto nanejvýš pravděpodobné, že by rozsudek v části ukládající zaplatit horentní „punitive damages“, zejména pokud by nebyla naplněna kritéria přiměřenosti uvažovaná v tuzemsku např. v souvislosti s poskytnutím finančního zadostiučinění, nebyl uznán ani vykonán. Ostatně také soudy v jiných zemích kontinentálního systému práva rozsudky na zaplacení „punitive damages“ pro rozpor s veřejným pořádkem zásadně neuznávají.¹⁶⁵

Nařízení Brusel I

Podle ustanovení bodu 1 článku 34 nařízení se rozhodnutí neuzná, jestliže by uznání zjevně odporovalo veřejnému pořádku státu, v němž se o uznání žádá. Ještě před vznikem Nařízení Brusel I se prosazovala myšlenka odstranění výhrady veřejného pořádku v právním styku evropských států.¹⁶⁶ Při tvorbě NB I však převládl názor, že čas pro úplné zřeknutí se této podmínky uznání ještě nedozrál. Pokrok v tomto směru přináší nové Nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky, které dává věřitelům

¹⁶³ Miller, E., Pace, N. M., Carroll S. J., op. cit. sub 161.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího spolkového soudu (BGH) IX ZR 149/91, publikovaný v NJW 1992, str. 3096 n. Rozhodnutí je považováno za milník německého uznávacího práva. Dále srov. Triadafillidis, Ch. D.: Anerkennung und Vollstreckung von „punitive damages“-Urteilen nach kontinentalem und insbesondere nach griechischem Recht, IPRax, 2002/3, str. 236 n.

¹⁶⁶ Srov. např. Commission proposal for a Council Act establishing the Convention on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters in the Member States of European Union, article 37a, 1998, ÚV č. C 33.

možnost dosáhnout uznání a výkonu některých rozhodnutí v rámci EU bez přezkumu tradičních podmínek uznání ve státě uznání (viz sub II. 2. 2. a VII.).

Předmětem zkoumání je, zda se veřejnému pořádku přičí uznání, resp. jeho právní účinky. Soud státu uznání nevydává rozhodnutí o tom, zda rozhodnutí samotné, které je předmětem uznání, je v rozporu s veřejným pořádkem. Rozhodným okamžikem je doba uznání, a nikoliv doba vydání rozhodnutí v prvním státě.

Rozhodný je veřejný pořádek druhého státu, tedy ve státě uznání. Soudní dvůr nemůže definovat obsah pojmu veřejného pořádku jednotlivých členských států. ESD je nicméně povinen vykonávat dohled nad aplikací tohoto pojmu a jeho hranic, v rámci kterých se soudy smluvních států této překážky uznání dovolávají. Odkaz na veřejný pořádek jednotlivých členských států neznamená, že toto ustanovení by se mělo vyplňovat jenom nějakým národním duchem či národní doktrínou jednotlivých členských států. Naopak odpovídá záměru evropského civilního procesu, aby byl brán v úvahu cíl integrace tak, aby se národní zájmy výrazně zrelativizovaly.¹⁶⁷ Rozpor s veřejným pořádkem může založit také zjevné porušení základních práv garantovaných předpisy komunitárního práva či evropskou Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.¹⁶⁸ V první řadě se jedná o čl. 6 EÚLPS (právo na spravedlivý proces).

Použití výhrady veřejného pořádku přichází v úvahu jen ve výjimečných případech.¹⁶⁹ Mimořádný význam volného pohybu rozhodnutí zejména uvnitř EU je všeobecně uznáván. Důvod k neuznání je proto dán pouze pro rozpor zvláštní kvality, kdy k odepření uznání mohou vést pouze neúnosné rozpory s veřejným pořádkem, a nikoliv každá odchylka od vlastního (příp. evropského) práva. Musí být zasaženy základní zásady tuzemského či komunitárního práva.

¹⁶⁷ Srov. Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 392.

¹⁶⁸ Srov. rozhodnutí ESD 7/98, Krombach/Bamberski a rozhodnutí ESD 38/98, Régie national des usines Renault S.A. Komentář k cit. rozhodnutím nabízí např. Dietze, J., Schnichels, D.: *Die aktuelle Rechtsprechung des EuGH zum EuGVÜ, Übersicht über das Jahr 2000*, EuZW, 2001/19, str. 584 n.

¹⁶⁹ Srov. např. rozhodnutí ESD 145/86, Hoffmann/Krieg a rozhodnutí ESD 78/95, Hendrikman a Feyen/Magneta Druck.

I v rámci NB I je možné rozlišovat mezi procesním veřejným pořádkem a materiálním veřejným pořádkem, kdy hmotněprávní veřejný pořádek zahrnuje jak kolizní, tak hmotné právo. Odepření uznání je proto možné, pokud jsou porušeny podstatné zásady tuzemského procesního práva, práva kolizního nebo hmotného práva. Použití výhrady veřejného pořádku je vzhledem k systematickému článku 34 NB I vyloučeno, jakmile na věc dopadají ustanovení bodu 2 a 3 (viz výše), která představují zvláštní úpravu vzhledem k ustanovení bodu 1.

Pouze výrazná odchylka od základních principů procesního práva ve státě uznání, která znamená, že řízení ve státě rozhodnutí nemůže být považováno za řádné a spravedlivé, může vést k odepření uznání rozhodnutí.

Tak například rozpor s ustanovením o soudní pravomoci a příslušnosti nemůže být důvodem k použití výhrady veřejného pořádku pro odepření uznání.¹⁷⁰ Naproti tomu je takovým důvodem, jestliže vůbec chybí podmínky pro výkon soudnictví ve smyslu mezinárodního práva (veřejného). Stejně tak může uznání odporovat rozhodnutí, které nebylo odůvodněno, pokud nebyly předloženy podklady, které by mohly nahradit chybějící odůvodnění a které by vedly k závěru, že jsou splněny předpoklady uznání. Také právo nechat se zastupovat advokátem v trestním a adhezním řízení (právo na obhajobu) je pro řádný a spravedlivý proces zásadního významu a jeho porušení může založit rozpor s veřejným pořádkem státu, kde má být výsledné rozhodnutí uznáno.¹⁷¹

Při posuzování rozporu s hmotněprávním veřejným pořádkem není rozhodné, zda zahraniční právní předpis vychází ze stejných principů jako tuzemská úprava. Podstatné je, zda se ukáže, že konkrétní výsledek uznání a výkonu cizího rozhodnutí hrubě neodpovídá představám tuzemského práva, a je proto neúnosný.

¹⁷⁰ Srov. rozhodnutí ESD 7/98, Krombach/Bamberski [Soud státu výkonu se nesmí odvolat na výhradu veřejného pořádku dle čl. 27 BÚ (čl. 34 NB I) v případě žalovaného, který má bydliště na území tohoto státu pouze z toho důvodu, že soud, který vydal uznávané rozhodnutí, založil svou pravomoc a příslušnost na státní příslušnosti oběti trestného činu, tj. poškozeného v případě náhrady škody v adhezním řízení.].

¹⁷¹ ESD 7/98, Krombach/Bamberski [Soud státu uznání smí v rámci odkazu na klauzuli veřejného pořádku dle čl. 27 BÚ (čl. 34 NB I) zohlednit v případě obžalovaného s bydlištěm na území tohoto státu, který byl obžalován z úmyslného trestného činu, že soud, který vydal uznávané a vykonávané rozhodnutí, neumožnil obžalovanému výkon řádného práva obhajoby v případě rozhodování v nepřítomnosti obžalovaného.].

Příkladem rozporu s hmotněprávním veřejným pořádkem některých členských států mohou být některá rozhodnutí v oblasti kartelového práva.¹⁷²

Luganská úmluva

Rozpor s veřejným pořádkem ve státě uznání je překážkou uznání podle čl. 27 bod 1 úmluvy. Ustanovení bylo bez jakékoli změny převzato z Bruselské úmluvy. Znění tohoto článku je téměř identické jako výše rozebraný článek 34 bod 1 NB I. Nařízení Brusel I toliko navíc výslovně uvádí, že pouze *zjevný* rozpor s veřejným pořádkem je překážkou uznání. Nová formulace plně odpovídá všeobecnému přesvědčení, že důvodem neuznání je pouze rozpor zvláštní kvality, které sdílela právní teorie i Evropský soudní dvůr ohledně výhrady veřejného pořádku podle Bruselské úmluvy. Proto se domníváme, že závěry uvedené v předešlém pododdíle věnovaném Nařízení Brusel I lze vztáhnout i na Luganskou úmluvu.

VI. 6. Vzájemnost

Kategorie vzájemnosti patří k nejstarším a tradičním součástem pozitivního mezinárodního práva (veřejného). Jde o institut, který je dosud stále podstatnou součástí práva uznání. Významnou roli hraje v autonomních národních právech. Státy nicméně postupně od této podmínky uznání upouštějí. Bruselská úmluva, Luganská úmluva ani Nařízení Brusel I tento předpoklad uznání již neznají. Stejně tak mnohostranné úmluvy v rámci haagského systému neobsahují klauzuli o vzájemnosti. Požadavek vzájemnosti odstraňují také četné dvoustranné úmluvy, které státy mezi sebou uzavřely.

Jednotlivé právní řády upravují kategorii vzájemnosti různým způsobem.¹⁷³ Tak například v Rakousku musí být vzájemnost formálně

¹⁷² Viz. Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen*, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 398.

¹⁷³ Srov. Walter, G., Baumgartner, S.P. (eds.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments Outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions*, London, Kluwer Law International, 2000, str. 34 n. Rakousko str. 47 n. Finsko str. 169 n. Norsko str. 425 n. Švédsko str. 529 n. Španělsko str. 503. Polsko str. 453. Maďarsko str. 328. Německo str. 239.

zaručena mezistátní smlouvou či prohlášením vlády. Také skandinávské státy zásadně vyžadují smluvní zaručení vzájemnosti. Většina států však podstatně liberalizovala svůj přístup k tomuto požadavku. Navíc praxe soudů je mnohdy otevřenější uznání cizích rozhodnutí, než jak by bylo lze očekávat z analýzy restriktivní zákonné či smluvní úpravy. Ve Španělsku byl praktický význam vzájemnosti značně oslaben přístupem nejvyššího soudu, který zatížil břemenem prokázání nedostatku vzájemnosti toho účastníka řízení, jenž usiluje o odepření uznání. V Polsku byl v nedávné minulosti požadavek vzájemnosti do té doby podobný jako v rakouské úpravě obměněn tak, že nyní znemožňuje pouze výkon rozsudků ze zemí, které nevykonávají stejné polské rozsudky za rovnocenných podmínek. Navíc v Polsku a Maďarsku může překážka nedostatku vzájemnosti zamezit pouze výkonu, nikoliv samotnému uznání cizího rozhodnutí. Konečně v Německu silná kritika ze strany odborné veřejnosti vedla zákonodárce k upuštění od vzájemnosti ve statusových věcech a soudy si osvojily relativně liberální přístup k výkonu rozhodnutí v případech, kdy je vzájemnost stále požadována.

Základem myšlenky vzájemnosti je podmínka, že jeden stát uzná rozhodnutí druhého státu pouze tehdy, jestliže také tento cizí stát uzná tuzemské rozhodnutí. Vyžaduje se podobnost zacházení či obdobný přístup cizího státu. Jde také o otázku, zda nemá právo státu rozhodnutí na cizí rozhodnutí vyšší požadavky než na rozhodnutí vlastních soudů. Rozhodující je zákonná úprava a její praktické používání. Vzájemnost není dána zejména tehdy, jestliže stát rozhodnutí předmětná cizí rozhodnutí neuznává vůbec, uznává cizí rozhodnutí pouze na základě mezistátní úmluvy, a ta v daném případě neexistuje, či jestliže odmítá uznání rozhodnutí proti svým vlastním státním příslušníkům. V převážné většině států se vyžaduje prokázání vzájemnosti a soud zjišťuje existenci vzájemnosti z úřední povinnosti. Rozhodující je vzájemnost mezi konkrétními dvěma státy.

Požadavek vzájemnosti postrádá vnitřní plné ospravedlnění. Domnělé vzdání se suverenity v důsledku uznání je falešný a neoprávněný závěr. Chráněné veřejné zájmy zejména ohledně příslušnosti soudů a veřejného

pořádku, je možné lépe prosadit jiným způsobem. Nedostatek vzájemnosti může způsobit škodu zainteresovaným účastníkům řízení, kteří jakožto soukromé osoby nemohou přispět k odstranění této překážky uznání. Nadto existenci vzájemnosti lze jen obtížně zjišťovat. Řešení tedy spočívá jednoznačně v úplném upuštění od této podmínky uznání.¹⁷⁴

Zákonná úprava v ČR

Také náš právní řád vyžaduje existenci vzájemnosti ze strany státu, kde bylo cizí rozhodnutí vydáno (§ 64 písm. e) ZMPS).¹⁷⁵ Jde o vzájemnost materiální. K jejímu splnění se vyžaduje, aby orgány cizího státu uznaly a popř. i vykonaly rozhodnutí českých soudů vydané v právní věci téhož druhu. Není nutné, aby vzájemnost byla zaručena mezinárodní smlouvou. Stačí zjištění, že cizí stát fakticky uznává a vykonává tuzemská rozhodnutí. Pokud ministerstvo spravedlnosti vydá prohlášení o vzájemnosti ze strany cizího státu, jsou tím tuzemské justiční orgány vázány a existenci vzájemnosti ze strany tohoto státu nemohou dále zkoumat (viz § 54 ZMPS).¹⁷⁶

Vzájemnost se nevyžaduje, nesměruje-li rozhodnutí proti tuzemské osobě. Sleduje se tím ochrana zájmů tuzemských věřitelů. Vzájemnost se dále nevyžaduje ve věcech manželských a paternitních (§§ 67 a 68 ZMPS).

¹⁷⁴ Tak např. Tichý, L.: Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, AUC Iuridica, 1995/1-2, str. 91.

¹⁷⁵ Srov. usnesení Krajského soudu v Brně z 25.7.1996, sp. zn. 20 Co 28/96, publikované ve Sbirce soudních rozhodnutí a stanovisek, 1997/4 (Je-li doloženo, že v cizím státě není zaručena vzájemnost výkonu rozhodnutí českých soudů v majetkových věcech, nemůže soud v České republice nařídít soudní výkon rozhodnutí tohoto cizího státu na území ČR.).

¹⁷⁶ Takovéto prohlášení, rozhodné pro uznání a výkon všech rozhodnutí v občanských a obchodních věcech soudů daného státu, ministerstvo doposud vydalo pouze ve vztahu k Německu (prohlášení Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 21. 8. 2001). Ve věcech vymáhání výživného byla prohlášena vzájemnost ze strany Austrálie, Spojených států amerických, kanadských provincií Alberta, Britská Kolumbie, Manitoba, Newfoundland, Saskatchewan a kanadského teritoria Yukon.

VII. Evropský exekuční titul pro nesporné nároky

VII. 1. Účel a věcná působnost NEET

Účelem evropského exekučního titulu je zajištění volného pohybu soudních rozhodnutí a dalších exekučních titulů (soudních smírů a vykonatelných veřejných listin) uvnitř EU. V praxi to znamená, že ve státě, kde je navrhován výkon cizího rozhodnutí, odpadá řízení o prohlášení jeho vykonatelnosti a v zásadní míře také možnost odepřít uznání a výkon pro nesplnění některé z tradičních podmínek uznání cizích rozhodnutí vč. souladu s veřejným pořádkem. Rozhodnutí vydané v jednom členském státě EU, které bude ve státě původu opatřeno osvědčením evropského exekučního titulu, má být v ostatních členských státech vykonáváno za stejných podmínek jako rozhodnutí vlastních soudů těchto členských států (čl. 20, odst. 1 NEET).

Vzorem pro úpravu působnosti NEET bylo NB I, jehož ustanovení ohledně působnosti byla do NEET částečně převzata. Do působnosti NEET spadají rozhodnutí v občanských a obchodních věcech negativně vymezená v čl. 2 odst. 2 NEET, která byla vydána po nabytí účinnosti NEET (čl. 26 NEET). Pojem „rozhodnutí“ definuje čl. 4 odst. 1 NEET jako rozhodnutí vydané soudem členského státu bez ohledu na jeho označení, včetně rozhodnutí o úhradě nákladů vydané soudním úředníkem.

Rozhodnutí musí být zásadně projevem státní soudní moci, tj. vydané justičním orgánem členského státu. Není rozhodné o jaký druh soudu se jedná (civilní, obchodní, správní, trestní). Rozhodnutí správních úřadů, i když se týkají občanskoprávních věcí, zásadně nejsou způsobilá uznání a výkonu v rámci NEET.¹⁷⁷ Výjimkou jsou platební příkazy vydávané švédským exekučním úřadem (čl. 4 odst. 7 NEET). Výjimku by mohla dále tvořit

¹⁷⁷ Osvědčení EET nebude tak moci být uděleno např. rozhodnutí Českého telekomunikačního úřadu ve sporu mezi osobou vykonávající telekomunikační činnost a uživatelem (srov. § 129 zákona o elektronických komunikacích, zák. č. 127/2005 Sb. v novelizovaném znění).

rozhodnutí o výživném vydávaná dánskými správními úřady, pokud by Dánsko k NEET přistoupilo.¹⁷⁸

Stejně jako NB I a BÚ dopadá NEET pouze na rozhodnutí státních orgánů. Nevztahuje se na rozhodčí nálezy¹⁷⁹, rozhodnutí církevních soudů, stejně jako nadnárodních a mezinárodních soudů.

Vedle soudních rozhodnutí se NEET vztahuje, totožně s NB I (resp. BÚ), na soudní smíry a vykonatelné veřejné listiny (srov. čl. 57 n. NB I a čl. 3, 24 a 25 NEET).

Věcná působnost NEET je však oproti NB I omezena pouze na tzv. „nesporné nároky“. Pojem „nesporných nároků“ je definován v čl. 3 NEET. Podle tohoto ustanovení je nárok nesporným pokud:

- a) s ním dlužník výslovně projevil souhlas, ať už formou uznání či smíru, který byl potvrzen soudem či uzavřen před soudem v průběhu řízení; nebo
- b) jej dlužník v průběhu řízení nepopřel dle příslušných procesních předpisů vnitrostátního práva členského státu, v němž bylo rozhodnutí vydáno; nebo
- c) se dlužník či jeho právní zástupce nedostavil k jednání soudu ohledně předmětného nároku poté, co jej po zahájení řízení popřel, pokud takové jednání zakládá podle procesního práva členského státu, kde bylo rozhodnutí vydáno, konkludentní uznání uplatněného nároku či skutkových okolností tvrzených věřitelem; nebo
- d) s ním dlužník výslovně projevil souhlas ve veřejné listině.

Podle odst. 2 cit. ust. se NEET vztahuje rovněž na rozhodnutí o námitkách (challenges, Rechtsbehelfe) proti soudním rozhodnutím, soudním smírům či veřejným listinám, které již byly opatřeny potvrzením evropského exekučního titulu.

¹⁷⁸ Tak je tomu u Bruselské úmluvy. Podle čl. V a Protokolu z 27.9.1968, ve znění Lucemburské úmluvy o přístupu Dánska, Irska a Spojeného království z roku 1978, zahrnuje výraz soud ve věcech týkajících se výživného rovněž dánské administrativní orgány. Stejná výjimka by měla v budoucnu platit i pro Nařízení Brusel I (srov. čl. 2 odst. 2 Smlouvy mezi ES a Dánskem o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí z 19.10.2005, ÚV č. L 299 z 16.11.2005, str. 64).

¹⁷⁹ Srov. Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, New York 10.6.1958 (č. 74/1959 Sb.) a Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži, Ženeva 21.4.1961 (č. 176/1964 Sb.).

Nesporné nároky podle čl. 3 NEET můžeme podle jednání žalovaného dlužníka rozdělit do čtyř skupin. Za prvé, jsou to nároky uznané výslovným projevem vůle dlužníka ve formě rozsudku pro uznání, soudního smíru či vykonatelné veřejné listiny (např. notářského zápisu, exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti). Druhou skupinu tvoří nároky, které dlužník sice výslovně neuznal, ani je však v soudním řízení příslušným způsobem nepopřel (v ČR se jedná zejména o platební rozkazy, směnečné či šekové platební rozkazy vydané ve zkráceném řízení, proti kterým nepodal žalovaný ve lhůtě odpor resp. námitky). Třetí kategorií „nesporných nároků“, na které NEET rovněž dopadá, jsou nároky, které žalovaný dlužník sice v soudním řízení popřel, avšak následně se k jednání soudu v předmětné věci nedostavil on sám, ani jeho právní zástupce a soud tak přiznal žalobci tvrzený nárok bez zjišťování a posuzování skutkového stavu věci (rozsudky pro zmeškání).

Zahrnutí posledně uvedené skupiny nároků do NEET sleduje ochranu zájmu věřitelů před dlužníky, kteří zneužívají snadné a levné možnosti popřít uplatněný nárok s jediným úmyslem získat čas, a dalšího řízení ve věci se již neúčastní, neboť jsou si dobře vědomi, že jejich obrana nemůže před soudem obstát. Vzhledem k tomu, že (dosud neharmonizované) procesní předpisy některých členských států považují jednou popřenou pohledávku bez ohledu na další průběh soudního řízení za spornou, postačuje dle čl. 3 odst. 1 písm. c) NEET, aby podle práva státu původu zmeškání žalovaného dlužníka platilo jako konkludentní uznání (*stillschweigendes Anerkenntnis*, *tacit admission*) skutkových tvrzení žalobce. Doložka EET bude proto udělena rozsudku pro zmeškání také v těch státech, kde zmeškání žalovaného nemá za následek konkludentní uznání samotného nároku jako takového.¹⁸⁰

Čtvrtou, poslední kategorií tvoří nároky, které spadaly původně do jedné z předešlých tří skupin, bylo jim uděleno potvrzení evropského exekučního titulu, následně je však dlužník popřel v podaném opravném prostředku (v podaných námitkách). Ačkoliv to není v textu nařízení výslovně uvedeno, náleží sem dle našeho názoru pouze ty nároky, které byly v opravném

¹⁸⁰ Jedná se např. o ČR (srov. § 153b odst. 1 o.s.ř.) či SRN (srov. § 331 ZPO).

prostředku (v námitkách) dlužníka popřeny neúspěšně, když původní rozhodnutí bylo potvrzeno.¹⁸¹ Domníváme se, že opačný výklad by ve vztahu k ust. čl. 3 odst. 1 nepřiměřeně rozšiřoval dosah působnosti NEET i na ta rozhodnutí, která se z kategorie „nesporných nároků“ dle čl. 3 odst. 1 nenávratně vydělila.

K udělení osvědčení evropského exekučního titulu postačuje, že rozhodnutí je (předběžně) vykonatelné ve státě původu (čl. 6 odst. 1 písm. a) NEET) a skutečnost, zda nabylo právní moci, a je tudíž cestou řádného opravného prostředku nezvratné, nerozhoduje. Druhý odstavec čl. 3 NEET má zabránit, aby rozhodnutí, kterému již bylo potvrzení EET uděleno, bylo z působnosti NEET vyloučeno jen proto, že bylo (neúspěšně) napadeno opravným prostředkem.¹⁸² Z toho je patrné, že smyslem ust. čl. 3 odst. 2 NEET je ochrana věřitele, kterému svědčí exekuční titul potvrzený v řízení o opravném prostředku, a nikoliv rozšíření působnosti NEET i na ta rozhodnutí, která nepotvrdila původní (předběžně) vykonatelné rozhodnutí, byť bylo opatřeno osvědčením EET.¹⁸³

V budoucnu má být evropský exekuční titul zaveden pro všechna rozhodnutí, jež spadají do působnosti NB I.¹⁸⁴ Přijaté NEET představuje v tomto ohledu 1. fázi tohoto procesu (pilotní projekt). Pro praxi má nicméně již přijaté NEET zásadní význam. Podle odhadu vyjádřeného Evropským hospodářským a sociálním výborem se plných 90% rozhodnutí, jež jsou

¹⁸¹ V ČR je tudíž možné udělit potvrzení EET také rozhodnutím o odmítnutí odporu proti platebnímu rozkazu, rozsudkům, které ponechávají v platnosti námitkami napadené směnečné nebo šekové platební rozkazy, rozhodnutím o odmítnutí či zamítnutí návrhu na zrušení rozsudku pro zmeškání, rozhodnutím o odmítnutí či zamítnutí odvolání proti rozsudku pro zmeškání, či rozsudku pro uznání, jestliže potvrzená rozhodnutí byla předběžně vykonatelná (srov. ust. § 162 o.s.ř.) a opatřena osvědčením EET.

¹⁸² Srov. Stein, A.: Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen tritt in Kraft – Aufruf zu einer nüchternen Betrachtung, IPRax, 3/2004, str. 187.

¹⁸³ Důsledně vzato to znamená, že osvědčení EET nemůže být uděleno ani rozsudku, který žalobci přiznává uplatněný nárok ve stejné výši jako původně vydaný platební rozkaz (rozsudek pro zmeškání či rozsudek pro uznání), který byl však včasným podáním odporu (na základě návrhu na zrušení či v řízení o odvolání) zrušen. Naopak podáním námitek se podle ust. § 175 odst. 4 o.s.ř. směnečný či šekový platební rozkaz neruší. Pokud jej tedy soud ponechá v platnosti, může být rozsudek soudu opatřen osvědčením EET.

¹⁸⁴ Srov. Program opatření k prosazení zásad vzájemného uznávání soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. ÚV č. C 12 z 15.1.2001, str. 1 – 9.

vykonávána v jiném členském státě EU, než v kterém byla vydána, týká právě „nesporných nároků“.¹⁸⁵

VII. 2. Zrušení řízení o exequatur

Rozhodnutí, které bude opatřeno potvrzením EET ve státě svého původu, bude v ostatních členských státech EU uznáno a vykonáno bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti a bez možnosti odepřít jeho uznání (čl. 5 NEET).

Řízení o prohlášení vykonatelnosti komplikuje, prodlužuje a prodražuje proces uznání a výkonu cizích rozhodnutí. Samotné zrušení řízení o prohlášení vykonatelnosti (tzv. exequatur) představuje ve vztahu k NB I zásadní pokrok (srov. čl. 38 a n. NB I). NEET však nejenže upouští od institutu prohlášení vykonatelnosti, ale zejména také od přezkumu tradičních podmínek uznání cizích rozhodnutí ve státě uznání a výkonu. Podle NEET již není možné odepřít uznání a výkon cizího rozhodnutí pro (zjevný) rozpor s veřejným pořádkem a nepravidelnosti řízení mohou být za určitých podmínek zhojeny (viz čl. 18 NEET). Nařízením o EET právo ES konečně nabízí skutečně liberálnější režim uznání a výkonu než náš ZMPS, který oproti NB I prohlášení vykonatelnosti nepožaduje, soulad s veřejným pořádkem a nepravidelnosti řízení však ukládá zkoumat z úřední povinnosti (srov. § 64 písm. c) a d) ZMPS).

Na druhou stranu je třeba uvést, že důsledkem zrušení řízení o exequatur vč. přezkumu naprosté většiny podmínek uznání a výkonu cizího rozhodnutí ve státě výkonu rozhodnutí je jisté oslabení ochrany dlužníka. Kritika odborné veřejnosti v tomto ohledu se soustředí zejména na upuštění od zkoumání podmínky souladu s veřejným pořádkem.¹⁸⁶ Možnost odepřít uznání rozhodnutí pro rozpor s veřejným pořádkem představuje pro členské státy svého druhu záchrannou brzdu, kterou lze použít v situaci, kdy by uznání cizího rozhodnutí

¹⁸⁵ Srov. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu na Nařízení Rady (ES) zavádějícího evropský exekuční titul pro nesporné nároky, ÚV C 85, 8.4.2003, str. 1 – 7, sub 3. 1.

¹⁸⁶ Kohler, C.: Quantensprung im europäischem Justizraum, RIW, 10/2003, str. 1. Stadler, A.: Das Europäische Zivilprozessrecht – Wie viel Beschleunigung verträgt Europa?, IPRax, 1/2004, str. 2 - 11. Srov. také Wagner, R.: Vom Brüsseler Übereinkommen über die Brüssel I – Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel, IPRax, 2/2002, str. 75 – 95.

(resp. jeho účinky) mělo být v rozporu se základními zásadami práva státu uznání. Rozpor s veřejným pořádkem dle NB I mohou založit rozdíly ve vnitrostátních předpisech jednotlivých členských států, procesní podvody účastníků či hrubé nedostatky v práci soudů, jejichž následky se nepodařilo odstranit ani s využitím opravných prostředků, ústavních stížností ani jiným přípustným způsobem ve státě vydání rozhodnutí.¹⁸⁷

Právo jednotlivých členských států nebylo doposud sjednoceno a harmonizováno v potřebné míře. Procesní podvody účastníků však nebude možné vyloučit ani v hypotetické situaci, kdy by veškeré rozdíly v pozitivním právu jednotlivých členských států byly odstraněny. Procesní podvody mohou předcházet i rozhodnutím tuzemských soudů. Obdobně není možné zcela vyloučit, že tuzemské soudy vydají a vykonají hrubě závadné rozhodnutí, přestože účastník bude proti tomuto brojít všemi přípustnými prostředky.

Kategorie veřejného pořádku je z povahy věci velmi obecná a snahy o její legislativní konkretizaci jsou dle našeho soudu předem odsouzeny k neúspěchu. To má za následek zvýšený význam interpretační činnosti ESD, který se však otázkou výhrady veřejného pořádku nemá možnost často zabývat. Navíc ani rozhodnutí ESD nemohou zcela odstranit prvek nejistoty a nepředvídatelnosti, který je s výhradou veřejného pořádku bytostně spjat. Interpretační činnost soudu se totiž omezuje pouze na vymezení hranic pojmu „veřejný pořádek“, není však úlohou ESD definovat obsah veřejného pořádku jednotlivých členských států.¹⁸⁸ Podmínka souladu s veřejným pořádkem tudíž poskytuje široký prostor pro odlišné úvahy (a rozhodnutí) soudů jednotlivých členských států.

Upuštění od přezkumu souladu s veřejným pořádkem při vzájemném uznávání a výkonu rozhodnutí v rámci EU je tak dle našeho názoru správné a je v NEET zcela na místě. NEET dopadá pouze na omezenou skupinu rozhodnutí,

¹⁸⁷ K pojmu „veřejný pořádek“ dle NB I srov. Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor v civilních otázkách, AUB Iuridica No. 262, Masarykova univerzita v Brně, 2003, str. 307 – 308. Kropholler, J.: Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 391 an.

¹⁸⁸ Kropholler, J.: Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen, 7. Auflage, Heidelberg, 2002, str. 392.

u kterých je „přísnější metr“ vůči povinnému plně ospravedlnitelný i v situaci, kdy nedošlo ještě k potřebnému stupni sblížení práva členských států.

Praktický význam se veřejnému pořádku jako překážce uznání v rámci EU přisuzuje zejména v rovině procesní. Tzv. procesní veřejný pořádek bude narušen tehdy, pokud řízení před soudem původu rozhodnutí není možno považovat za spravedlivé. V tomto ohledu však nezůstane povinný zcela bezmocný ani po upuštění od podmínky souladu s veřejným pořádkem. Právo na spravedlivé soudní řízení zaručuje čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. Povinný, kterému bylo ve státě původu rozhodnutí upřeno právo na spravedlivý proces, má možnost obrátit se se stížností ve smyslu čl. 34 EÚLPS na Evropský soud pro lidská práva. Jestliže Evropský soud pro lidská práva konstatuje porušení EÚLP, může dotčenému státu rovněž uložit povinnost zvolit adekvátní vnitrostátní prostředky nápravy, které odstraní trvajících negativní následky ve vztahu ke stěžovateli. Takovým opatřením v individuální rovině je např. obnova řízení.¹⁸⁹

Oslabení postavení dlužníka proto dle našeho soudu není natolik výrazné, aby tím byl narušen kýžený vztah rovnováhy mezi právem dlužníka na ochranu proti neodůvodněnému či nepřiměřenému nucenému výkonu a právem věřitele na efektivní uspokojení soudem přiznaného nároku, který dlužník neplní dobrovolně, přestože mu tak soud uložil. Naopak, NEET přispěje k tomu, aby nucený výkon rozhodnutí nebyl zbytečně protahován v důsledku zásahů soudů ve státě výkonu rozhodnutí. Úspora časová sebou i zde přináší úsporu finanční (a to v konečném důsledku mnohdy také na straně dlužníka, kterého otálení a podávání námitek a opravných prostředků často zbytečně stojí nemalé peněžní prostředky).

Ačkoliv není dle čl. 5 NEET možné odepřít uznání cizího rozhodnutí, výkon rozhodnutí v režimu upraveném NEET může být na návrh dlužníka odepřen, pokud rozhodnutí opatřené osvědčením EET je neslučitelné s jiným dřívějším rozhodnutím (srov. čl. 21 NEET). Z uvedeného by bylo možno pomocí gramatického výkladu dovodit, že pro neslučitelnost nemůže být cizí

¹⁸⁹ Srov. Šišková, N.: Výkon rozsudku Soudu pro lidská práva a dohled nad ním ze strany Výboru ministrů, *Evropské právo*, 12/2002, s. 10-13.

rozhodnutí podle NEET vykonáno, musí však být jako evropský exekuční titul uznáno, byť je neslučitelné s dřívějším rozhodnutím a dlužník neslučitelnost namítne. Takový výklad je však dle našeho názoru nepřipustný a cizímu rozhodnutí je třeba odepřít pro neslučitelnost již samotné uznání. Opačný výklad vede k absurdním závěrům a neřešitelným situacím.¹⁹⁰ V NB I (čl. 34 odst. 4) či v ZMPS (§ 64 písm. b) je neslučitelnost upravena jako překážka uznání cizího rozhodnutí. V neposlední řadě je v této souvislosti třeba zabývat se otázkou, zda je NEET vůbec aplikovatelné na situace, kdy věřitel neusiluje o výkon, nýbrž pouze o uznání cizího rozhodnutí. Z účelu NEET vymezeného v čl. 1 plyne, že NEET má v rámci EU zjednodušit uznání a výkon vybraných cizích rozhodnutí, nikoliv jejich uznání či (uznání a) výkon. Čl. 1 NEET stanovuje, že účelem je umožnit volný pohyb rozhodnutí prostý jakýchkoli procedur nutných ve státě výkonu před uznáním a výkonem. Výraz „ve státě výkonu“ zde zahrnuje ten členský stát, kde je navrhován výkon rozhodnutí, nikoliv pouze jeho uznání (srov. čl. 4 odst. 5 NEET). Uznání je již dle NB I možno dosáhnout zcela neformálním postupem (čl. 33 odst. 1 NB I). Pojem evropský exekuční titul také napovídá, že NEET směřuje na nucený výkon rozhodnutí. Kloníme se proto k závěru, že na situace, kdy věřitel usiluje pouze o uznání, a nikoliv o výkon rozhodnutí, není NEET možné aplikovat.

VII. 3. Podmínky pro vydání potvrzení EET

Před vydáním potvrzení EET musí soud posoudit, zda jsou naplněny požadavky uvedené v čl. 6 NEET, a to jmenovitě, zda:

- se jedná o nesporný nárok ve smyslu čl. 3 NEET;
- je předmětné rozhodnutí vykonatelné (ve státě původu);

¹⁹⁰ Představme si např. situaci, kdy ve sporu o zaplacení peněžité pohledávky žalovaný na svou obranu uplatní vůči žalobci peněžitou pohledávku, kterou mu za žalobcem přiznává cizí rozhodnutí opatřené osvědčením EET. Žalobce však na tuto námitku předloží protichůdné pravomocné dřívější rozhodnutí, které splňuje podmínky uznání kladené vnitrostátním, mezinárodním či evropským právem. Představa, že by soud měl v takové situaci automaticky uznat rozhodnutí předložené žalovaným dlužníkem, je dle našeho názoru absurdní.

- rozhodnutí není v rozporu s ustanoveními o příslušnosti podle oddílu 3 (příslušnost ve věcech pojištění) a oddílu 6 (výlučná příslušnost) kapitoly II Nařízení Brusel I;
- soudní řízení ve státě původu splňovalo minimální standardy stanovené v kapitole III NEET, pokud se nejedná o rozhodnutí založené na výslovném souhlasu dlužníka (čl. 3 odst. 1 písm. a) NEET);
- rozhodnutí bylo vydáno v členském státě, na jehož území má dlužník bydliště, pokud je dlužník spotřebitelem a rozhodnutí se vztahuje ke smlouvě, kterou jako spotřebitel uzavřel (opět s výjimkou rozhodnutí založených na výslovném souhlasu dlužníka).

VII. 3. 1. Minimální standardy řízení ve státě původu

V katalogu podmínek uznání cizího rozhodnutí, který obsahuje čl. 34 NB I, má z pohledu praxe zřejmě největší význam podmínka řádného a včasného doručení písemnosti, kterou se zahajuje řízení. Opožděné či vadné doručení návrhu na zahájení řízení (žaloby, platebního rozkazu, směnečného platebního rozkazu atd.) tvoří dle čl. 34 bod 2. NB I překážku uznání v případě, že žalovaný se na řízení (důsledkem vadného či opožděného doručení) neúčastnil. Překážkou uznání zde však není vadné či opožděné doručení, pokud žalovaný nevyužil opravný prostředek proti vydanému rozhodnutí, i když tak učinit mohl.¹⁹¹

Úpuštění od zkoumání této podmínky ve státě uznání kompenzuje v novém NEET úprava obsažená v kapitole III, která poměrně detailně upravuje tzv. „minimální standardy řízení o nesporných nárocích“. Tyto minimální standardy zahrnují požadavky stran doručování žalovanému dlužníkovi (čl. 13 – 15 NEET). Mimo to jsou zde předepsány požadavky na náležité poučení žalovaného o uplatněném nároku (čl. 16 NEET) a procesních podmínkách obrany, jakož i následcích nepodání námitek a nedostavení se k soudnímu jednání (čl. 17 NEET). Jde o garanci práva žalovaného na

¹⁹¹ Bliže Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor v civilních otázkách, AUB Iuridica No. 262, Masarykova univerzita v Brně, 2003, str. 309 n.

zachování principu rovnosti stran a kontradiktornosti soudního sporu. Žalovanému musí být (včasným a řádným doručením a náležitým poučením) umožněno, aby využil své právo obrany v soudním sporu. Pouze v případě, že žalovaný byl řádně uvědomen v souladu s minimálními podmínkami kapitoly III, může být jeho neúčast na soudním jednání vykládána jako nedostatek obrany a pouze tehdy může být výsledné rozhodnutí (při zachování dalších podmínek) opatřeno potvrzením EET.

Minimální požadavky kladené na doručování žalovanému zásadně vylučují vydání potvrzení EET v případě, kdy listina zahajující soudní řízení byla doručena žalovanému pouze fiktivní formou. Nepřípustné by bylo např. doručení veřejnou vyhláškou podle německého práva či francouzské *remise au parquet*.¹⁹² Náhradní doručení prostřednictvím uložení na poštovním úřadě či u příslušného státního orgánu je však přípustné (čl. 14 odst. 1 písm. d).

Nedodržení „minimálních standardů“ však nemusí v konkrétním případě nevyhnutelně vést k odepření potvrzení EET. V úvahu přicházejí dvě situace, kdy může být takový nedostatek zhojen a rozhodnutí opatřeno potvrzením EET (čl. 18 NEET). Za prvé se jedná o případ, kdy bude dlužníkovi v souladu s minimálními standardy doručeno vydané rozhodnutí, bude mu dána možnost opravného prostředku, dlužník však opravný prostředek předepsaným způsobem nepodá, přestože byl o opravném prostředku náležitě poučen. Za druhé nebude nedodržení „minimálních standardů“ překážkou vydání potvrzení EET tehdy, pokud bude z jednání dlužníka v soudním řízení patrné, že obdržel listinu zahajující soudní řízení s dostatečným předstihem, tj. tak, že měl dostatek času k přípravě obrany.

Nelze než kvitovat s povděkem, že NEET nestaví čistě na formálním naplnění formálních požadavků. Důsledné uplatňování formalistického přístupu (které není ani tuzemským soudům tak docela cizí), by jinak mohlo vést k odepření osvědčení EET pro formální nedostatky, které však dlužníka fakticky nezkrátily na jeho procesních právech. Cit. ustanovení přispěje k tomu, aby dlužník neignoroval probíhající soudní řízení pro čistě formální nedostatky

¹⁹² Stein, A.: Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen tritt in Kraft – Aufruf zu einer nüchternen Betrachtung, IPRax, 3/2004, str. 188.

v doručování či poučení s vědomím, že případnému nucenému výkonu podle NEET se snadno vyhne.

Upozadění formalistického přístupu však svědčí rovněž dlužníkovi. Dle ust. čl. 19 NEET je pro udělení potvrzení EET nutné, aby právo státu původu umožňovalo dlužníkovi požádat o celkový přezkum rozhodnutí v případě, že navzdory formálnímu naplnění čl. 14 NEET nebude dlužníkovi fakticky doručeno včas či mu v obraně proti uplatněnému nároku zabrání vyšší moc či jiné mimořádné okolnosti, které nastaly bez zavinění na jeho straně.

NEET neukládá členským státům povinnost upravit své vnitrostátní procesní právo tak, aby splňovalo požadavky na minimální standardy řízení ve smyslu NEET. Je čistě na vůli jednotlivých členských států, zda se touto otázkou budou zabývat a odstraní případné nedostatky. Tato volnost ponechaná členským státům představuje nepochybně jistou slabinu přijatého NEET. Nezbyvá než doufat, že členské státy docení přínos NEET pro věřitele, tj. potažmo také investory v daném státě a případné nedostatky rychle odstraní.

České procesní právo dle našeho soudu požadavky na minimální standardy řízení v zásadě splňuje; proto i česká rozhodnutí budou moci být potvrzena jako EET a vykonávána zjednodušeným způsobem v ostatních členských státech EU.

Prospěšná byla v tomto ohledu nová úprava doručování, již přinesl zákon č. 555/2004 Sb. S účinností k 1.1.2005 byla tak např. při doručování náhradním způsobem (uložením) zavedena povinnost uvést ve výzvě adresátovi, který nebyl zastížen v místě doručování, který soud písemnost předal k doručení a poučení o následcích, jestliže písemnost nebude vyzvednuta (srov. ust. § 50c o.s.ř. v novelizovaném znění). Tím byl naplněn požadavek čl. 14 odst. 1 písm. d) NEET.

Určitý nesoulad je možno vytknout úpravě poučovací povinnosti soudu v souvislosti s vydáním rozsudku pro zmeškání (§ 153b o.s.ř.), pokud jde o splnění poučovací povinnosti podle čl. 17 písm. b) NEET.

Posledně uvedené ustanovení NEET mj. požaduje, aby v listině, jíž se zahajuje soudní řízení, nebo společně s ní či v předvolání, jež se doručuje

žalovanému, byly zřetelně uvedeny následky nedostavení se k jednání soudu, a to možnost vydání rozsudku pro zmeškání a povinnost uhradit náklady řízení. Listinou, která zahajuje soudní řízení v ČR je zejména žaloba (§§ 79,82 o.s.ř.). V petitu žaloby nemusí být náklady řízení uvedeny (srov. § 151 odst. 1 o.s.ř.). Rovněž v předvolání¹⁹³ či ve výzvě k vyjádření podle §§ 114a, 114b o.s.ř. se eventuální povinnost nahradit náklady řízení výslovně neuvádí. Odpovědnost za náklady soudního řízení vyčte žalovaný z platebního rozkazu, směnečného či šekového platebního rozkazu, který však nemusí být vydán (srov. §§ 172, 175 o.s.ř.). Podle ust. § 153b o.s.ř. je nutnou podmínkou vydání rozsudku pro zmeškání, aby byl žalovaný o následcích nedostavení se poučen. „Následky nedostavení se“ se ovšem rozumí pouze možnost vydání rozsudku pro zmeškání, nikoli případná povinnost nahradit náklady řízení.¹⁹⁴ Je tedy zřejmé, že některé tuzemské rozsudky pro zmeškání mohou být vydány v řízení, které nenaplní minimální standardy řízení ve smyslu kap. III NEET. To však patrně nepovede k odepření potvrzení EET, které *může* být i tak vydáno (srov. čl. 18 NEET). V ostatním české civilní procesní právo minimální standardy řízení ve smyslu kap. III. NEET naplňuje.¹⁹⁵

VII. 3. 2. Zvýšená ochrana spotřebitele

Rozhodnutí proti dlužníkovi, který má v dané věci postavení spotřebitele, mohou být opatřena potvrzením EET pouze tehdy, pokud byla vydána v členském státě, kde má dlužník – spotřebitel bydliště¹⁹⁶ (wohnsitz, domicile). To se ovšem netýká těch „rozhodnutí“, která jsou založena na výslovném souhlasu dlužníka.¹⁹⁷ Rozsudky pro uznání, soudní smíry, notářské

¹⁹³ Srov. § 11 odst. 2 Vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy (Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3.12.2001, č.j. 505/2001-Org kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy č. 1/2002 SIS.)

¹⁹⁴ Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.: Občanský soudní řád, Komentář, 5. vydání, Praha, C. H. Beck 2001, str. 552.

¹⁹⁵ Pokud jde například o výše zmiňované oprávnění žalovaného dlužníka napadnout vydané rozhodnutí v situaci, kdy byl bez vlastního zavinění zbaven možnosti bránit se včas žalobě (čl. 19 NEET), je odpovídající úprava obsažena v ust. § 58 o.s.ř. (prominutí zmeškání lhůty).

¹⁹⁶ Čl. 59 NB I.

¹⁹⁷ Čl. 6 odst. 1 písm. d) NEET.

zápisy se svolením k vykonatelnosti apod. mohou být opatřeny potvrzením EET a vykonány v rámci EU zjednodušeným způsobem podle NEET, byť pocházejí ze státu, který není domicilem dlužníka - spotřebitele.

Z uvedeného plyne, že pro rozhodnutí proti dlužníkovi – spotřebiteli, která nebudou založena na jeho výslovném souhlasu, bude mít NEET praktický význam pouze v případě nuceného výkonu mimo stát jeho bydliště.

VII. 4. Řízení o vydání potvrzení EET

NEET neobsahuje ucelenou úpravu procesu vydání potvrzení EET, celá řada otázek je přenechána právu jednotlivých členských států. V ČR se v současnosti v Parlamentu projednává návrh zákona, kterým by měl být do o.s.ř. vložen nový článek 200ua s nadpisem „Řízení o potvrzení evropského exekučního titulu“. S ohledem na obsah připravované novely lze uvést následující.¹⁹⁸

Řízení o potvrzení EET bude možno zahájit pouze k návrhu oprávněného. Ten také bude jediným účastníkem řízení. Bude-li nárok oprávněného vyplývat ze soudního rozhodnutí nebo soudního smíru, bude o potvrzení EET rozhodovat soud, který rozhodoval ve věci v době, kdy byly splněny podmínky vzniku nesporného nároku ve smyslu NEET. U veřejných listin bude k řízení příslušný obecný soud oprávněného. Soud rozhodne usnesením (§ 167 odst. 1. o.s.ř.). Vlastní potvrzení EET bude soud vydávat na vzorovém formuláři, který je přílohou NEET č. I – III.

Projednávaný zákon rovněž stanoví, že „proti usnesení o potvrzení evropského exekučního titulu není odvolání přípustné“. NEET stanoví v čl. 10 odst. 4, že není přípustný pouze opravný prostředek proti vydání potvrzení EET. Je otázkou, zda cit. zákonná úprava jde dále než NEET a zakazuje odvolání i v případě, že soud rozhodne negativně a potvrzení EET neudělí.

¹⁹⁸ Viz Sněmovní tisk č. 1104/2005 Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, který je dostupný na „www.psp.cz“.

Zakazovat pouze odvolání proti kladnému rozhodnutí by v situaci, kdy podle zákona má být jediným účastníkem řízení oprávněný, postrádalo smysl. Otázkou ovšem zůstává, proč by měl zákonodárce zakazovat oprávněnému odvolání proti zamítavému rozhodnutí. Rozumný důvod k tomu nevidíme a vkrádá se podezření, zda si zákonodárce mylně nevykládá cit. ustanovení čl. 10 odst. 4 NEET. Bude zajímavé sledovat, jaké stanovisko k věci zaujmou soudy a zda případné odvolání proti usnesení o *neudělení* potvrzení EET odmítnou. Domníváme se, že díkce připravovaného zákona jednoznačně odvolání proti usnesení o *nepotvrzení* EET nevyklučuje. Důvodová zpráva k této otázce žádnou odpověď nenabízí.¹⁹⁹

Ačkoliv není, bez jakéhokoliv sporu, přípustné podat odvolání proti kladnému rozhodnutí o vydání potvrzení EET, je možné postupovat přímo proti vydanému potvrzení EET. Čl. 10 odst. 1 NEET stanovuje, že soud původu na návrh:

- a) opraví vydané potvrzení EET, ve kterém se v důsledku věcné chyby (*sachlichen Fehlers, material error*) vyskytují rozdíly oproti rozhodnutí (exekučnímu titulu);
- b) zruší potvrzení EET v případě, že bylo zcela zjevně uděleno v rozporu s podmínkami, jež stanoví NEET.

Návrh na opravu či zrušení potvrzení EET je možné podat na formuláři, jež je přílohou č. VI NEET. Vzhledem k tomu, že připravovaný zákon o změně o.s.ř. neobsahuje žádná ustanovení ohledně řízení ve věci opravy či zrušení potvrzení EET, nezbyvá než postupovat přímo podle NEET a obecných ustanovení o.s.ř.

¹⁹⁹ Op. cit. sub 198.

VII. 5. Výkon

Řízení o výkon rozhodnutí se řídí právem státu výkonu (čl. 20 odst. 1 NEET). Některé dílčí otázky však upravuje přímo NEET (kapitola IV).

Cizí rozhodnutí má být vykonáno za stejných podmínek jako rozhodnutí vydané ve státě výkonu. K návrhu na výkon rozhodnutí se přikládá stejnopis rozhodnutí (exekučního titulu), potvrzení EET a, pokud je to nutné, přepis či ověřený překlad potvrzení o EET do úředního jazyka místa navrhovaného výkonu rozhodnutí nebo do jiného jazyka, který je pro členský stát výkonu přijatelný. Každý stát může vyznačit, které jazyky používané v ES jsou pro něj přijatelné.²⁰⁰ Je otázkou, ve kterých případech je překlad potvrzení EET nezbytný. Souhlasíme s názorem, že ve většině případů by se měl soud obejít bez překladu, neboť potvrzení EET se vydává na vícejazyčných formulářích.²⁰¹

Předkládaná vyhotovení rozhodnutí (rozuměj exekučního titulu) a potvrzení EET musí splňovat podmínky pro uznání jejich pravosti (čl. 20 odst. 2 NEET). Jaké podmínky musí tato vyhotovení splňovat, aby soudce ve státě výkonu o své pravosti přesvědčila, určuje vnitrostátní právo soudu, který rozhodnutí vydal.

Stát výkonu není oprávněn požadovat od strany, která navrhuje výkon rozhodnutí opatřeného osvědčením EET, složení jistoty, záruky či zástavy²⁰² z důvodu cizí státní příslušnosti, či protože nemá ve státě výkonu bydliště.

Výkon rozhodnutí bude na návrh dlužníka odepřen, pokud je rozhodnutí opatřené osvědčením EET neslučitelné s jiným dřívějším rozhodnutím, které bylo vydáno v kterémkoli členském státě nebo ve třetí zemi. Musí být však souběžně splněny tři podmínky (srov. čl. 21 odst. 1 NEET):

- a) dřívější rozhodnutí bylo vydáno v řízení mezi týmiž stranami a pro tentýž nárok,

²⁰⁰ Srov. také čl. 30 NEET (informační povinnost vůči Komisi).

²⁰¹ Viz Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu na Nařízení Rady (ES) zavádějícího evropský exekuční titul pro nesporné nároky, ÚV C 85, 8.4.2003, sub 5. 1.

²⁰² Srov. čl. 46 odst. 3 NB I.

- b) dřívější rozhodnutí bylo vydáno ve státě výkonu či splňuje podmínky uznání ve státě výkonu a
- c) neslučitelnost nebyla a nemohla být namítnuta v řízení před soudem ve státě původu.

Podle ust. § 253 o.s.ř. nařídí soud výkon rozhodnutí zpravidla bez slyšení povinného. Dlužník tak bude mít možnost podat návrh ve smyslu čl. 21 NEET až poté, co mu bude doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Soud následně při splnění uvedených podmínek rozhodne o zastavení výkonu rozhodnutí (§ 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř.). Rozhodnutí či osvědčení EET přitom nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé.

V čl. 23 předvídá NEET možnost omezení, podmínění či přerušení vykonávacího řízení. Pokud dlužník napadne rozhodnutí potvrzené jako EET či navrhne opravu nebo zrušení potvrzení EET podle čl. 10 NEET, příslušný soud či úřad ve státě výkonu *může* na návrh dlužníka:

- a) omezit vykonávací řízení na zajišťovací prostředky (např. soupis movitých věcí podle § 326 o.s.ř.); nebo
- b) podmínit výkon rozhodnutí složením jistoty; nebo
- c) ve výjimečných případech přerušit vykonávací řízení.

V podmínkách českého civilního procesu nepřichází varianta b) zřejmě v úvahu, neboť institut poskytnutí jistoty není v našem procesním právu obsažen a připravovaná novelizace o.s.ř. s jeho zavedením nepočítá. Přerušení vykonávacího řízení podle ust. § 109 o.s.ř. zapovídá ust. § 254 odst. 2 o.s.ř.²⁰³. Domníváme se, že je nicméně možné navrhnout odklad provedení exekuce podle ust. § 266 odst. 2 o.s.ř., protože odklad provedení výkonu rozhodnutí podle cit. ust. o.s.ř. sleduje v exekučním řízení stejný účel jako přerušení nalézacího řízení a odpovídá i účelu, jež sleduje čl. 23 písm. c).

Zrušení řízení o prohlášení vykonatelnosti cizího rozhodnutí, odpadnutí přezkumu tradičních podmínek uznání ve státě výkonu zjednodušuje podstatně

²⁰³ Důvodová zpráva mylně překládá v čl. 23 NEET „stay of limitation“ jako „zastavení řízení“. Máme za to, že správný překlad je „přerušení řízení“. Chyba v překladu by mohla vést k mylnému přesvědčení soudů a účastníků, že je v dané situaci možné dosáhnout zastavení vykonávacího řízení. Z toho je patrné, že uvedená chyba by mohla mít dalekosáhlé negativní následky a neměla by být promítnuta také do překladu samotného textu Nařízení.

výkon rozhodnutí v rámci EU. To ovšem nic nemění na skutečnosti, že mezi právem upravujícím výkon rozhodnutí v jednotlivých členských státech jsou stále markantní rozdíly. NEET proto ukládá členským státům, aby spolupracovaly a poskytly veřejnosti a odborným kruhům informace o vykonávacím řízení jednotlivých členských států, a to zejména prostřednictvím Evropské justiční sítě (čl. 29 NEET).

VIII. Závěr

Právo uznání a výkonu podléhá neustálým změnám. Liberalizuje se pozitivní právní úprava i praxe soudů jednotlivých států. Státy sjednávají dvoustranné a mnohostranné úmluvy, které sjednocují a dále zjednodušují režim uznání a výkonu cizích rozhodnutí, přistupují ke smlouvám již sjednaným.

Naše zákonná úprava obsažená v ZMPS byla v době svého vzniku velmi progresivní. Postupem doby nicméně vykrystalizovalo mezi odbornou veřejností přesvědčení o potřebě provedení dílčích úprav. Zákon je třeba citlivě aktualizovat a precizovat tak, aby nadále mohl být užitečným nástrojem spravedlnosti a právní jistoty a nebyly přitom narušeny jeho bezesporu kvalitní základy. S ohledem na rozpracovanou rekonstrukci soukromého práva v ČR byl připraven i návrh nového ZMPS. Otázkou zůstává, zda a případně kdy bude tento návrh přijat. Je zřejmé, že průtahy v současnosti způsobují dosud neuzavřené práce na novém občanském a obchodním zákoníku.

Také právo ES přináší postupnou liberalizaci režimu uznání a výkonu rozhodnutí v rámci EU. Jakýkoliv pokrok na tomto poli je nicméně zatěžován řadou kompromisních řešení a oddalováním realizace vytyčených smělých plánů. Velmi negativně se zde promítá odmítavý postoj Dánska, který snad bude alespoň částečně překonán na základě nově uzavřených úmluv.²⁰⁴ V zájmu dosažení maximálního možného stupně volného pohybu soudních rozhodnutí bude mj. vhodné přistoupit k zavedení Evropského exekučního titulu pro všechna majetková rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Lze očekávat, že vzhledem k narůstajícímu právnímu styku mezi státy a globalizaci hospodářského a společenského života vůbec bude nutné významně

²⁰⁴ Dne 19.10.2005 byly mezi ES a Dánským královstvím uzavřeny dvě smlouvy: Smlouva o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (ÚV č. L 299 z 16.11.2005, str. 62 – 70) a Smlouva o doručování soudních a mimosoudních písemností v občanských a obchodních věcech (ÚV č. L 300 ze 17.11.2005, str. 55 – 59). Pokud budou cit. smlouvy recipovány, bude Nařízení Brusel I a Nařízení o doručování použitelné i ve vztahu k Dánsku, a to s účinností od prvního dne šestého měsíce následujícího po oznámení smluvních stran, že příslušné recepční procedury byly dokončeny.

zjednodušit a rozšířit možnosti uplatnění rozhodnutí v zahraničí při zachování základních předpokladů a standardů ochrany zájmů soukromých osob i jednotlivých států. Maximálně otevřený systém uplatnění cizích rozhodnutí v rámci ES, kde by cizí rozhodnutí byla vykonávána přímo při zachování minimálních nutných standardů ochrany, by měl doplňovat dostatečně pružný a jasný režim uznání a výkonu rozhodnutí soudů jiných než členských států, který jak po stránce požadavků pozitivního práva, tak po stránce praktického používání těchto předpisů soudy daného státu bude v maximální možné míře odpovídat úpravě a praxi ostatních států Evropy. K vytváření takového liberálního a transparentního režimu mimo rámec členských států EU by mohla významně přispět revidovaná Luganská úmluva a také nová Úmluva o smluvní volbě soudu (Convention on Choice of Court Agreements).²⁰⁵

²⁰⁵ Viz http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=98.

IX. Seznam literatury

- Aleš, M.:** Německo-český právní slovník, Linde, Praha, 1998.
- Bajcura, A.:** Uznání a výkon cudzích rozhodnutí, *Socialistické súdnictvo*, 1982/4, str. 17 n.
- Bajcura, A.:** Zmluvná úprava uznania a výkonu cudzích rozhodnutí, *Socialistické súdnictvo*, 1982/5, str. 25 n.
- Bälz, K., Marienfeld, S.:** Missachtung einer Schiedsklausel als Anerkennungshindernis i.S.v. Art. 34-35 EuGVVO und § 328 ZPO?, *RJW*, 1/2003, str. 51 n.
- Bělohávek, A. J.:** Nové perspektivy pro výkon zahraničních rozhodnutí a tzv. Luganská úmluva, *Právní praxe v podnikání*, 1999/1, str. 37 n.
- Bělohávek, A. J.:** Zavedení tzv. exequatur do českého právního řádu, *Právní zpravodaj*, 5/2004, str. 16n.
- Born, G.B.:** *International Civil Litigation in United States Courts*, 3rd edition, Kluwer Law International, 1996.
- Bureš, J., Drápal, L., Mazanec, M.:** *Občanský soudní řád, Komentář*, 5. vydání, Praha, C. H. Beck 2001.
- Černohubý, M.:** Uznání a výkon cizích rozhodnutí v ČSSR, *Socialistická zákonnost*, 1967, str. 141 n.
- Dietze, J., Schnichels, D.:** Die aktuelle Rechtsprechung des EuGH zum EuGVÜ, Übersicht über das Jahr 2000, *EuZW*, 2001/19, str. 581 n.
- Dietze, J., Schnichels, D.:** Die aktuelle Rechtsprechung des EuGH zum EuGVÜ, Übersicht über das Jahr 2002, *EuZW*, 2003/19, str. 581 n.
- Dogauchi, M., Hartley, T. C.:** Preliminary Draft Convention on Exclusive Choice of Court Agreements – Draft Report, Preliminary Document No. 26, prosinec 2004,
http://hcch.e-vision.nl/index_en.php?act=progress.listing&cat=4.
- Doležil, T.:** Řízení o předběžné otázce z pohledu (českého) advokáta, *BA*, 2/2004, str. 58 n.

- Geimer, R.:** Das EuGVVO-Beschwerdeverfahren an der Schnittstelle von europäischem Gemeinschaftsrecht und nationalem Recht, IPRax, 2003/4, str. 337 n.
- Geimer, R.:** Präklusion von Zustellungsmängeln: Die Ausstrahlung der EuGVVO auf die Auslegung des Art. 27 Nr. 2 EuGVÜ/LugÜ (zu OLG Köln, 6.12.2002 – 16 W 12/02), IPRax, 2004/2, str. 97 n.
- Geimer, R.:** Salut für die Verordnung (EG) Nr. 44/2001 (Brüssel I-VO), IPRax, 1/2002, str. 69 n.
- Grabau, F. R., Hennecka, J.:** Entwicklung des weltweiten Zuständigkeits- und Anerkennungsübereinkommens – Aktueller Überblick, RIW, 8/2001, str. 569 n.
- Heyer, J.:** Výkon cizozemských rozsudků, Zprávy advokacie, 1963, str. 111 n.
- Chmelíček, P.:** Vybrané aktuální otázky vývoje civilního procesu v Evropě. Právní rozhledy, 11/2003, příloha Evropské právo, str. 1 n.
- Chromá, M.:** Anglicko český právní slovník, Leda, Praha, 1997.
- Juenger, F. K.:** The Recognition of Money Judgments in Civil and Commercial Matters, American Journal of Comparative Law, 1988/1, str. 5 n.
- Kerameus, K. D.:** Angleichung des Zivilprozessrechts in Europa, RabelsZ, 1/2002, str. 12 n.
- Knapp, V.:** Theorie práva, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 1995.
- Kohler, C.:** Quantensprung im europäischem Justizraum, RIW, 10/2003, str. 1.
- Kolektiv autorů:** Česko-anglický právní slovník, Linde, Praha, 1999.
- Kropholler, J.:** Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVÜ und Lugano-Übereinkommen, 6. Auflage, Heidelberg, 1998.
- Kropholler, J.:** Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVO und Lugano-Übereinkommen, 7. Auflage, Heidelberg, 2002.
- Kučera, Z.:** K otázkám úpravy mezinárodního práva soukromého, Právník, 1999/7, str. 601 n.
- Kučera, Z.:** K rekodifikaci mezinárodního práva soukromého, AUC Iuridica, 1-2/2004, str. 167 n.
- Kučera, Z.:** Mezinárodní právo soukromé, 5. Vydání, Brno, Doplněk, 2001.

- Kučera, Z.:** Návrh zákona o mezinárodním právu soukromém, Právní praxe v podnikání, 1998/11, str. 29 n.
- Kučera, Z., Tichý, L.:** K některým otázkám uznání cizích rozhodnutí v ČSSR, Právník, 1986, str. 722 n.
- Kučera, Z., Tichý, L.:** Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Komentář, Praha, Panorama, 1989.
- Kusák, V., Piltz, A.:** Odpovědnost za škody způsobené vadou výrobku ve Spojených státech amerických a český výrobce, Právní rozhledy, 1999/10, str. 532 n.
- Leisle, J. M.:** Aussenkompetenzen und Konkurrenzen nach Vergemeinschaftung der Brüsseler Übereinkommen, ZEuP, 2/2002, str. 316 n.
- Matějka, J.:** Uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí v USA, Bulletin advokacie, 1998/5, str. 49 n.
- Micklitz, H. W., Rott, P.:** Vergemeinschaftung des EuGVÜ in der Verordnung (EG) Nr. 44/2001, EuZW, 11/2001, str. 325 n.
- Miller, E., Pace, N. M., Carroll S. J.:** Punitive damages in Financial Injury Verdicts, publikováno na internetové stránce http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR889/MR889.text.html.
- Pauknerová, M.:** Evropské mezinárodní právo soukromé a české právo, AUC Iuridica 1-2/2004, str. 133 n.
- Pauknerová, M.:** Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky, Právní rozhledy, 9/2004, str. 333 n.
- Pokorný, M.:** K otázce uznávání cizích rozhodnutí na území České republiky, Právní rozhledy, 1994/6, str. 185 n.
- Pokorný, M.:** Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Komentář, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 1998.
- Rozehnalová, N.:** Mezinárodní právo obchodní II. díl - Řešení sporů, 2. Vydání, Brno, Masarykova univerzita, 1999.
- Rozehnalová, N., Týč, V.:** Evropský justiční prostor v civilních otázkách, AUB Iuridica No. 262, Masarykova univerzita v Brně, 2003, str. 338.

- Rozeňnalová, N., Týč, V.:** Vytváření jednotného justičního prostoru v Evropě a české MPS, Právník, 1999/10, str. 946 n.
- Rozeňnalová, N., Týč, V., Novotná, M.:** Evropské mezinárodní právo soukromé, 1. vydání, Brno, AUB Iuridica No 206, 1998.
- Salač, J.:** ESD: Výkon soudních rozhodnutí podle Bruselské úmluvy a vymezení pojmu veřejného pořádku (ordre public), Soudní rozhledy - Rozhodnutí evropských soudů a institucí, 2001/3, str. 100 n.
- Schlesinger, R. B. et al.:** Comparative Law, 5th edition, Mineola, N.Y.: Foundation Press, 1988.
- Schockweiler, F.:** Nová judikatura Soudního dvora v oblasti kolize soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí, EMP, 1998/5, str. 4 n.
- Stadler, A.:** Das Europäische Zivilprozessrecht – Wie viel Beschleunigung verträgt Europa?, IPRax, 1/2004, str. 2 n.
- Stein, A.:** Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen tritt in Kraft – Aufruf zu einer nüchternen Betrachtung, IPRax, 3/2004, str. 181 n.
- Steiner, V.:** Některé teoretické koncepce řešení otázky uznání a výkonu cizího rozhodnutí, Časopis pro mezinárodní právo, 1969, str. 239 n.
- Šišková, N.:** Výkon rozsudku Soudu pro lidská práva a dohled nad ním ze strany Výboru ministrů, Evropské právo, 12/2002, s. 10-13.
- Šmehlíková, R.:** Evropské právo civilního procesu, BA, 3/2004, str. 44 n.
- Tebbens, H. D.:** Judicial Interpretation of the 1988 Lugano Convention, YPIL, 3/2001, str. 1 n.
- Tichý, L.:** K otázce zákonem neupraveného uznání cizích soudních rozhodnutí, Socialistická zákonnost, 1984, str. 37 n.
- Tichý, L.:** Základy uznání cizích soudních rozhodnutí v českém a evropském právu, Praha, AUC Iuridica, 1995/1-2.
- Triadafilidis, Ch. D.:** Anerkennung und Vollstreckung von „punitive damages“-Urteilen nach kontinentalem und insbesondere nach griechischem Recht, IPRax, 2002/3, str. 236 n.

Týč, V.: Základy práva Evropských společenství pro ekonomy, 2. vydání, Linde, Praha, 2000.

Vaške, V.: Uznání a výkon cizích rozhodnutí ve věcech soukromoprávních podle českého a německého práva, Právník, 2000/4, str. 380 n.

Wagner, R.: Vom Brüsseler Übereinkommen über die Brüssel I – Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel, IPRax, 2/2002, str. 75 n.

Wagner, R.: Zur Vereinheitlichung des internationalen Zivilverfahrensrechts vier Jahre nach In-Kraft-Treten des Amsterdamer Vertrags, NJW, 33/2003, str. 2344 n.

Walter, G., Baumgartner, S. P. (eds.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments Outside the Scope of the Brussels and Lugano Conventions, Kluwer Law International, London, 2000.

Judikatura:

Krajský soud v Brně: usnesení z 25.7.1996, sp. zn. 20 Co 28/96, Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, 1997/4.

Nejvyšší soud České republiky: K otázce uznání a výkonu cizích rozhodnutí, usnesení ze 7.4.1999, sp. zn. Ncu 88/99, Právní rozhledy, 1999/7, str. 387 n.

Sborník III. Nejvyššího soudu, SEVT, Praha, 1980.

Spolkový nejvyšší soud v SRN: rozhodnutí sp. zn. BGH – IX ZR 149/91, Vollstreckbarerklärung eines US-amerikanischen Schadensersatzurteils auf „punitive damages“ und deutschen ordre public, NJW, 1992/48, str. 3096 n.

Vrchní zemský soud v Kolíně (SRN): Usnesení ze dne 6.12.2002, sp. zn. 16 W 12/02, IPRax, 2004/2, str. 115 n.

Internet, informační systémy:

http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en9.htm

<http://portal.justice.cz>

<http://www.admin.ch>

<http://www.europa.eu.int/eur-lex/lex/cs/index.htm>

<http://www.hcch.net>

<http://www.lawschool.cornell.edu>

<http://www.psp.cz>

<http://www.rand.org>

LEGSYS – právní informační systém.

LEXDATA – právní informační systém.